

JULES VERNE

Yüzen Şehir

5. BASKI



Jules Verne

1828'de Fransa'da doğdu. Jules Verne, denizcilik geleneği olan bir ailenin çocuğuydu ve bu durum onun yazın hayatını derinden etkiledi. Küçük bir çocukken gemilerde tayfalık yapmak için evden kaçtı ama, yakalanıp ailesine teslim edildi.

1847'de hukuk öğrenimi görmesi için Paris'e gönderildi. Ancak Paris'teyken tiyatroya ilgisi derinleşti. 1850'lerin sonlarında ilk oyunu yayımlandı. Babası, hukuk öğrenimini bıraktığını duyduğunda aralarında büyük bir tartışma çıktı ve harcamaları için gönderilen para kesildi. Bu durum, Jules Verne'i öykülerini satarak para kazanmaya zorladı.

Paris'in kütüphanelerinde jeoloji, mühendislik ve astronomi okuyarak geçirilen uzun saatlerden sonra, Jules Verne ilk kitabı *Balonla Beş Hafta'yı* yayımladı. Bu romanı, *Dünya'nın Merkezine Seyahat*, *Dünya'dan Ay'a* ve *Denizler Altında 20 Bin Fersah* gibi romanlar izledi.

Romanlarının büyük beğeni toplaması Jules Verne'i zengin bir adam yaptı. 1876'da büyük bir yat aldı ve Avrupa'nın çevresini yatıyla dolaştı.

1905'te Amiens'te öldü.

Jules Verne
Yüzen Şehir

Kitabın özgün adı:
Une Ville Flottante

İthaki Yayınları - 245
Jules Verne Kitaplığı – 205

Redaksiyon: Nihan Özyıldırım
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: İthaki
ISBN 975-8725-92-0
5. Baskı, Haziran 2012, İstanbul
Sertifika No: 25001

© Türkçe çeviri: Volkan Yalçıntoklu, 2004
© Bu çevirinin yayın hakları İthaki Yayınları'na aittir.

Jules Verne
YÜZEN ŞEHİR

Çeviren
VOLKAN YALÇINTOKLU

Jules Verne Kitaplığı'ndan yayımlanan kitaplarımız:

- 1- *Doktor Ox'un Deneyi* - Çev.: Alev Özgüner Kardaş
- 2- *Madenin Esrarı* - Çev.: Kerem Eksen
- 3- *Dünya'dan Ay'a* - Çev.: Z. Zühre İlkelen
- 4- *Karpatlar Şatosu* - Çev.: Işık Ergüden
- 5- *Ay'ın Çevresinde Seyahat* - Çev.: Aysen Altınel
- 6- *Dünya'nın Merkezine Seyahat* - Çev.: Mehveş Omay Sorkun
- 7- *Kaplan Grant'in Çocukları 1. Cilt* - Çev.: Işık Ergüden
- 8- *Dünyanın Ucundaki Fener* - Çev.: Alev Özgüner Kardaş
- 9- *Kaptan Grant'in Çocukları 2. Cilt* - Çev.: Işık Ergüden
- 10- *Altın Volkanı* - Çev.: İdil Gürbüz
- 11- *Wilhelm Storitz'in Sırrı* - Çev.: Pınar Güzelyürek
- 12- *Kaplan Grant'in Çocukları 3. Cilt* - Çev.: Işık Ergüden
- 13- *Balonla Beş Hafta* - Çev.: Feridun Aksın
- 14- *Zacharius Usta ve Olağanüstü Öyküler* - Çev.: Elif Gökteke
- 15- *İnatçı Keraban 1. Cilt* - Çev.: Nihan Özyıldırım
- 16- *İnatçı Keraban 2. Cilt* - Çev.: Nihan Özyıldırım
- 17- *Denizler Altında 20 Bin Fersah 1. Cilt* - Çev.: M. Sorkun
- 18- *Ne Altı Var Ne Üstü* - Çev.: Volkan Yalçıntoklu
- 19- *Denizler Altında 20 Bin Fersah 2. Cilt* - Çev.: M. Sorkun
- 20- *Mişel Strogof* - Çev.: Nihan Özyıldırım
- 21- *Fatih Robur* - Çev.: Volkan Yalçıntoklu
- 22- *Dünyanın Hakimi* - Çev.: Zühre İlkelen
- 23- *Edom-Frrit Flak-Humbug* - Çev.: Pınar Güzelyürek
- 24- *Begümün 500 Milyonu* - Çev.: Nihan Özyıldırım
- 25- *Yüzen Şehir* - Çev.: Volkan Yalçıntoklu

*Jules Verne Kitaplığı;
Jules Verne kitaplarını yıllar önce
Türkçeye kazandırmış olan
A. İhsan Tokgöz'e* ithaf edilmiştir.*

** A. İhsan Tokgöz: Türk yazar, yayıncı ve siyaset adamı. Jules Verne'in romanlarını Türkçeye ilk çeviren kişidir. 1890 yılında Âlem Basımevi'ni kurdu ve Edebiyat-ı Cedide akımının yayın organı olan Servet-i Fünun Dergisi'ni yayımlamaya başladı. İkinci Meşrutiyet'ten Birinci Dünya Savaşı sonlarına değin Yüksek Ticaret Mektebi'nde coğrafya öğretmenliği yaptı. 1919'da Avrupa'ya giderek Heyet-i Temsiliye'nin amaç ve fikirlerini batı kamuoyuna duyurmaya çalıştı. Lozan Barış Konferansı sırasında da Türk Basın Bürosu'nun yöneticiliğini yaptı. 1931'de Ordu milletvekili olarak girdiği TBMM'de yasama görevini ölümüne değin sürdürdü. Başlıca yapıtları: Altı Hafta Nil'de Seyahat, Avrupa'da Ne Gördüm, Tuna'da Bir Hafta, Tirol Cephesinde Ateş Hattında, Matbuat Hatıralarım.*

1

18 Mart 1867'de Liverpool'a geldim. Birkaç gün sonra New York'a hareket edecek olan *Great Eastern*'de henüz yerimi almıştım. Bu yolculuğun bir hevesi tatmin etmekten başka amacı yoktu. Bu devasa gemiyle Atlantik'i aşmak bana çekici geliyordu. Bu vesileyle, kuzey Amerika'yı da gezmek niyetindeydim. Ancak önceliği *Great Eastern*'e veriyordum, Cooper'ın övdüğü ülke ikinci sıradaydı. Gerçekten de bu buharlı gemi bir mühendislik harikasıydı. Bir gemiden çok yüzen bir şehri, İngiltere'den koparak denizi aştıktan sonra, Amerika kıtasına eklemlenecek bir kontluk toprağını andırıyordu. Çalkantıların üzerinde ilerleyen bu kocaman kitlenin, meydan okuduğu rüzgârlarla mücadelesini, denizin karşısındaki gözü pekliğini, *Warriors* ve *Solferinos*'u kayık gibi sallayan dev dalgalara rağmen koruduğu dengesini zihnimde canlandırmaya çalışıyordum. Ancak hayal gücüm, bundan ötesini düşünmekte yetersiz kalıyordu. Bu yolculuk sırasında tüm bunları ve denizcilik alanı dışında kalan diğer olayları yaşama fırsatı bulacaktım. *Great Eastern*'in yalnızca yüzen bir makine değil, aynı zamanda beraberinde kendi küçük evrenini de taşıyan farklı bir dünya olduğunu bilen bir gözlemci, orada büyük bir tiyatro sahnesindeymişçesine yaşanan insana özgü içgüdüler, komiklikler ve tutkularla karşılaştığında şaşkınlığa kapılmayacaktı.

Gardan ayrıldıktan sonra, Adelphi Otel'i'ne yerleştim. *Great Eastern*'in 20 Mart günü hareket edeceği açıklanmıştı. Kaptan Anderson son hazırlıkları izlemek için gemiye çıkma talebimi büyük bir incelikle kabul etti.

Ertesi gün, Mersey'in kıyılarında çifte bir liman şeridi oluşturan havuzlara indim. Döner köprüler, denizin alçalıp yükselmesiyle uyumlu bir şekilde salınan hareketli bir salı andıran New-Prince rıhtımına ulaşmamı sağladı. Burası, Mersey'in sol kıyısında yer alan Liverpool'a bağlı Birkenhead'e sefer yapan çok sayıda teknenin yolcu indirip bindirdiği yerdi.

Mersey denize dökülse de, Thames gibi nehir olarak anılmayı hak etmeyen önemsiz bir ırmaktı. Suyla dolmuş olan bu geniş çöküntünün, dipsiz kuyuyu andıran bu çukurun derinliği, *Great Eastern* gibi, birçok limana girmesi yasaklanmış yüksek tonajlı gemileri ağırlamaya yetiyordu. Thames ve Mersey ırmakları bu doğal özellikleri sayesinde hemen yanı başlarında iki önemli ticaret şehri olan Londra ve Liverpool'un kurulduğuna tanık olmuşlardı, benzer nedenlerden dolayı aynı durum, Clyde ırmağı kıyılarındaki Glasgow için de geçerliydi.

New-Prince iskelesinde, *Great Eastern*'e yolcu taşıyan küçük bir buharlı tekne, kazanlarını çalıştırmış, harekete hazır bir halde bekliyordu. Buharlı gemide çalışmaya giden işçilerle dolu olan güverteye yerleştim. Victoria kulesinin sabah saat yediyi vurmasıyla palamarları çözülen tekne, büyük bir süratle Mersey'in kabaran sularını izlemeye koyuldu.

Kıyıdan ayrılmak üzereyken, iskelede duran, İngiliz subaylarına özgü aristokrat bir yüz ifadesine sahip, uzun boylu genç bir adam dikkatimi çekti. Onu Hint ordusunda yüzbaşı olarak görev yapan, uzun süredir görmediğim bir dostuma benzettim. Ancak yanılmış olmaydım, çünkü Yüzbaşı Mac Elwin Bomay'den ayrılamazdı. Ayrılıyorsa benim bundan haberim olurdu. Üstelik Mac Elwin tasasız ve neşeli bir adam, eğlenceli bir

arkadaşı, oysa yüz hatları dostumunkileri andırsa da iskeledeki adamın, derin bir kederin etkisindeymiş gibi hüzünlü bir hali vardı. Neticede onu dikkatlice inceleyecek zamanım olmadı, teknenin kıyıdan hızla uzaklaşmasıyla bu benzerliğin hayalimde canlandığı imgeler dizisi silinip gitmeye başladı.

Great Eastern, Liverpool'un ilk evlerinin belirmeye başladığı, üç mil yukarıdaki sahile demirlemişti. New-Prince kıyısından onu görebilmek mümkün değildi. Irmağın ilk dönemecini aştıktan sonra yavaş yavaş seçebildiğim görkemli gövdesi sis bulutlarının arasında bir adacığ andırırcasına dikiliyordu. Önce ön bölümü görülebilen buharlı gemi, teknenin yaklaşmasıyla tüm haşmetiyle belirmeye başlamıştı. Yanında duran üç-dört kömür şilebi, geminin su kesimi hattının üzerine açılmış lombarlarına kömür yüklüyorlardı. Bu üç direkli gemiler, *Great Eastern*'in yanında kayıktan farksız görünüyorlardı. Bacaları, gövdesine oyulmuş lombozların ilk katma dahi ulaşamazken, babafingo çubukları donanma bayraklarının hizasında kalıyordu. Bu dev, onları portmantosuna buharlı tekneler niyetine asabilirdi.

Great Eastern'e daha da yaklaşan tekne, zincirleri dalgaların etkisiyle gerilen geminin sağ pruvasının altından geçerek, iskele tarafında kıvrılarak yükselen geniş merdivenin dibinde durdu. Teknenin güvertesi, buharlı geminin tam yüklenmesi halinde suyun iki metre daha altına inecek olan su kesimi hattının hizasındaydı.

İşçiler, güverte girişinde son bulan bu çok basamaklı merdiveni aceleyle tırmanmaya başladıkları sırada, ben tıpkı yüksek bir yapıyı inceleyen bir turist gibi, vücudumu arkaya vermiş başımı yana çevirmiş bir halde *Great Eastern*'in çarklarını seyrediyordum.

Kanatlarının uzunluğu dört metreyi bulsa da, yandan bakıldığında cılız gibi görünen bu çarklar, cepheden incelendiklerinde anıtsal bir görünüm sunuyorlardı. Zarif demir iskeletlerinin, tüm sistemin destek noktası olan sağlam poyralarının, üçlü jantın sabit kalmasını sağlayan çaprazlanmış payandalarının, kızıl ışıklardan oluşan bu halenin, geniş çarkların gölgesinde yan kaybolmuş bir halde bulunan bu mekanizmanın oluşturduğu bütünlük akıllara durgunluk veriyor ve korkunç ve gizemli bir gücün varlığını hissettiriyordu.

Somunlu vidalarla tutturulmuş bu tahta kanatları kabaran dalgaları ne büyük bir şiddetle dövüyordu! Su yüzeyi bu güçlü aygıtın peş peşe gelen darbeleriyle nasıl köpükleniyordu! Çapı elli üç, çevresi yüz altmış altı ayak olan ve dakikada on bir tur yapan, doksan ton ağırlığındaki çarklarının itici gücüyle tam yol ilerlerken silindirlerinin oyuklarına dolan sular nasıl gürüldüyordu.

Tekne tüm yolcularını boşaltmıştı. Oluklu demir basamaklara adımımı attıktan birkaç saniye sonra geminin iskele kapısına ulaştım.

2

Kalabalık bir işçi ordusunun çalıştığı bir şantiyeyi andıran güverteyi gördüğümde, bir gemide olduğuma inanamadım. İşçilerden, mürettebattan, makinistlerden, subaylardan ve meraklılardan oluşan binlerce kişi, kimi zaman çarpışmak, kimi zaman sırt sırta çalışmak zorunda kalsalar da bu durumdan rahatsız olmuşa benzemiyorlardı. Kimileri güvertede, kimileri makinelerin başında görev yapıyor, bazıları kamaralara koştururken, bazıları da direk takımının bakımıyla uğraşıyorlardı. Her şey öyle büyük bir karmaşa içindeydi ki, olup bitenleri tasvir etmek oldukça güçtü. Bir yanda havada daireler çizen vinçler ağır dökme demirden parçalarını kaldırıyor; diğer tarafta buharlı kablo vinçleri kalın kalasları taşıyordu; makine dairesinin üzerinde demir bir silindir, tam bir metal kütük sallanıyordu; ön bölümde çanaklık direği boyunca gıcırdayarak dikilen serenler görülüyor, kış güvertede ise inşa halinde olduğu anlaşılan bir yapıyı gizleyen bir iskele yükseliyordu. Bu benzersiz karmaşa içinde bir şeyler inşa ediliyor, makineler ayarlanıyor, doğramalar yapılıyor gemi donatılıyor, boyanıyordu.

Valizlerim gemiye getirilmişti. Kaptan Anderson'la görüşmek istedim. Henüz gelmemişti, onun yerine benimle ilgilenen kamarot bavullarımı arka güvertedeki kamaralardan birine taşıttı.

"Dostum," dedim ona, "*Great Eastern*'in hareket tarihi 20 Mart olarak açıklanmıştı, ancak bu çalışmaların yirmi dört saat içinde tamamlanması mümkün görünmüyor. Liverpool'dan hangi tarihte ayrılabileceğimizi biliyor musunuz?"

Kamarotun da bu konu hakkında benden fazla bilgisi yoktu. Beni yalnız bıraktığında, bu uçsuz bucaksız karınca yuvasının tüm deliklerini gözden geçirmeye karar verdim ve hiç tanımadığı bir şehri dolaşan bir turist gibi gezinmeye başladım. Güvertenin zemini İngiliz kentlerine özgü siyah bir çamurla kaplıydı. Sağda solda kokuşmuş su birikintileri vardı. İnsan kendini Londra köprüsünün yakınlarındaki *Upper Thames Street*'in en berbat geçitlerinden birinde sanabilirdi. Arka güverte boyunca uzanan kamaralara doğru sürtünerek ilerledim. Geminin her iki yanında, bu kabinlerle küpeşte arasında kalan ve çalışanların kalabalığından dolayı üzerinde güçlüklerle ilerlenen iki geniş cadde, daha doğrusu iki geniş bulvar vardı. Böylece geminin tam ortasına, birbirlerine bir çift geçit sistemiyle bağlı iki çarkın arasına geldim.

Çarkın parçalarının bulunduğu girdap burada başlıyordu. Bu hayranlık uyandırıcı nakil aletini o sırada fark ettim. Bazıları çeşitli açılara eğilen uzun pistonlara bağlı, bazıları hareket kollarına asılı, kimileri farklı merkezleri ayarlayan, kimileri dev anahtarlarla mil yastıklarını cıvatalayan elli kadar işçi, dökme demirden yapılmış kafes şeklinde parmaklıkların üzerine dağılmışlardı.

Bu ayarlama işlemlerine hızla göz attıktan sonra, gezintime devam ettim ve geminin ön bölümüne geldim. Orada döşemeciler, "sigara salonu" olarak adlandırılan geniş bir köşkün dekorasyon işlerini tamamlamak üzereydiler, yüzen şehrin on dört pencereyi bu sevimli kafesinin tavanları beyaz ve altın sarısına boyanmış, duvarları limon ağacından panolarla bezenmişti. Sonra ön güverteyi oluşturan üçgen şeklinde küçük bir meydanı geçerek deniz seviyesine doğru alçalan pruvaya ulaştım.

Bu uç noktadan geriye dönüp baktığımda, iki hektometrelik bir mesafede sis bulutları arasında beliren *Great Eastern*'in kış bölümünü gördüm. Bu dev, boyutlarının değerlendirilmesi için öyle çarpımlar gerektiriyordu.

Sancak bulvarındaki kamaraların ve donanma bayraklarının arasından geçerek geri dönerken, havada salınan makaraların sarsıntısından, işçilerin kamçılarının rüzgârın sağda solda yankılandığı şaklamalarından, biraz ilerideki demircinin tezgâhından havai fişek saçakları gibi yayılan alevli kıvılcımlardan uzak durmaya ve havada uçuşan vinçlerin darbelerine maruz kalmamaya dikkat ederek ilerledim. Yükseklikleri iki yüz ayağa ulaşan direklerin zirvelerini, servis teknelerinin ve kömür şileplerinin kara dumanlarıyla karışan sis bulutlarının arasından zorlukla seçebiliyordum. Çark makinesinin bulunduğu ambar ağzını geçtikten sonra sol yanımda yükselen “küçük bir köşkü”, ardından da bir terasın üzerinde bulunan ve korkulukları parlatılan bir sarayın yan cephesini fark ettim. Nihayet daha önce de sözünü ettiğim inşaat iskelesinin bulunduğu arka bölüme ulaştım. Makinistler, son kasara ile üzerinde dümenin dört çarkının yükseldiği ambar ağzını örten tahta ızgaranın arasına bir buhar makinesi yerleştiriyorlardı. İki yatay silindirden oluşan ve dişli küçük tekerlekler, kaldıraçlar ve kilit çengelleriyle çalışan bu makine bana oldukça karmaşık geldi. Ne işe yaradığını anlamasam da, bu hazırlıklar da diğerleri gibi kısa sürede tamamlanacağı benzemiyordu.

Şimdi birkaç tümceyle, yeni sayılabilecek bir gemi olan *Great Eastern*'in gecikmelere yol açan onca düzenlemeye neden maruz kaldığından söz edelim.

İngiltere ile Amerika arasını yirmi kez katetmiş, ancak son yolculuk sırasında yaşanan ciddi problemlerden dolayı geçici olarak kızağa çekilmişti. Yolcu gemisi olarak hazırlanmış olan *Great Eastern* işe yaramazmış gibi görünüyordu, deniz aşırı yolculukların pimpirikli turistleri onun ıskartaya çıkarılması gerektiğini iddia ediyorlardı. Atlantik'e telgraf hattı döşenmesiyle ilgili ilk girişimler gemilerin yetersizliği nedeniyle başarısızlığa uğradığında, mühendislerin aklına *Great Eastern* gelmişti. Dört bin beş yüz ton çeken, üç bin dört yüz kilometre uzunluğundaki bu metal telleri, yalnızca o, gövdesinde barındırabilir, dalgalardan etkilenmeyen güçlü yapısıyla bu ince uzun hattı ancak o okyanusa daldırabilir ve o döşeyebilirdi. Ancak bu kabloları geminin yan bölmelerinde istifleyebilmek için özel düzenlemeler gerekmiş, pervaneye ait altı kazandan ikisi ve üç bacadan biri iptal edilmişti. Onların yerine kabloların rodalanarak, su tabakası sayesinde hava temasından korunacakları geniş bölmeler yerleştirilmişti. Böylece teller, bu yüzen göllerden denize geçerek atmosfer katmanlarının etkisine maruz kalmamış olacaktı.

Kablo döşeme işleminin başarıyla tamamlanmasının ardından, *Great Eastern* yeniden kaderine terkedilmişti. 1867 Evrensel Fuarda, bu büyük gemiyi yeniden okyanusaşırı seyahatlerde yolcu taşıyabilecek hale getirmek amacıyla iki milyon franklık bir sermayeyle kurulan, Fransızlara ait sınırlı sorumlu *Great Eastern Kiracıları Şirketi* buharlı gemide gerekli düzenlemeleri yapmaya talip olmuştu. Bunun üzerine kaplarını doldurmak, kazanlarını yeniden kurmak, binlerce yolcuyu ağırlayabilmesi için salonlarını büyütme, içinde ek yemek salonlarının yer alacağı köşklerini inşa etmek ve devasa gövdesine üç bin yatak yerleştirmek gerekmişti.

Great Eastern aylık yirmi beş bin franka kiralanmıştı. Liverpool'daki G. Forrester ve Ort. şirketiyle iki sözleşme yapıldı; bunlardan ilki beş yüz otuz sekiz bin yedi yüz elli frank karşılığında pervanenin yeni kazanlarının kurulmasıyla, ikincisi ise altı yüz altmış iki bin beş yüz frank karşılığında genel onarımların ve yeni düzenlemelerin yapılmasıyla ilgiliydi.

Bu son işlemlere başlamadan önce, *Board of Trade*'in yönetmeliklerine göre düzenlemelerin sıkı bir şekilde denetlenebilmesi için gemi kızağa çekildi. Önce dış borda kaplamasındaki geniş çatlak titizlikle onarıldı, büyük harcamalar yapılmasına neden olan bu işlemten sonra yeni kazanlar kuruldu. Ayrıca son yolculuk sırasında arızalanan rota tahrik milini de değiştirmek gerekiyordu, pompaların devinimini iletmeye yarayan orta bölümü hasar görmüş olan bu milin yerine iki eksantrikle donanmış bir yenisi yerleştirildi, tüm yükün üzerine bindiği bu önemli parçaya özen göstermek lazımdı. Sonuçta, dümen, ilk kez buhar gücünün etkisiyle hareket edecekti.

İşte makinistler geminin arka bölümüne yerleştirdikleri makineyi bu hassas sisteme göre ayarlamışlardı. Merkez köşkte, çarkların ve pervanenin sinyal aygıtlarının ortasında duran dümencinin önünde sürekli olarak dümenin ayarını gösteren ibreli bir kaydedici vardı, ibrenin konumunu değiştirmek için hemen yanı başında, dikey konumda bulunan yaklaşık bir ayak çapındaki küçük çark hafifçe hareketlendirmesi yetiyordu. Valfların hızla açılmasıyla kazanlardaki buhar küçük makinenin iki silindirinin içinde bulunan iletim borularına geçiyor, pistonların hareketlenmesiyle yayılan enerji, dümeni, süratle iletilen bu karşı konulmaz güce itaat etmek zorunda bırakıyordu. Bu sistem başarıyla uygulanırsa, bir kişi tek parmağıyla *Great Eastern*'in koca gövdesini yönetebilecekti. Titizlikle yürütülen çalışmalar aralıksız bir şekilde beş gün sürdü. Bu gecikme işletmecilere pahalıya patlasa da, işleri daha kısa zamanda tamamlamak ellerinde değildi. Yola çıkış tarihi bir daha ertelenmemek üzere 26 Mart olarak belirlenmişti. Ayın 25'in de geminin güvertesi hâlâ her çeşit alet edevatla doluydu.

Nihayet bu son gün içinde iskeleler, ayaklı köprüler, kasaralar yavaş yavaş boşalmaya başladı; yapı iskeleleri indirilmiş, vinçler ortadan kaybolmuş, makinelerin ayarı tamamlanmıştı; son çiviler çakılmış, son somunlar vidalanmıştı; yolculuk sırasında pas tutmamaları için cilalanmış bölmelerin üzerlerine beyaz vernik çekilmişti; yağ tankları doldurulmuş nihayet son plaka da metal sapın üzerine yerleştirilmişti. O gün başmühendisin kazanları denemesi sırasında makine dairesinden dışarıya doğru yoğun bir buhar kitlesi yayıldı. Sıcak dumanlarla sarmalanmış bir halde ambar ağzına doğru eğildiğimde hiçbir şey göremesem de, elyaf kaplamaları içindeki uzun pistonların gıcırtısını ve sağlam millerin üzerinde gürültüyle inip kalkan iri silindirlerin sesini duyuyordum. Kanatları Mersey'in puslu sularına yavaşça çarpan çarkların altında köpüklenmeler oluşurken, kış bölümünde de pervanenin dört kolu, kabaran dalgaları dövüyordu. Birbirinden tamamıyla bağımsız olan bu iki makine çalışmaya hazırды.

Akşam beşe doğru, *Great Eastern*'e tahsis edilmiş buharlı bir tekne gemiye yanaştı. Üzerinden alınan lokomobil^[1] bocurgatlar aracılığıyla güverteye çekildi. Tekneye gelince, o gemiye çıkarılmamıştı. Çelik gövdesi öyle ağırdı ki palangaların bağılandığı mataforaları^[2] yükün altında ezilip bükülmüşlerdi. Bunlar seren ipleriyle

desteklenseydi bu etki ortaya çıkmazdı kuşkusuz. Böylece tekne görevini tamamlamıştı, ancak *Great Eastern*'in bunun gibi on altı tekne yükünü daha portmantolarına asması gerekiyordu.

Akşama doğru, neredeyse tüm hazırlıklar tamamlanmıştı. Bir çöpçü ordusunun süpürdüğü bulvarlarda çamurun izine rastlanmıyordu. Yükleme işlemleri sona erdiğinde, kilerler ve ambarlar, erzak, mal ve kömürle dolmuştu. Bununla birlikte buharlı gemi henüz uygun koşullarda yol alması için gereken dokuz metrelik dip derinliğine ulaşamamıştı, bu, kanatları yeterince suya gömülmemiş olan çarkın itiş gücünü azaltacak bir etmendi. Yine de bu koşullarda yola çıkılabiliirdi. Ertesi gün denize açılabilme umuduyla yatağıma çekildim. Evet, yanılmamıştım, 26 Mart sabahı gün ağarırken, mizana direğinde Amerikan, büyük direkte Fransız ve kış direğinde İngiliz bayraklarının dalgalandığını gördüm.

3

Gerçekten de *Great Eastern* hareket etmeye hazırlanıyordu. Şimdiden beş bacasından siyah duman kıvrımları yayılıyor, makinelerin içine açılan derin kuyulardan sıcak bir buğu sızıyordu. Birkaç tayfa Liverpool'u selamlayacak dört büyük topu temizlerken, serenlerin üzerinde koşuşturan gabyacılar manevralara hazırlanıyorlardı. Çarmıklar, küpeştelerin iç bölümüne kancalanmış kalın bastikalarından^[3] çekilerek gerginleştiriliyorlardı. Saat on bire doğru, döşemecilerin son çivilerini çakmalarının ve boyacıların son rötuşları yapmalarının ardından, çalışanlar kendilerini bekleyen tekneye binerek gemiden ayrıldılar. Yeterli basınca ulaştığında, buhar, dümenin kuvvet makinesine gönderildi, makinistler ustalıkla hazırlanmış bu aletin düzenli bir şekilde çalıştığına tanık oldular.

Hava oldukça güzeldi. Güneş, hızla yer değiştiren bulutların arasından uzun kaçamaklar yapıyordu. Açık denizde, rüzgâr şiddetli olmalıydı, ancak bu durum *Great Eastern*'i pek fazla ilgilendirmiyordu.

Yola çıkış hazırlıklarını tamamlamak üzere hepsi gemide bulunan subaylar, *Great Eastern*'in değişik bölümlerine dağılmışlardı. Yönetim kademesi bir kaptan, bir ikinci kaptan yardımcısı, iki ikinci subay, içlerinden biri M. H. adlı bir Fransız olan beş teğmen ve yine Fransız olan bir gönüllüden oluşuyordu.

Kaptan Anderson İngiliz ticaret dünyasında çok tanınan bir denizciydi. Atlantikaşırı kablo hattının döşenmesi onun sayesinde gerçekleşmişti. Doğrusu, öncellerinin yapamadıklarını başarmasını emrindeki *Great Eastern*'e borçluydu. Ne olursa olsun, bu başarı onun kraliçe tarafından "sör" unvanıyla ödüllendirilmesini sağlamıştı. Kaptanı oldukça sevimli buluyordum. Yaşına rağmen hâlâ dikkat çeken kumral saçları, uzun boyu, geniş ve gülümseyen çehresi, sakin yüz ifadesi, rahat ve tek tip adımları, yumuşak sesi, ara sıra kırıştırdığı gözleriyle tam bir İngiliz havası taşıyan elli yaşlarında bir adamdı. Hiçbir zaman cebine sokmadığı elleri sürekli olarak eldivenlerin içindeydi, şık kıyafetlerini, üç yaldız şeritli redingotundan ucu gözükten beyaz mendili tamamlıyordu.

Geminin ikinci kaptanı, Kaptan Anderson ile tuhaf bir şekilde tezat oluşturuyordu. Tasviri çok kolaydı; yanık rengi, hafif kızarık gözlerine dek yükselen siyah sakalı, yalpaların tüm sürprizlerine meydan okuyacak ölçüde çarpık bacaklarıyla, ufak tefek, kanlı canlı bir adamdı. Gelişen olayları en ince ayrıntısına dek gözlemleyebilen bu gözü açık denizcinin kısa emirleri baştayfa tarafından, İngiliz denizcilerine özgü o nezle olmuş aslan kükremesini andıran tonla tekrar ediliyordu. Bu ikinci kaptanın adı W.'di. Sanırım, *Great Eastern*'de görev yapmak için donanmadan özel izinle ayrılmış bir subaydı. Görünüşünden tam bir "deniz kurdu" olduğu ve silahlı bir çatışma sırasında askerlerine hiç durmadan "haydi çocuklar, sakın geri basmayın, bildiğiniz gibi her zaman kendimi havaya uçurmaya hazırım!" diye bağırarak ve her fırsatta yürekliliğini kanıtlamış olan o Fransız amiralin ekolünden geldiği anlaşıyordu.

Bu yönetim kadrosunun dışında, makineleri idare eden bir başmühendis ve onun yardımcılığını yapan sekiz-on kadar makine subayı vardı. Onların emirlerinde

geminin alt bölümlerinden hiç ayrılmayan ambarcılardan, ateşçilerden ve yağcılardan oluşan iki yüz elli kişilik bir tabur bulunuyordu.

Zaten her biri on fırından oluşan on kazanın varlığı dikkate alınırsa, yüz ocağın ateşini gözlemekle görevli bu taburun gece gündüz görev yaptığı anlaşılabilirdi. Gemi mürettebatını oluşturan baştayfalara, onbaşılara, gabyacılar, dümencilere ve miçolara gelince, sayıları yaklaşık olarak yüze ulaşıyordu. Bunun dışında yolculara hizmet etmekle görevlendirilmiş iki yüz kamarot vardı.

Herkes görevinin başındaydı. *Great Eastern*'i Mersey geçitlerinden "çıkaracak" olan kılavuz dünden beri gemideydi. Onun dışında, bizimle New York'a kadar gelerek, dönüşte Brest koyundan itibaren gemiye rehberlik edecek olan Ouessant yakınlarındaki Molene adasından bir Fransız kılavuzu da fark ettim.

"Bugün yola çıkacağımıza inanmaya başlıyorum," dedim teğmen H.'ye.

"Hareket etmek için yalnızca yolcularımızın gelmesini bekliyoruz," diye yanıtladı yurttaşım.

"Çok yolcu var mı?"

"Bin iki yüz ya da bin üç yüz civarında."

Bu, neredeyse büyük bir kasabanın nüfusu kadardı.

Saat on bir buçukta, merdivenlere yayılmış, silindirlerin üzerine serilmiş, güvertede yükselen koli tepelerinin üzerine tünemiş, kamaralarda tıkiş tıkiş olmuş yolcularla dolu tekne belirdi. Sonradan öğrendiğime göre yolcular arasında Kaliforniyalılar, Kanadalılar, Yankeeler, Perulular, Güney Amerikalılar, İngilizler, Almanlar ve iki ya da üç Fransız vardı. Bunların içinde New Yorklu meşhur Cyrus Field; saygın Kanadalı John Rose; New Yorklu saygıdeğer Mac Alpine; San Franciscolu Alfred Cohen ve eşi; Montrealli Bay ve Bayan Whitney; Kaptan Mac Ph... ve eşi dikkati çekiyordu. Fransızlar arasında, *Great Eastern Kiracıları Şirketinin* kurucusu olan ve aynı zamanda geminin yeniden düzenlenmesi için gereken işlemlere yirmi bin franklık bir katkıda bulunan *Telegraph Construction and Maintenance Company* şirketinin temsilciliğini yürüten Bay Jules D... de bulunuyordu.

Tekne sancak merdiveninin dibine yanaştığında bavulların ve yolcuların yukarıya taşınması başladı. Hiç bitmeyecekmiş gibi görünen tırmanışları sırasında yolcular, tıpkı sakince evlerine dönen insanlar gibi acele etmeden, sessizce ilerliyorlardı. Oysa onların yerinde Fransızlar olsaydı, sanki baskına gidiyorlarmışcasına gerçek zuhaf askerleri^[4] gibi davranırlardı. Güverteye ayak basar basmaz yolcuların ilk işi yemek salonuna inerek masalarının yerini belirlemek oluyordu. Bir kartvizit ya da bir kâğıt parçasına yazılmış bir isim yerlerini bulmalarına yetiyordu. Zaten o sırada öğle yemeği servisi başlamıştı ve kısa süre içinde tüm masalar davetlilerle doldu, özellikle Anglosaksonlar, yolculuğun sıkıntılarını çatal darbeleriyle atlatmayı iyi biliyorlardı.

Yüklemelerin tüm ayrıntılarını izleyebilmek için güvertede kaldım. Saat yarımda, bavulların tamamı gemiye çıkarılmıştı. Her şekilde ve her büyüklükte koliler, muhtemelen bir mobilya takımını ya da yolculuğu eğlenceli hale getirecek bazı eşyaları içeren vagon genişliğinde sandıklar, köşeleri farklı açılarla kıvrılan el çantaları, kayışlarının görkemliliği, kilitlerinin çeşitliliği, teneke şeritlerin çevrelediği bölmelerde iki ya da üç ilk harfin yer aldığı kumaş örtüleriyle kendilerini belli eden Amerikan ya da

İngiliz bavulları karma karışık bir halde orta yere yığılmışlardı. Kısa süre sonra tüm bu eşya yığını ambarlara; deyim yerindeyse iki güverte arasındaki garlara depolandı; son işçilerin, hamalların ve kılavuzların da gemiden ayrılmasının ardından, dumanının cürufuyla *Great Eastern*'in donanma bayraklarını kirleten tekne, gemiden uzaklaşmaya başladı.

Ön güverteye geri dönerken, New-Prince rıhtımında yüzünü hayal meyal görebildiğim o genç adamla karşılaştım. Beni fark edince durdu, uzattığı elini dostça sıktım.

“Siz, Fabian!” diye haykırdım, “siz, burada ne yapıyorsunuz?”

“Evet, benim, sevgili dostum.”

“Demek ki yanılmamışım, birkaç gün önce iskelede gördüğüm sizsiniz.”

“Mümkündür, diye yanıtladı Fabian, “ama ben sizi fark etmedim.”

“Amerika’ya mı geliyorsunuz?”

“Elbette! Birkaç aylık bir tatil, dünyanın sıkıntılarını unutmamı sağlayabilir.”

“Bu yolculuk için *Great Eastern*’i seçmeniz ne mutlu bir tesadüf Fabian.”

“Tesadüf değil, sevgili dostum. Bir gazetede *Great Eastern*’le yola çıkacağınızı okuduğumda, uzun yıllardır görüşemediğimizi düşünerek yolculuğunuzda eşlik etmek için sizi bulmaya karar verdim.”

“Hindistan’dan mı geliyorsunuz?”

“Evet, önceki gün *Godavery* ile Liverpool’a geldim.”

“Yolculuğa çıkmanızın nedeni, Fabian?” diye sordum solgun ve hüzünlü yüzüne bakarak.

“Mümkünse biraz oyalanmak için,” diye karşılık verdi, elimi içtenlikle sıkın Yüzbaşı Fabian Mac Elwin.

4

Fabian biletinin üzerinde kayıtlı olan, büyük salondaki 73 numaralı kamarasına yerleşmek için yanımdan ayrılmıştı. O sırada iri buhar kıvrımları geminin geniş bacalarının etrafında süzülerek gökyüzüne doğru yayılıyordu. Geminin derinliklerindeki kazan gövdelerinin titreştiği hissediliyor, kulakları sağır eden buharlar egzoz borularından fişkırdıktan sonra ince yağmur damlaları halinde güverteye dökülüyordu. Yankılanmalardan makinelerin denendiği anlaşıyordu. Yeterli basınca ulaşıldığına göre hareket edilebilirdi.

Önce demir almak gerekiyordu. Henüz çarklarının ve pervanesinin itme gücünü kullanmayan *Great Eastern*, yükselmekte olan denize burnunu veriyordu. Her şey, nehri inmek için elverişli görünüyordu. Kaptan Anderson gemiyi harekete hazırlamak için bu durumdan yararlanmalıydı, çünkü *Great Eastern*'in uzunluğu Mersey boyunca rahatlıkla ilerlemesine izin vermiyordu. Deniz çekilmesinin etkisiyle sürükleneceği yerde, karşıdan gelen akıntıya doğru yol alması gemisine hâkim olabilmesini ve ırmakta bulunan çok sayıda geminin arasından ustalıkla sıyrılmasını sağlayacaktı. Bu devin onlara hafifçe dokunması bile büyük felaketlere yol açabilirdi.

Bu koşullar altında demir almak büyük çabalar harcamayı gerektiriyordu. Gerçekten de akıntının etkisiyle buharlı geminin çatallanmış zincirleri giderek daha fazla geriliyordu. Üstelik sert bir güneybatı rüzgârı da gücünü akıntınıninkiyle birleştirerek gemiyi etkisi altına almaya başlamıştı. Bu durumda derinlere inildikçe ağırlaşan çapaları çekmek için daha güçlü aletlerin kullanılması lazımdı. Bu amaçla getirtilen bir demir tarama gemisi zincirlerin yanına yanaştı; ancak bocurgatlarının yetersiz kalması üzerine *Great Eastern*'in teçhizatlarından yararlanılmasına karar verildi.

Ön güvertede bulunan yetmiş beygir gücündeki bir makine çapaların çekilmesi için kullanılacaktı. Bocurgatın bağlandığı zincirleri çekebilmesini sağlayacak gücün elde edilebilmesi için kazanlardaki buharın silindirlere gönderilmesi yeterliydi. Ancak ne kadar güçlü olursa olsun bu işin üstesinden gelemeyen makineye destek vermek gerekiyordu, Kaptan Anderson bu amaçla elli kadar adamına çekme kancalarıyla bocurgata destek olmaları talimatını verdi.

Buharlı gemi yavaş yavaş demirlerini zorlamaya başlamıştı. Ancak işler çok ağır ilerliyordu; zincirin halkaları tıkırdayarak pruva locasına doğru hareketleniyordu ve kanaatimce halkalarının gerginliğini gidererek zincirleri kolayca gemiye çekebilmek için çarkların gemiyi aynı yöne doğru itelemesi gerekiyordu.

O sırada, benim gibi bu işlemin en ince ayrıntılarını ve hareket hazırlıklarının ilerleyişini izleyen çok sayıda yolcuyla birlikte ön güvertede bulunuyordum. Yanımda, sık sık silktiği omuzlarından ve gücü yetersiz kalan makineye yönelttiği alaycı bakışlarından, işlerin yavaş ilerlemesinden sabırsızlandığı anlaşılan bir yolcu vardı. Bu, göz kapaklarının kırpışmasından bakışları zorlukla seçilebilen ufak tefek, sıska, asabi ve hareketli bir adamdı. Bir insan sarrafı, ilk bakışta onun hayata pembe gözlüklerle bakmayı seven ve gülmeyi sağlayan zigomatik kasları hiç boş durmayan, filozof Demokrit'in ekolünden biri olduğunu anlayabilirdi. Zaten onu sevimli bir yol arkadaşı olarak kabullenmem uzun sürmeyecekti.

“Bayım,” dedi, “bugüne kadar insanların makinelere değil, makinelerin insanlara yardım etmek için var olduğuna inanıyordum!”

Tam, bu yerinde gözleme karşılık vermek üzereyken, çığlıklar yankılanmaya başladı. Her ikimiz de ön güverteye doğru koşturduk. Çekme kancalarının üzerinde çalışan tayfaların tamamı yerlere serilmişti; bazıları doğrulmaya çalışırken, bazıları hareketsiz bir şekilde güvertede yatıyordu. Makinenin küçük dişlilerinden birinin kırılmasıyla, zincirlerin ürkütücü gerilimine karşı koyamayan bocurgat kopmuş, geri tepmenin etkisiyle serseri kurşunlar gibi havada uçuşan kanca parçaları tayfaların baş ve göğüslerine isabet etmiş, aralarında Dundee’li İskoç baştayfanın da bulunduğu on iki gemici yaralanırken, dört tanesi de ölmüştü.

Herkes bu bahtsızlara doğru koştu. Yaralılar arka güvertedeki revire kaldırılırken, ölülerin gemiden bir an önce uzaklaştırılmasına uğraşıldı. Zaten Anglosaksonlar insan hayatına o kadar kayıtsızdılar ki, bu olay güvertede fazla bir etki yaratmadı. Ölü olsun yaralı olsun, bu talihsizler onlar için, biraz masrafla yerine yenileri konulacak çark dişlilerinden başka bir şey değildi.

İskele kapısına yöneldim. Merdiven henüz kaldırılmamıştı. Örtülerle sarmalanmış olan dört ceset aşağıya indirilerek teknenin güvertesine bırakıldı. Gemi doktorlarından biri de, görevini tamamladıktan sonra hemen gemiye dönmek üzere, onlara eşlik ediyordu. Tekne süratle uzaklaşırken, tayfalar ön güvertedeki kan birikintilerini silmeye başladılar.

Ayrıca şunu da eklemem gerekir ki, kanca parçalarıyla hafifçe yaralanan yolculardan biri de, bu durumu fırsat bilerek tekneye geri dönmüştü. *Great Eastern*’de yaşamak şimdiden canına tak etmişti.

Bu sırada, tam yol ilerleyerek uzaklaşan tekneye bakıyordum, arkama döndüğümde alaycı yüz ifadeli yol arkadaşımın şu sözleri mırıldandığını duydum:

“Bir yolculuk için güzel bir başlangıç!”

“O kadar da güzel değil, bayım,” diye yanıtladım. “Kiminle konuşma onuruna erişiyorum?”

“Doktor Dean Pitferge.”

5

Demir alma işlemleri yeniden başlamış, tarama gemisinin de desteğiyle zincirlerin gerginliği giderilerek, çapalar denizin dibindeki yuvalarından söküp alınmıştı. Birkenhead çan kuleleri biri çeyrek geçeyi çalıyordu. Buharlı geminin gelgit olayından yararlanarak nehirden çıkması düşünülüyorsa hareket etmek için daha fazla gecikilemezdi. Kaptan ve kılavuz, kaptan köşküne çıktılar. Elinin altında dümeni hareket ettirmeye yarayan küçük çark olan dümenci, biri pervanenin, diğeri çarkların sinyal aygıtlarının başında bulunan iki teğmenin ortasında yer alıyordu. Diğer dört dümenci, buhar makinesinin devre dışı kalacağı herhangi bir durum karşısında sıkıntı yaşamamak için, tedbir olarak ambar ağzını örten tahta kafeslerin üzerinde bulunan büyük çarkları çalıştırmak için hazır bekliyorlardı.

Burnunu akıntıya veren *Great Eastern*, karşıdan gelen dalgalara doğru ilerleyerek yola koyulmaya hazırды.

Hareket emri verildi. Çarkların kanatlarının, ilk çalkantıları yavaşça dövmesi ve kıçtaki pervanenin ağır ağır dönmesiyle devasa gemi ilerlemeye başladı.

Yolcuların büyük bir bölümü ön güvertede toplanarak, sağdaki Liverpool ve soldaki Birkenhead'in birbirlerine tıpatıp benzeyen fabrika bacalarıyla kaplı manzaralarını izliyorlardı. Kimileri demirlemiş, kimileriye gelip giden gemilerle dolu olan nehir, doğrusal bir hat üzerinde ilerlenmesine izin vermiyordu. Ancak, dümeninin en ufak ihtiyaçlarına karşı bile oldukça hassas görünen kılavuzu sayesinde, *Great Eastern* tıpkı usta dümencisinin yönetiminde dar geçitlerden kıvrılarak süzölen bir balina gemisi gibi yoluna devam ediyordu. Bir an için akıntıyı yandan alarak yalpalayan ve serenlerinin uzantısı *Great Eastern*'in gövdesini sıyrarak geçen bir üç direkliye çarpacağımızı sandım; fakat çarpışma atlatıldı; kasaraların tepesinden baktığımda, yedi ila sekiz yüz ton ağırlığındaki bu gemi, çocukların Green Park havuzlarına ya da Serpentine River'a bıraktığı oyuncak gemilerden farksızmış gibi görünüyordu.

Kısa bir süre sonra *Great Eastern* Liverpool yükleme iskelelerinin karşısına erişmişti. Şehri selamlaması gereken dört top, teknenin şu an indirmekte olduğı ölölere saygı göstermek amacıyla sessiz kaldı. Ancak ulusal nezaketin en uç ifadelerinden biri olan bu patlamaların yerini yükselen "hurra" sesleri aldı. Ardından, İngilizlerin körfezde gezintiye çıkan basit bir kayığı dahi uğurlarken yaşadıkları coşkun doruk noktasına çıktığına tanık olundu, alkışlar yükseliyor, kollar sallanıyor, mendiller havada uçuşuyordu. Ancak bu tezahüratlara gemiden nasıl da yanıt veriliyor, bu sesler kıyıda nasıl da yankılanıyordu! Binlerce meraklı Liverpool ve Birkenhead'in rıhtımlarına toplanmış, izleyicilerle dolup taşan gemiler Mersey'i kaplamıştı. Havuzların önünde demirlemiş olan savaş gemisi *Lord Clyde*'in, serenlerin üzerine çıkmış olan gemicileri bu dev ellerini çırparak selamlıyorlardı. Irmağa demir atmış gemilerden korkunç bir karmaşa halinde yayılan müzik sesleri giderek "hurra"ları bastırıyor, bayraklar *Great Eastern*'in şerefine hiç durmadan inip kalkıyordu. Ancak kısa bir süre sonra bağırışların etkisi azalmaya başladı. Buharlı gemi, Cunard hattında göçmenleri taşıyan *Tripoli*'nin yanından geçti. İki bin tonluk ağırlığına rağmen bu gemi küçük bir sandala benziyordu. Her iki kıyıdaki evler giderek azalıyor, bacalardan tüten dumanlar artık manzaramızı

karartmıyordu. Ardından tuğlalı duvarlarıyla taşra evleriyle, uzun ve tek tip bloklar halinde sıralanan işçi evleri göründü. Nihayet Mersey'in sol kıyısındaki villaların ötesindeki deniz fenerinin sekisinden ve kale burçlarından gelen son hurra sesleri gemiyi selamladı.

Saat üçte Mersey'in dar geçitlerini geride bırakan *Great Eastern*, Saint Georges kanalına girdi. Güneybatıdan esen rüzgârın şiddetiyle gerilen bayraklarımızın üzerinde tek bir kıvrım dahi yoktu. Şimdiden kabarmaya başlayan denizin tek tük dalgalarının etkisi gemiden hissedilmiyordu.

Saat dörde doğru, Kaptan Anderson makineleri durdurdu. Geminin ikinci doktorunu getiren tekne tüm hızıyla bize ulaşmaya çalışıyordu. Tekne yanımıza yanaştığında aşağıya gönderilen ip merdiveni doktor güçlkle tırmandı. Ondan daha çevik olan kılavuz da aynı yolu kullanarak, aşağıda kendisini bekleyen ve kürekçileri mantardan denizci kuşağıyla donanmış kayığına bindikten kısa bir süre sonra iki direkli şirin gemisine ulaştı.

Hemen yola koyulan *Great Eastern* çarklarının ve pervanesinin itici gücü sayesinde süratle hızlandı. Karşıdan esen rüzgâra rağmen hiç sallanmadan yoluna devam etti. Biraz sonra hava kararmaya başladı, Holyhead burnuyla, Galler kontluğu toprakları gecenin içinde seçilemez hale geldi.

6

27 Mart günü, *Great Eastern* İrlanda'nın engebeli kıyılarımlı sancak tarafına alarak yoluna devam etti. Ön güvertenin ilk kamarasını kendime ayırtmışım. Bu, iki lombozun aydınlattığı küçük bir odaydı. İkinci sıra kamaraların ilki olan bitişik oda sayesinde ön güvertenin ilk salonundan hiç eksik olmayan uğultular ve piyano sesleri bana ulaşmıyordu. Bir koltuk, yatak ve tuvalet masasıyla döşenmiş olan bu küçük oda, bir kenar mahallenin sınırındaki, yalıtılmış bir kulübeye benziyordu. Sabah yedide, iki ön salonu geçtikten sonra, şimdiden birkaç yolcunun gezindiği güverteye ulaştım. Neredeyse hissedilmeyen bir yalpa gemiyi hafifçe sallıyordu. Rüzgâr şiddetli esse de, kıyının koruması altındaki deniz bundan fazla etkilenmiyordu. Yine de *Great Eastern*'in dalgalara karşı kayıtsızlığını anlayabiliyordum.

Sigara salonu adı verilen kafeye ulaştığımda, kıyı boyunca uzanan hoş manzarayı fark ettim, bu uçsuz bucaksız yeşillik, yerinde bir tanımlamayla "Zümrüt Kıyısı" olarak anılmayı hak ediyordu. Birkaç ev, gümrük memurlarının kullandığı bir yolun kıvrımı, iki tepenin arasından geçen trenin beyaz buharı, açıktaki gemilere kaş, göz işareti yapan yalnız bir semafor^[5] bu görüntüyü tamamlıyordu.

Kıyıyla gemi arasındaki deniz, bakır sülfatla temas etmiş metal levhaları andırırçasına kirli yeşil bir renge sahipti. Rüzgâr daha da şiddetlenirken, tek tük dalga serpintileri toz bulutları gibi uçuşuyor, çok sayıda yelkenli ve iki direkli gemi bir an önce kıyıya ulaşmaya çalışırken, buharlı gemiler siyah dumanlarını püskürterek uzaklaşıyorlardı. *Great Eastern* henüz tam yol gitmese de, hiç zorlanmadan onları geride bırakıyordu.

Kısa bir süre sonra, önünde bir balıkçı filotillasının bulunduğu küçük uğrak limanı Queen's-Town'ın açıklarındaydık. Amerika'dan ya da güney denizlerinden gelen buharlı ya da yelkenli gemiler, transatlantikler ya da ticaret gemileri, beraberlerinde getirdikleri telgraf çantalarını buraya bırakıyorlardı. Her zaman harekete hazır bir halde bekleyen bir ekspres onları birkaç saatte Dublin'e ulaştırıyor, orada dumanı tüterek bekleyen ve en az *Gladiator* ya da *Fille-de-l'Air* gezinti gemileri kadar hızlı giden buharlı bir gemi, çarklı bir deniz minaresi gibi dalgaları yararak, saatte on sekiz millik bir hızla boğazı aştıktan sonra onları Liverpool'a bırakıyordu. Bu şekilde aktarılan telgraflar, en hızlı transatlantiklerden bile bir gün önce varmaları gereken yere ulaşıyordu.

Saat dokuza doğru, *Great Eastern*, bir çeyrek batı-kuzey-batıya yöneliyordu. Güverteye indiğimde, Yüzbaşı Mac Elwin'le karşılaştım. Yanında, günün modasına uygun bir şekilde çenesini açıkta bırakan sarı sakalı, favorilerinin arasında kaybolan uzun bıyığıyla altı ayak boyunda^[6] bir arkadaşı vardı. Bu uzun boylu genç bir İngiliz subayına benziyor, yapmacıksız soylu yüz ifadesi, güven veren bakışları, geniş omuzları, yürüyüşünün rahatlığıyla "öfkəsiz cesaret" olarak adlandırılabilir, nadir rastlanan bir gözü peklığın tüm belirtilerini taşıyordu. Mesleği konusunda yanılmamışım.

"Dostum Archibald Corsican," dedi Fabian, "o da benim gibi Hint ordusunun 22'inci alayında yüzbaşı olarak görev yapıyor."

Tanıştırılmamızın ardından, Yüzbaşı Corsican'la birbirimizi selamladık.

“Dün yola çıkmanın telaşıyla fazla konuşamadık, sevgili Fabian,” dedim Yüzbaşı Mac Elwin’in elini sıkarken. “Yalnızca sizinle *Great Eastern*’de karşılaşmamızın bir tesadüf olmadığını biliyorum. İtiraf edeyim ki bu kararı almanızda ufak bir katkı olduysa...”

“Hiç kuşkusuz sevgili dostum,” diye yanıtladı Fabian. Yüzbaşı Corsican ve ben, Cunard hattında çalışan *China* ile yolculuk etmek niyetiyle Liverpool’a geldiğimizde, *Great Eastern*’in İngiltere ile Amerika arasında yeni bir sefer yapacağını öğrenerek bunun kaçırılmaz bir fırsat olduğunu düşündük. Üstelik gemide sizin de bulunmanız bu yolculuğu daha da cazip hale getirdi. İskandinav ülkelerine yaptığımız o eğlenceli geziden beri, yani neredeyse üç yıldır görüşmemiştik. Hiç tereddüt etmedim. İşte dün güvertede karşınıza çıkmamın asıl nedeni bu.”

“Sevgili dostum Fabian,” diye yanıtladım, “inanıyorum ki ne Yüzbaşı Corsican ne de siz bu kararınızdan pişmanlık duymayacaksınız. Denizcilikle fazla haşır neşir olmasanız da, bu büyük gemiyle Atlantik’i aşmak size oldukça ilginç gelecektir. Bu heyecanı yaşamak gerek. Ama biraz sizden söz edelim. Altı hafta önce gönderdiğiniz mektubun üzerinde Bombay’dan geldiğini gösteren bir pul vardı. Bu yüzden sizin hâlâ alayınızda bulunduğunuzu sanmıştım.”

“Üç hafta önce oradaydık,” diye yanıtladı Fabian. “Hintli subayların baskınlardan çok avlanmayla geçen yarı asker yarı göçebe yaşantılarını sürdürüyorduk. Size ayrıca Yüzbaşı Archibald’ın kaplan avcılığındaki ustalığından ve ormanların korkulu rüyası olduğundan söz etmem de gerek. Bununla birlikte, bekâr olduğumuz halde bir süre için bu zavallı etoburları kendi hallerine bırakarak biraz Avrupa havası soluma arzusuna kapıldık. Bir yıllık bir izin kopardıktan sonra, Kızıldeniz’i, Süveyş Kanalı’nı ve Fransa’yı bir ekspres hızıyla katederek yaşlı İngiltere’mize geri döndük.

“Yaşlı İngiltere’mize geri mi döndük?” diye gülerek karşılık verdi Yüzbaşı Corsican, “artık orada değiliz Fabian. Bir İngiliz gemisinde olsak da, onun Fransızlar tarafından kiralandığını ve bizi Amerika’ya götürdüğünü unutmamamız gerek. Başımızın üzerinde dalgalanan üç bayrak, Franko-Anglo-Amerikan topraklar üzerinde olduğumuzun kanıtı.”

“Hiç önemli değil!” diye karşılık verdi alnı bir an için hüzünlü bir ifadeyle kırışan Fabian. “Hiç önemli değil, yeter ki tatilimiz iyi geçsin! Bize hareket gerek. Hayat böyle. Geçmiş unutarak, şu an yaşadıklarımızla oyalanmak en iyisi! Birkaç gün içinde New York’ta olacağız, yıllardır görmediğim kız kardeşim ve çocuklarıyla kucaklaşacağım. Amerika’da olacağız. Sonra Büyük Göller bölgesini ziyaret edip, Mississippi üzerinden New Orleans’a dek uzanacağız. Ardından Amazonlar’da bir süre avı düzenledikten sonra, Afrika’ya geçip aslanların ve fillerin kaptan Corsican’ın gelişini kutlamak üzere randevulaştığı buruna ulaşacağız ve oradan da anavatanın taleplerini sipahilere iletmek için işimizin başına döneceğiz.”

Fabian sinirli bir ifadeyle hızlı hızlı konuşurken, göğsü derin iç çekişlerle inip kalkıyordu. Hayatında henüz bilmediğim bir şeylerin ters gittiği ortadaydı, yine de bunu mektuplarında hissettirmemişti. Durumdan haberdarmış gibi görünen Archibald Corsican’ın kendisinden birkaç yaş küçük olan Fabian’a karşı derin bir dostluk beslediği

anlaşıyordu. Yeri geldiğinde fedakârlığını kahramanlık boyutlarına taşıyacağı belli olan bu değerli İngiliz subayı, Yüzbaşı Mac Elwin'in ağabeyi gibi duruyordu.

O sırada güvertede yankılanan trompet sesiyle sohbetleri yarıda kesildi. Tombul yanaklı bir kamarot on beş dakika önceden saat yarımındaki öğlen yemeğini haber veriyordu. Sabah sekiz buçukta kahvaltının, yarımda öğlen yemeğinin, dörtte çayın, yedi buçukta ise akşam yemeğinin hazır olduğunu belirten bu boğuk boru sesi, yolcuların keyiflerini yerine getirmeye yetiyordu. Kısa bir süre sonra, bulvarların boşalmasıyla tüm davetliler geniş yemek salonlarındaki masalarının başında yerlerini aldılar. Ben, Fabian ile Yüzbaşı Corsican'ın yanına oturdum.

Bu yemek salonlarında dört sıra halinde dizilmiş masalar bulunuyordu. Sofradaki yalpa kaplarının üzerinde bulunan bardaklar ve şişeler hiç sallanmadan dimdik duruyorlardı. *Great Eastern* çalkantıların meydana getirdiği dalgalanmalardan etkilenmiyordu. Erkek, kadın ya da çocuk tüm davetliler yemeklerini rahatça yiyebilirlerdi. Özenle hazırlanmış tepsiler, servis yapmakta acele eden kamarotların ellerinde dolaşıyordu.

İsteyenler ayrıca, fiks mönüye dâhil olmayan ve küçük bir listede belirtilen şarapları, likörleri ya da İngiliz biralarını sipariş edebiliyorlardı. Kaliforniyalılar şampanyaya olan düşkünlükleriyle dikkati çekiyorlardı. San Fransisco çamaşırhanelerinde çalışarak zengin olmuş bir kadın, eski gümrükçü kocasıyla birlikte şişesi üç dolarlık Clicquot içiyordu. Zayıf ve solgun iki-üç genç kız kanlı pirzolarlarını sıyrıyorlar, uzun boylu hanımlar rafadan yumurtalarını küçük bardaklara boşaltıyorlardı. Kimileri ise büyük bir iştahla raventli turtaların ya da zeytinyağlı kerevizlerin tadına bakıyorlardı. Herkes yemeğe öyle dalmıştı ki, insan kendisini okyanusun ortasında değil, Paris'in ortasındaki bulvar restoranlarından birinde sanabilirdi.

Yemeğin sona ermesiyle yeniden canlanan güvertelerde gezinen insanlar, tıpkı Hyde Park'taymışlar gibi birbirleriyle selâmlaşıyorlardı. Çocuklar Tuileries bahçesinin kumları üzerinde yaptıkları gibi oyun oynuyor, koşuşturuyor, toplarını havaya fırlatıyor, çemberlerini çeviriyorlardı. Erkeklerin çoğu dolaşırken sigara içiyorlardı. Açılır kapanır iskemlelere yerleşmiş olan hanımlar sohbet ederek, kitap okuyarak ya da dikiş dikerek vakit geçirirlerken dadılar ve hizmetçiler bebeklere göz kulak oluyorlardı. Şiş göbekli birkaç Amerikalı sallanan iskemlelerinin tadını çıkarıyorlardı. Gemi subayları gidip geliyor, kimileri nöbet yerlerinde pusulaları gözlerken, kimileri de yolcuların çoğu zaman gülünç sorularını yanıtlamak zorunda kalıyorlardı. Rüzgârın hızını kestiği anlarda, arka büyük salondan gelen orgun sesi, alt salonlarda birbirleriyle büyük bir rekabet halinde bulunan iki-üç Pleyel piyanosunun akortlarına karışıyordu.

Saat üçe doğru coşkulu "hurra" seslerinin yükselmesiyle yolcular güverteye doluştular. *Great Eastern* beş yüz metre geriden izlediği bir gemiye doğru yaklaşıyordu. Kısa bir süre sonra, yanından geçmekte olan denizlerin deviyle karşılıklı olarak selamlaşan bu gemi, New York'a doğru yol alan *Propontis*'ti.

Saat dört buçukta, sancak güvertesinin üç mil kadar açığında izlenebilen kara, aniden ortaya çıkan rüzgârın savurduğu dalgalar nedeniyle zorlukla seçilebilir hale geldi. Biraz sonra bir ışık belirdi. Bu ıssız bir kayanın üzerinde yükselen Fastnet

feneriydi, birazdan hava kararmaya başladı, gece boyunca İrlanda kıyısının son uç noktası olan Clear burnu geride bırakılacaktı.

Great Eastern'in uzunluğunun iki hektometreyi aştığını söylemiştim. Mukayese düşkünlerini dikkate alarak, Arts köprüsünden üçte biri kadar daha uzun olduğunu söylemeliyim. Yani Seine nehrinde yolculuk edemezdi. Zaten, su içinde kalan derinliği dikkate alındığında, en az Arts köprüsü kadar hareketsiz kalacağı söylenebilirdi. Gerçekten de geminin su kesimi hattını sınırlayan iki dikme arasındaki mesafe iki yüz yedi metre elli santimdi. Üst güvertenin bir baştan diğerine kadar olan uzunluğuysa iki yüz on metre yirmi beş santimdi, yani uzunluğu, en büyük transatlantiklerin yaklaşık iki katıydı. Ana kaburgasının genişliği yirmi beş metre otuz santimdi, çarkları da hesaba katılırsa bu mesafe otuz altı metre altmış beş santimetreyi buluyordu.

Great Eastern'in en korkunç dalgalara dayanıklı olan gövdesi, bordadan ana omurgaya dek uzanan doksan altı santim yüksekliğindeki odacıklar sisteminden oluşuyordu. Bunun dışında, su sızıntısı ve yangın olasılıklarında güvenliği artırmak amacıyla birbirlerinden su geçirmez duvarlarla ayrılmış on üç bölme bulunuyordu. Bu gövdenin inşasında on bin ton demirin yanı sıra borda kaplamalarını oluşturan plakaların dayanıklı bir şekilde bir araya getirilmelerini sağlayan üç milyon perçin çivisi kullanılmıştı.

Boşken su içine altı metre on santim kadar gömülen *Great Eastern* bu derinlik otuz ayağa ulaştığında yirmi sekiz bin beş yüz ton çekiyordu. Yolcu taşıma kapasitesi on bindi, yani bu yüzen şehir maksimum yolcu sayısına ulaştığında, Fransa'nın üç yüz yetmiş üç ilçesinin iki yüz yetmiş dördünden daha kalabalık oluyordu.

Great Eastern'in sağ pruvasında, çapa zincirlerinin bulunduğu loça delikleri vardı. Oldukça fiyakalı görünen ve hiçbir girinti çıkıntıya rastlanmayan ön bölümünün büyük bir ustalıkla yapıldığı anlaşıyordu, ancak geminin güzelliğine gölge düşüren kış bölümü için aynı şey söylenemezdi.

Güverteden altı direk ve beş baca yükseliyordu. Öndeki üç direkten ikisi mizana direkleriydi ve "foregigger" ve "foremast" olarak adlandırılıyordu, "mainmast" denen diğeri ise ana direkti. Arka üçlüde "aftermainmast", "mizzenmast" ve "after-gigger" adlı direkler vardı. "Foremast" ve "mainmast" gabya yelkenleri ile pruva ve grandi babafingosunu taşırlarken, diğer dört direk yalnızca sivri yelkenlerle donanmıştı; Edinburg kraliyet fabrikalarında en kaliteli bezlerden üretilen bu yelkenlerin tamamı açıldığında, beş bin dört yüz metrekarelik bir alanı kaplıyordu. İkinci ve üçüncü direğin geniş çanaklıklarında bir bölük asker rahatça manevra yapabiliirdi. Metal çarmıkların ve patrisaların desteklediği direklerden ikincisi, üçüncüsü ve dördüncüsü, bakırcılığın başyapıtlarından birini oluşturacak bir şekilde cıvatalanmış saç levhalardan yapılmıştı. Güverteden çıkarken çapları bir metre on santimetreye ulaşan direklerin en büyüğü olan ana direk, iki yüz yedi Fransız ayağına ulaşan yüksekliğiyle Nötre Dame'ın kulelerini geride bırakıyordu.

Öndeki ikisi çark makinesinin, arkadaki üçü de pervanenin hareketi sırasında ortaya çıkan gazların atılmasını sağlayan bacalara gelince, bunlar kasaraların üzerindeki zincirlerle tutturulmuş otuz metre elli santimetre yüksekliğinde geniş silindirlerdi.

Great Eastern'in iç bölümündeki geniş gövde ustalıklı düzenlenmişti. En önde çamaşırhane ve mürettebata ait koğuşlar vardı. Ardından kadınlara ayrılmış bir salon ve avizeler, yalpa lambaları, çerçevelenmiş resimlerle süslenmiş büyük bir salon geliyordu. Bu göz alıcı bölmeler, yanlardaki yaldızlı, zarif sütuncukların üzerinde bulunan tepe delikleri sayesinde gün ışığı alabiliyor, metal basamaklı ve maun tırabzanlı geniş merdivenlerle üst güverteye açılıyordu. Sonra bir koridorla ayrılan dört sıra kamara geliyordu. Üst kattakiler birbirlerine bir sahanlıkla bağlanırlarken, alt katta bulunanlar özel bir merdivenle güverteye açılıyordu. Arkadaki üç geniş yemek salonu da kamaralar gibi düzenlenmişti. Ön salonlardan arkadakilere geçmek için, çark makinelerini çevreleyen sac duvarlarla kilerler arasında kalan koridoru izlemek gerekiyordu.

Great Eastern'in makineleri öyle mükemmel bir düzenle tasarlanmıştı ki, onların saatçiliğin başyapıtları olduğu söylenebilirdi. Hiçbir şey, bu devasa çarkların bir kol saati sakinliği ve titizliğiyle çalıştıklarını görmek kadar şaşırtıcı olamazdı. Bin beygir gücündeki çark makinesi ikişer ikişer eşlenmiş iki metre yirmi altı santimetre çapındaki dört silindirden oluşuyor ve hareket koluna eklenmiş iteneklerine dek uzanan bu silindirlerin boyu dört metre yirmi yedi santimetreyi buluyordu. Ortalama basınç bir parmak başına on kilogram, yani yaklaşık santimetrekare başına bir kilo yedi yüz altmış gram ya da 1.66 atmosfer değerindeydi. Bir arada bulunan dört kazanın kapladığı toplam alan, yedi yüz seksen metrekareydi. Görkemli bir sükûnet içinde çalışan bu çarkın yatak miliyle çekilen eksantriği göğе doğru süzölen bir balonu andırıyordu. Çarkları dakikada on iki devir yapan bu aygıt, kendisinden daha öfkeli bir süratle çalışan ve bin altı yüz beygirlik bir buhar gücünün etkisiyle kaptırıp giden pervane makinesiyle büyük bir tezat oluştuyordu.

Bu pervane, ikişer ikişer eşleşecek şekilde yatay olarak konumlanmış ve bir metre yirmi dört santimetre uzunluğundaki itenekleri doğrudan pervane miliyle bağlantılı olan dört sabit silindirden oluşuyordu. Altı yüz tonluk pervane, bin yüz yetmiş beş metrekarelik bir alan kaplayan altı kazanın oluşturduğu basınçla dakikada kırk sekiz devire kadar ulaşarak baş döndürücü bir hızla kendini kaybedercesine çalışırken, uzun silindirler birbirlerine sivri dişleriyle saldıran yaban domuzları gibi piston darbeleriyle dövüşüyorlardı.

Great Eastern'de bu iki aygıtın dışında, besleme işlemleri, diğer düzenlemeler ve bocurgatlar için altı makine daha vardı. Göröldüğü gibi, geminin bütün hareketleri için buharın tartışılmaz bir önemi vardı.

İşte, diğerleri içinde hemen fark edilen bu eşsiz buharlı geminin özellikleri bunlardı. *Great Eastern*'in bu görüntüsü, bir gün bir Fransız kaptanının seyir defterine şu naif notu düşmesine yol açmıştı: "Altı direkli ve beş bacalı bir gemiyle karşılaşıldı. *Great Eastern* olduğu tahmin ediliyor."

8

Çarşambayı perşembeye bağlayan gece oldukça kötü geçti. Asma yatağımın beşik gibi sallanması üzerine dizlerimi ve dirseklerimi yalpa tahtasına yaslamak zorunda kaldım. Odamdaki çanta ve valizler hiç durmadan gidip geliyordu, iki ya da üç yüz kadar kolinin geçici olarak bırakıldığı bitişik salondan garip bir patırtı geliyordu, bir duvardan diğerine yuvarlanan paketler büyük bir gürültüyle banklara ve masalara çarpıyordu. Kapılar vuruyor, tahtalar gıcırıyor, bölme duvarlarından köknar ağacına özgü gıcırtilar yayılıyor, gidip gelen raflardaki kadehler ve şişeler tokuşuyor, kap kakak selleri mutfak zemininde sürükleniyordu. Ayrıca pervanenin düzensiz homurtularını ve yalpanın etkisiyle su yüzeyine çıkmış olan çarkların kanatlarının havayı dövüşünü duyuyordum. Bu belirtiler rüzgârın şiddetlendiğini ve geminin yandan aldığı açık deniz dalgalarından etkilendiğini gösteriyordu.

Uykusuz bir gecenin ardından, sabah altıda kalktıktan sonra, bir elimle asma yatağa tutunarak giyinmeye çalıştım. Ancak bir yerden destek almadan ayakta durabilmek imkânsızdı, bu yüzden paltomu sırtıma geçirmem için bir hayli uğraşmam gerekti. Ardından kamaramdan ayrılıp, ellerimin ve ayaklarımın yardımıyla kolilerin yığıldığı salonu geçtim. Merdivenleri Ponce Pilate'teki Scala Santa'nın basamaklarını tırmanan bir Romalı çiftçi gibi dizlerimin üzerinde çıktım, nihayet güverteye vardığımda bir takoza sıkıca tutundum.

Artık kara görülmüyordu. Clear burnu gece boyunca aşılmıştı. Etrafımızda, gökyüzüyle ufuk çizgisinde birleşen suların oluşturduğu bir çemberden başka bir şey yoktu. Kurşun rengindeki deniz, geniş dalgalarla kabarıyordu. Tek bir yelkenini açmadan dalgaları yandan alan *Great Eastern* ürkütücü bir şekilde yalpalıyordu. Direkleri, tıpkı sivri pergel uçları gibi havada geniş yaylar çiziyordu. Önden arkaya doğru ilerleyen sarsıntıların etkisi fazla hissedilmese de sallantıya katlanmak çok zordu. Ayakta durabilmek mümkün değildi. Kaptan köprüsüne sıkı sıkıya sarılmış olan nöbetçi subayı sanki bir salıncaktaymışçasına sallanıyordu.

Takozdan takoza ilerleyerek sancak tarafındaki çarka ulaştım. Sisle ıslanmış olan güverte çok kaygandı. Tam bir ambar dirseğine tutunmaya çalışıyordum ki, ayaklarımın dibinde yuvarlanan biri olduğunu fark ettim.

Bu, Doktor Dean Pitferge'den başkası değildi. İlginç adam bana bakarak dizlerinin üzerinde doğruldu:

"Hesap tamam," dedi, "*Great Eastern*'in bordalarının çizdiği yayın genişliği, yirmisi yatay çizginin üzerinde yirmisi de altında olmak üzere kırk derecelik bir açı oluşturuyor."

"Gerçekten mi?" diye haykırdım, gözlemin doğruluğuna değil, hangi koşullar altında yapıldığına gülerек.

"Gerçekten," diye devam etti doktor. "İnip çıkma sırasında, bordaların hızı saniyede bir metre yedi yüz kırk dört milimetreyi buluyor. Bu süre *Great Eastern*'in yarısı genişliğinde bir geminin bir bordadan diğerine yatıp kalkması için rahat rahat yeter."

“Bu durumda,” diye yanıtladım, “hızla eski konumuna döndüğüne göre, *Great Eastern*’in fazlasıyla dengeli olduğu söylenebilir.”

“Onun açısından öyle olsa da, yolcuları için aynı şey geçerli değil!” diye karşılık verdi Dean Pitferge şakacı bir ifadeyle, “Çünkü sizin de gördüğünüz gibi, hiç istemeseler de büyük bir hızla yeri boyluyorlar.”

Doktorun hazırcevaplığından hoşnut bir halde ayağa kalkmasıyla, birbirimize destek olarak güvertedeki banklardan birine ulaştık. Dean Pitferge birkaç sıyrıklıla kurtulmuştu, onu kutladım zira kafasını kırabilirdi...

“Oh! Daha bitmedi!” diye devam etti, “Çok geçmeden büyük bir facia yaşayacağız.”

“Biz mi?”

“Ben, siz ve gemideki bütün yolcular.”

“Söylediklerinizde ciddiyseniz,” diye sordum, “neden gemiye bindiniz?”

“Neler olup biteceğini görebilmek için, çünkü denizin dibini boylamak beni rahatsız etmeyecek!” diye yanıtladı doktor bilgiç bir edayla bakarak.

“*Great Eastern* ile ilk kez mi yolculuk ediyorsunuz?”

“Hayır. Merakımdan dolayı daha önce de onunla birçok yolculuk yaptım...”

“O zaman yakınmaya hakkınız yok.”

“Yakınmıyorum. Yalnızca olguları saptıyorum ve felaket saatini sabırla bekliyorum.” Doktorun benimle dalga geçip geçmediğini anlamak mümkün değildi. Küçük gözleri alaycı bir ifadeyle parlıyordu. Konuyu biraz daha açmasını istedim.

“Doktor,” dedim, can sıkıcı tahminlerinizin hangi olgulara dayandığını bilmiyorum, ancak izin verirseniz *Great Eastern*’in daha önce yirmi kez Atlantik’i aştığını ve bu yolculukların tamamını güvenle sonlandırdığını hatırlatmak isterim.”

“Hiç önemli değil!” diye yanıtladı Pitferge. “Bir halk deyimini kullanmak gerekirse, bu geminin kaderinin belirlendiği söylenebilir. Hiçbir şey onu kendini bekleyen sondan kurtaramaz. Onun güvenilir bir gemi olmadığını herkes biliyor. Mühendislerin onu denize indirmek için ne büyük sıkıntılar yaşadığını hatırlasanıza. Denize açılmaktansa Greenwich hastanesine gitmeyi tercih ettiği belliydi. Hatta yapımcısı Brunnel’in, tıp dilinde kullandığımız gibi ‘onun peş peşe geçirdiği ameliyatların’ acısına dayanamayarak kahrından öldüğüne de inanıyorum.”

“Doktor,” dedim, “yoksa materyalist misiniz?”

“Bunu neden soruyorsunuz?”

“Çünkü gözlemlerime göre Tanrı’ya inanmayan insanlar, onun dışında her şeye inanma eğilimindeler, hatta nazara bile.”

“Siz dalganızı geçin, bayım,” diye devam etti doktor, “ancak izin verirseniz kanıtlarımı sunmaya devam edeyim. *Great Eastern* şu âna dek birçok şirketi batırdı. Avustralya’ya göçmen ve mal taşımacılığı yapması amacıyla inşa edilmiş olsa da, oraya asla gidemedi. Okyanusaşırı gemilerin en süratlisi olması hedefi gözetilerek tasarlanmasına rağmen onların hızlarına erişmesi bile mümkün olmadı.

“Bu verilerden yola çıkarak varacağınız sonuç...”

“Bekleyin,” diye yanıtladı doktor, “*Great Eastern*’i dalgaların ortasında ayakta tutarak, bu dayanılmaz sallantıya karşı koymasını sağlayan en usta kaptanlarından biri de bir süre önce boğuldu.”

“O zaman,” dedim, “bu becerikli adamın ölümüne üzülmekten başka yapılacak bir şey yok.”

“Sonra,” diye ekledi Dean Pitferge, pek de ikna olmuşa benzemeyen yüz ifademe aldırmadan, “bu gemiyle ilgili birçok söylenti dolaşıyor. Geminin derinliklerinde kaybolan bir yolcudan tıpkı Amerika’nın balta girmemiş ormanlarında yol alan öncüler gibi bir daha haber alınmadığı söyleniyor.”

“İşte!” dedim, alaycı bir ifadeyle, “işte gerçek bir kanıt!”

“Ayrıca,” diye devam etti doktor, “kazanların yapımı sırasında, bir makinistin dikkatsizlikle buhar kazanına yapışarak kömür haline geldiği de anlatılıyor.”

“Bravo!” diye haykırdım. “Buhar kazanına lehimlenen bir makinist! *E ben trovato*. Buna gerçekten inanıyor musunuz doktor?”

“İnanıyorum,” diye yanıtladı Dean Pitferge, “tıpkı uğursuz bir olayla başlayan yolculuğumuzun uğursuz bir şekilde sona ereceğine inandığım gibi.”

“Ancak *Great Eastern*’in dayanıklı bir gemi olduğunu ve en öfkeli dalgalara bile karşı koyacak kadar sağlam bir şekilde inşa edildiğini unutuyorsunuz.”

“Sağlamlığı şüphe götürmez,” dedi doktor, “ama onu bir de dalga çukurlarına düştüğünde görün, bakın bakalım belini doğrultabiliyor mu? O bir dev, kabul, ancak gücü boyuyla orantılı olmayan bir dev. Makineleri onun için yeterli değil. Liverpool ile New York arasında yaptığı on dokuzuncu seferden söz edildiğini hiç duydunuz mu?”

“Hayır, doktor.”

“O zaman dinleyin. Ben gemideydim. 10 Aralık Salı günü Liverpool’dan ayrılmıştık. Gemi büyük bir güven içinde yola çıkan çok sayıda yolcuyla doluydu. İrlanda kıyılarının koruması altında, açık denizin dalgalarından etkilenmediğimiz sürece her şey yolunda gidiyor, ne yalpalara ne de hastalara rastlanıyordu. Denizin aynı şekilde durgun olduğu ertesi gün boyunca da yolcuların gemiye olan hayranlıkları devam etti. Ayın 12’si sabahı, gün doğarken rüzgârın sertleşmesiyle dalgaları yandan alan *Great Eastern* yalpalamaya başladı. Kadın, erkek tüm yolcular kamaralarına çekildiler. Saat dörde doğru fırtına şiddetinde esen rüzgâr, mobilyalara dans ettiriyordu. Kamarotlardan birinin başını çarpmasıyla büyük salondaki ayna parçalandı. Kap kacakların tamamı kırıldı. Bir dalga darbesiyle askılıklarından kopan sekiz kurtarma teknesi yerle bir oldu. Durumun giderek ciddileşmesi üzerine çark makinelerini durdurmak gerekti. Yalpanın etkisiyle kopan bir kurşun parçası mekanizmaları tehdit ediyordu. Bununla birlikte pervane bizi ileriye doğru sürüklemeye devam ediyordu. Kısa süre sonra çarklar yarı hızla çalışmaya başladılar; ancak durdukları sırada içlerinden biri arızalanmıştı; parmakları ve kanatları geminin gövdesine sürtünüyordu. Bunun üzerine makineyi yeniden durdurarak, ilerlemek için pervaneyle yetinmek gerekti. Gece korkunçtu. Fırtınanın şiddetini iki katına çıkarmasıyla dalga çukuruna düşen *Great Eastern* bir türlü doğrulmayı başaramıyordu. Gün doğarken çarklarında tek bir demir parçası dahi kalmamıştı. Yola devam edebilmek ve gemiyi doğrultabilmek için yelkenlerin açılmasına karar verildi, ancak onlar da daha açılır açılmaz fırtınanın etkisiyle sürüklenip gittiler.

Her yere büyük bir karmaşa hâkimdi. Portuclarından fırlayan halatlar bir bordadan diğetine yuvarlanıyorlardı. Bir ağılın delinmesiyle ineklerden biri ambar ağızının arasından kadınlar salonuna düştü. Son felaket ise dümen ekseninin kırılmasıydı. Artık gemiyi idare etmek mümkün değildi. Korkunç sarsıntılar hissediliyordu. Tespit halatları kopan üç tonluk bir yağ tankı güverteler arasında gidip geliyor, belki de bir süre sonra parçalayacağı iç duvarları aralıksız bir şekilde dövüyordu! *Great Eastern*'in dalga çukurundan kurtulmayı başaramadığı Cumartesi günü büyük bir panik havası içinde geçti. Nihayet Pazar günü hava yumuşamaya başladı. Yolculardan Amerikalı bir mühendisin dümen yelpazesine zincirlerle hâkim olmayı başarmasıyla, yavaş yavaş ilerlemeye başlayan *Great Eastern*, Liverpool'dan ayrılmamızdan sekiz gün sonra Queen's Town'a geri döndü. Söylesenize bayım, sekiz gün sonra nerede olacağımızı kim bilebilir?"

9

İtiraf etmek gerekir ki Dean Pitferge'ün söyledikleri şeyler pek iç açıcı değildi. Yolcular onu duysalar dehşete kapılarak titrerlerdi. Şaka mı yapıyordu yoksa ciddi miydi? Bir felakete tanık olmak için *Great Eastern*'in tüm yolculuklarına katıldığı doğru muydu? Böyle bir kaçığın, özellikle İngiliz ise, her şeyi yapması mümkündü.

Yine de buharlı gemi bir kayık gibi sallanarak yoluna devam ediyor, şaşmaz bir şekilde buharlı gemilerin loksodromik hattını izliyordu. Bilindiği gibi, düz bir yüzeyde bir noktadan diğerine en kısa yoldan gidebilmek için doğrusal hattı izlemek gerekir. Bir küre söz konusu olduğunda ise, büyük dairelerin oluşturduğu eğri hat boyunca ilerlemek lazımdır.

Yani gemiler mesafeyi kısaltmak için bu yolu kullanmak durumundaydılar. Ancak rüzgâr altındayken yelkenli gemilerin bu hattı izlemeleri mümkün değildi. Büyük dairelerin oluşturduğu bu zahmetli yolculuğu gerçekleştirmek yalnızca buharlı gemilerin işiydi. Hafifçe kuzeybatı istikametine yönelen *Great Eastern*'in de yaptığı buydu.

Yalpa etkisini sürdürüyordu. Aynı zamanda bulaşıcı özelliği de bulunan iğrenç deniz tutması hızla etkisini gösteriyordu. Yüzleri solmuş, burunları büzüşmüş, yanakları çökmüş, şakakları kırışmış haldeki birkaç yolcu, güvertede kalmayı sürdürerek temiz hava almaya çalışıyorlardı. Birçoğu, dalgaların ortasında bir şamandıra gibi batıp çıkan *Great Eastern*'e ve tanıtım ilanlarında "gemide deniz tutmasına hiç rastlanmadığı"nı yazan *Kiracılar Şirketi*'ne büyük bir öfke duyuyordu.

Sabah dokuza doğru, kış iskelesinin üç-dört mil açığında bir cisim fark edildi. Bu bir balina iskeleti ya da bir gemi enkazı olabilir miydi? Henüz buna karar vermek mümkün değildi. Hâlâ ayakta kalmayı başararak ön kasarada toplanan bir grup yolcu, en yakın kıyının üç yüz mil açığında yüzen bu kalıntıyı inceliyordu.

Great Eastern bu cismin bulunduğu noktaya doğru ilerledi. Cep dürbünleri hep birlikte inip kalkıyor, değerlendirmeler yapıyor ve her bahaneyi bir bahse dönüştürmek için fırsat kollayan Amerikalılar ve İngilizler arasındaki bahisler yükseliyordu. Bu gözü dönmüş bahisçiler arasında, yüz ifadesindeki riyakârlık kolayca sezinlenebilen uzun boylu bir adam dikkatimi çekti. Yüz çizgilerine sinmiş genel bir nefretin ne fizyonomistlerin, ne de fizyologların gözünden kaçmayacağı bu zat, yatay bir çizgiyle kırışmış alnı, hem gözü pek hem de aldırılmaz bakışları, duygusuz gözleri, birbirine yakın duran kaşları, geniş omuzlarının üzerinde yükselen başıyla, nadir rastlanan bir ikiyüzlülük ve ender bulunan bir dalavereciliğin tüm işaretlerini taşıyordu. Bu adamın kim olduğunu bilmesem de ondan hiç hoşlanmamıştım. Karşısındakine hakaret edercesine yüksek sesle konuşuyor, kendisinden aşağı kalmayan birkaç yarıdakısı da onun düzeysiz şakalarına gülüyorlardı. Enkazın bir balina iskeletinden başka bir şey olmadığını iddia eden bu adam, sözlerini yükselttiği bahislerle destekliyordu.

Ortaya koyduğu yüzlerce doların tamamını kaybetmekte gecikmedi. Gerçekten de, bu bir gemi enkazıydı. *Great Eastern* ona hızla yaklaşıyordu. Şimdiden karinasının gri yeşil bakın görülebiliyordu. Bu, direk takımları çökerek yan yatmış bir üç direkliydi.

Ağırlığı yaklaşık olarak beş-altı yüz tondur. Palastriyalarından parçalanmış karinalar sarkıyordu.

Mürettebat gemiyi terk etmiş olabilir miydi? Asıl merak konusu ya da bir İngiliz deyimini kullanırsak, “great attraction” buydu. Bununla birlikte geminin üzerinde hiç kimse görünmüyordu. Belki de kazazedeler iç bölmelere sığınmışlardı. Dürbünümle gemiyi izlerken birkaç saniye boyunca ön güvertede kımıldayan bir nesneyi görür gibi oldum; ancak kısa bir süre sonra bunun rüzgârda uçan bir flok yelkeni kalıntısı olduğunu anladım.

Yarım millik bir mesafeden tüm ayrıntıları görülebilen geminin yeni ve oldukça bakımlı olduğu anlaşılıyordu. Rüzgârın etkisiyle üst üste yığılan yükleri, sancak tarafına doğru yatmasına neden oluyordu. Hiç kuşkusuz ki fırtınanın sertleştiği bir anda direk takımını kaybetmişti.

Great Eastern, gemiye daha da yaklaşarak etrafında bir tur attı. Göğün katmanlarını yarıp geçen düdüğüyle birçok kez orada olduğunu bildirse de enkaz suskunluğunu ve hareketsizliğini korumaya devam etti. Ufkun çevrelediği denizin bu bölümünde, görünürde hiçbir şey yoktu. Kazaya uğramış geminin etrafında tek bir sandal dahi görünmüyordu.

Mürettebatın kaçma fırsatı bulduğu ortadaydı. Ancak üç yüz mil ötedeki karaya ulaşabilmişler miydi? Küçük sandallarıyla, *Great Eastern*’i bile beşik gibi sallayan dalgalara karşı koyabilmişler miydi? Ayrıca kaza acaba hangi tarihte meydana gelmişti? Bu bölgede hâkimiyetini sürdüren rüzgârları dikkate alarak kaza mahallinin daha uzakta, batıda olduğu tahmin edilemez miydi? Bu enkaz, akıntının ve rüzgârın etkisiyle uzun zamandır sürükleniyor muydu? Bu soruların yanıtlarını verebilmek güçtü.

Great Eastern’in yan yatmış geminin kış bölümüne iyice yaklaşmasıyla, aynalığının üzerinde Lerida isminin yazılı olduğunu gördüm; ancak geminin bağlı olduğu liman belirtilmemişti. Şeklini, kıvrık kenarlarını, ince, uzun pruvasını gören tayfalar, bunun bir Amerikan gemisi olduğunu öne sürüyorlardı.

Bir ticaret ya da savaş gemisi hatırı sayılır bir yüklerle dolu olduğu anlaşılan bu geminin gövdesini beraberinde götürmekte hiç tereddüt etmeyecekti. Bilindiği gibi, denizcilik işletmelerinin yönetmelikleri gereğince, geminin yükünü kurtaran gemicilere, sağlam olarak teslim ettikleri malların bedelinin üçte biri ödeniyordu. Ancak belirli kurallar çerçevesinde hizmet veren *Great Eastern*’in bu enkazı binlerce mil boyunca yedeğinde çekmesi mümkün değildi. Geri dönerek onu en yakın limana götürmesi de aynı şekilde imkânsızdı. Bu yüzden, tayfalarının tüm sızlanmalarına rağmen gemiyi orada bırakmak gerekiyordu ve kısa bir süre sonra enkaz, ufukta kaybolmaya yüz tutan bir nokta gibi görünmeye başladı. Güvertedeki yolcular dağılmaya başladı, salonlarına ya da kamaralarına geri dönerken çalan öğle yemeği borusu bile, deniz tutmasının etkisiyle sarhoş dönmüş bu uyuşuklar topluluğunu ayıltmayı başaramadı.

Öğle üzeri, Kaptan Anderson’ın mizana ve kontra mizana yelkenlerini açtırmasıyla yalpanın etkisi daha az hissedilmeye başlandı. Tayfalar ayrıca yeni bir sistemle serenine dolanmış randa yelkenini de hazırlamayı denediler.

Ancak sistem “o kadar yeni”ydi ki, bu yelkeni yolculuk boyunca kullanmak mümkün olmadı.

10

Great Eastern'in düzensiz salınımlarına rağmen gemide hayat sürüyordu. Bir Anglosakson için her şey çok kolaydı. Bu gemi onun mahallesinin, sokağının, evinin sürekli olarak yer değiştiren haliydi, kendini evinde gibi hissediyordu. Fransız ise tam tersine, yolculuktayken hep bir yolcu gibi davranıyordu.

Hava güzel olduğunda, kalabalıklar bulvarları dolduruyordu. Gezinenler yalpanın eğimine rağmen dik durmaya çalışırlarken, içkinin etkisiyle her biri aynı anda, aynı sendelemeleri yaşayan sarhoşlara benziyorlardı. Güverteye çıkmadıkları zaman yolcular ya büyük salonda ya da kamaralarının en yakınında bulunan salonda toplanıyorlardı. O zaman, piyanolardan yayılan gürültülü armoniler duyuluyordu. Şunu da belirtmek gerekir ki, tıpkı deniz gibi çalkantılı olan bu enstrümanlar Liszt'in yeteneğinin ortaya konmasına izin vermiyordu. İskele tarafında toplanan baslar duyulmaz hale geliyor, sancağa doğru yönelen tizler etkisini kaybediyordu. Böylece parçanın uyumu bozuluyor, Sakson kulakların pek de ilgilenmedikleri melodilerin notaları arasında boşluklar doğuyordu. Tüm bu piyanistler arasında, iyi bir müzisyene benzeyen uzun boylu, iri kemikli bir kadın dikkatimi çekti. Gerçekten de parçanın okunmasını kolaylaştırmak için her notaya ve piyanosunun her tuşuna ayrı bir numara vermişti. Nota yirmi yedi olarak numaralandıysa yirmi üçüncü tuşa, elli yedi olarak numaralandıysa elli üç numaralı tuşa basıyordu. Ve bu işi çevresindeki gürültüye, komşu salonlardan yayılan piyano seslerine ve yumruk darbeleriyle boş oktavlarının akortlarını ezen yumurcakilara aldırmadan yapıyordu!

Bu konser sırasında izleyiciler bazen, masaların üzerine dağılmış bulunan kitapları karıştırıyorlardı. İçlerinden biri rastladığı ilginç bir metni yüksek sesle okuyor ve onu hoşnut bir ifadeyle izleyen dinleyiciler dalkavukça mırıldanıyorlardı. Kanepelerin üzerindeki İngiliz ve Amerikan gazeteleri eskimiş gibi görünseler de sayfalarının hiç açılmamış olduğu anlaşılıyordu. Onlarca metrekaresel bir alanı kaplayacak olan bu geniş gazete yapraklarını açmak uygunsuz bir davranış olarak kabul ediliyordu. Sayfaları açmamak moda olduğu için bu modaya uyuluyordu. Bir gün, elime geçen bir *New York Herald*'ı bu şartlar altında ve büyük bir sabırla son satırına dek okudum. Ancak "çok özel" başlıklı şu küçük fıkrayı bulana dek ne büyük sıkıntılar yaşadığımı tahmin etmenin güç olacağını sanmıyorum, yazı şöyleydi: "Bay X. dün 25'inci cadde otobüsünde karşılaştığı güzel Bayan Z'den, ertesi gün kendisini Saint-Nicolas otelinin 17 numaralı odasında ziyaret etmesini rica eder. Niyeti onunla evlilik üzerine konuşmaktır." Güzel Bayan Z ne karşılık vermişti..? Bunu düşünmek bile istemiyorum.

Yemekten sonra bütün zamanımı kâh çevremi gözlemleyerek kâh gevezelik ederek büyük salonda geçirdim. Yanımda dostum Dean Pitferge'ün oturması sohbetin ilginç olması için yeterliydi.

"Dünkü kazanın yaraları iyileşti mi?" diye sordum.

"Tamamıyla," diye yanıtladı. "Ama iyi gitmeyen bir şeyler var."

"İyi gitmeyen nedir? Yoksa siz mi?"

"Hayır gemimiz. Pervane kazanları iyi çalışmıyor. Bu nedenle yeterli basınca ulaşamıyoruz."

“Demek ki bir an önce New York’a ulaşmak için çok isteklisiniz.”

“Hiç de değil! Bir makinist olarak konuşuyorum, hepsi bu. Burada kendimi oldukça iyi hissediyorum, şunu da ekleyeyim ki, kaderin bir araya getirdiği ve her biri ayrı telden çalan bu insan topluluğundan ayrılmak beni çok üzecek.”

“Her biri ayrı telden çalan mı!” diye haykırdım, salonda toplanmış yolculara bakarak. “Ama bunların hepsi birbirine benziyor!”

“Peh!” dedi doktor, “onları hiç tanımadığınız anlaşılıyor. Türün aynı olduğunu kabul ediyorum ancak bu türün içinde ne çeşitlilikler var bilemezsiniz! Şu karşıda ayaklarını rahatça divana uzatmış, başlarına şapkalarını geçirmiş bir halde, kaygısızca oturan adamlara iyi bakın. Bunlar, Maine, Vermont, Connecticut gibi küçük eyaletlerin safkan Yankeeleri, New England’ın reveranslardan oldukça etkilenmiş, ancak kibar görünmeye çalışsalar da hapşırırken ağızlarını kapatmasını bilmeyen zeki eylem adamları. Ah! Sevgili bayım, bunlar, gözlerini kazanma hırsı bürümüş gerçek Saksonlardır, aynı zamanda çok da kurnazdırlar. İki Yankee’yi bir odaya kapatın, bir saat sonra, her birinin diğerini on dolar kazıkladığını görürsünüz!”

“Size bunu nasıl başardıklarını sormayacağım,” diye yanıtladım gülerek. “Ancak içlerinde, düşünceleri her an fırlıdak gibi değişeceğe benzeyen, ufak tefek, kalkık burunlu bir adam görüyorum. Üzerinde uzun bir redingot ve biraz kısa siyah bir pantolon var. Onu tanıyor musunuz?”

“Bir protestan papazı, Massachusetts’in hatırı sayılır kişilerinden biri. Ünlü bir davadan ucuz sıyrılan eski ilkokul öğretmeni karısının yanına gidiyor.”

“Ya diğeri, şu uzun boylu, hesaplara gömülmüş olanı?”

“Gerçekten öyle,” dedi doktor, “bu adam her zaman hesap yapar.”

“Problem mi çözüyor?”

“Hayır, servetini hesaplıyor. Hatırı sayılır bir adamdır. Her an için sahibi olduğu servetin ne kadar olduğunu kuruşu kuruşuna bilir. Çok zengindir. New York’un bir mahallesi onun arazisi üzerine kurulmuştur. On beş dakika önce bir milyon altı yüz yirmi beş bin üç yüz altmış yedi dolar elli sent olan serveti, şu an için bir milyon altı yüz yüz yirmi beş bin üç yüz altmış yedi dolar yirmi sente inmiş gibi görünüyor.”

“Bu fark nereden kaynaklanıyor?”

“Biraz önce içtiği otuz sentlik sigaradan.”

Dean Pitferge’ün bu beklenmedik yanıtları beni çok eğlendiriyordu. Devam etmesi için salonun başka bir bölümünde oturan diğer bir grubu işaret ettim.

“Onlar Far West’e gidiyorlar. Başpapaza benzeyen en uzun boyluları hatırı sayılır bir adamdır, kendisi Chicago bankasının genel müdürüdür. Koltuğunun altında her zaman sevgili şehrinin önemli manzaralarının yer aldığı bir albüm bulunur. 1836’da çölün ortasına kurulan ve bugün itibarıyla, kendisi de dâhil olmak üzere dört yüz bin kişilik bir nüfusu barındıran bu şehirle gurur duymakta haksız da sayılmaz! Yanında Kaliforniyalı bir çift görüyorsunuz. Genç kadın hoş ve oldukça çekici. Bir zamanlar yoksul bir çiftçi olan kocası, bir gün çift sürerken rastladığı altın külçeleri sayesinde iyice palazlandı. Bu...”

“Hatırı sayılır bir adamdır,” dedim.

“Hiç kuşkusuz,” diye yanıtladı doktor, “banka hesabı milyonlarla telaffuz ediliyor.”

“Ya şu kafasını duvar saati sarkacı gibi sallayan uzun boylu adam kim?”

“Bu adam Rochesterlı meşhur Cockburn, her şeyi tartmış, ölçmüş, hesaplamış dünyaca ünlü bir istatistikçi. Bu zararsız kaçığa sorduğunuzda, size elli yaşında bir adamın hayatı boyunca kaç ekmek yediğini, kaç metre küp hava soluduğunu, bir Temple Bar avukatının savunmasının sekiz sayfalık kaç cilt tutacağını ve yalnızca aşk mektupları dağıtan bir postacının günde kaç mil kat edeceğini rahatlıkla söyleyecektir. Dahası ondan, Londra köprüsünden bir saatte geçen dul kadınların sayısını ve Birleşik Devletler yurttaşlarının bir yılda tükettiği sandviçlerden yapılacak bir piramidin yüksekliğini de öğrenebilirsiniz. Hatta...”

Kendini kaptıran doktor daha uzun süre aynı tonla konuşmasını sürdürdü, fakat önümüzden gelip geçen insanlar, onun bilgiyle dolu dağarcığını yeni değerlendirmeler yapmaya zorluyordu. Bu yolcu kalabalığının içinde ne değişik insanlar vardı! Bununla birlikte gemide aylaklara rastlamak mümkün değildi, ne de olsa insanın bir kıtadan diğerine yolculuk etmesi için önemli bir gerekçesi bulunmalıydı. Çoğu, bir Yankee’nin yirmi yaşında işini yoluna koyduğunu ve bu rekabete dayanabilmek için yirmi beş yaşın çok geç olduğunu düşünmeden, servete kavuşmak hayaliyle Amerika’ya gidiyordu.

Dean Pitferge sayesinde, şansını denemek isteyen bu maceracılar ve kâşifler topluluğunun birkaç ilginç üyesini daha tanıma fırsatı buldum. Doktor Liebig’in rakibi olan ve bir öküzün tüm etinin taşıdığı besin değerine denk düşen miktarı, beş frank büyüklüğündeki bir et tabletine sığdırdığını iddia eden bir kimyacı, Pampas’ın geniş getirenlerinden yararlanarak büyük paralar kazanmayı umuyordu. Bir beygirlik gücü cep saati kutusu boyutlarındaki bir kutuya yerleştirerek portatif bir motorda taşıyan kâşifin biri, buluşunu New England’da pazarlamak istiyordu. Chapon caddesinden bir Fransız, beraberinde götürdüğü ve oldukça iyi bir Amerikan şivesiyle “baba” diyebilen otuz bin karton bebek sayesinde yüklü bir servetin sahibi olacağından emin gibi görünüyordu.

Ve taşıdıkları sırları hiç belli etmeyen daha niceleri! Belki içlerinde, çalıştığı şirketin kasasını boşaltarak kaçarken, *Great Eastern*’in New York’a varmasıyla kendisini bekleyen bir dedektife yakalanacak olan bir veznedar da vardı. Hatta belki de bu kalabalığın içinde, *Polinezya’nın Gaz İle Aydınlatılması için Okyanusyalılar Kumpanyası* ya da *Yanmaz Kömür Üreten Şirketler Topluluğu* gibi isimler taşıyan teşebbüslerde bulunsalar bile, saf sermayedarları her zaman çevrelerine toplayabilen bazı dalavereciler de bulunuyordu.

Ancak, o sırada dikkatim, salona yeni giren ve yüzlerinde erken gelen bir bıkkınlığın izleri okunan genç bir çift üzerinde yoğunlaştı.

“Bunlar Perulular, sevgili bayım,” dedi doktor, “bir yıl önce evlendiklerinde balaylarını dünyanın dört bir yanını gezerek geçirmeye karar veren bu çift, düğün gecesi Lima’dan ayrıldı. Japonya’da birbirlerine âşık olduktan sonra Avustralya’da birbirlerini sevdiler, Fransa’da birbirlerine katlandılar, İngiltere’de tartışmaya başladılar ve hiç kuşkusuz Amerika’da boşanacaklar!”

“Peki ya şu anda salona girmekte olan uzun boylu, yüzü kibirli bir ifadeyle kaplı adam kim? Siyah bıyıklarına bakılırsa, bir subay gibi geldi bana.”

“O bir mormon,” diye yanıtladı doktor, “kıdemlilerden biri, Bay Hatch, Azizler Şehri’nin büyük vaizlerinden biridir. Ne yakışıklı bir adam! Bakışlarındaki soyluluğa, yüz ifadesindeki vakara, Yankeeler’de hiç rastlanmayan ağırbaşlı tavırlarına bir göz atsanıza. Bay Hatch mormonluğu büyük bir başarıyla tanıttığı Almanya ve İngiltere’den geri dönüyor, bilindiğı gibi bu mezhebin, Avrupa’da ibadetlerini, yaşadıkları ülkenin yasalarıyla ters düşmeden yerine getirmelerine izin verilen çok sayıda yandaşları var.”

“Gerçekten de,” dedim, “bildiğim kadarıyla Avrupa’da çok eşlilik yasak.”

“Elbette, sevgili bayım, ancak mormonlarda çok eşlilik zorunlu değil. Brigham Young’ın kendi yaşam tarzına uygun düşen bir haremi olsa da, Salt Lake City kıyılarında yaşayan müminlerinin onu taklit etmesi gerekmiyor.”

“Gerçekten mi? Ya Bay Hatch?”

“Bay Hatch’ın tek bir karısı var ve bunun yeterli olduğuna inanıyor. Zaten, bir iki gün içinde bize mezhebiyle ilgili açıklamaları aktaracağı bir konferans düzenleyecek.”

“Herhalde salon ağzına kadar dolacak,” dedim.

“Evet,” diye yanıtladı Pitferge, “tabi ön salonda oynanan kumar onun izleyicilerini ayartmazsa. Orada oyuncularını yönlendiren pis suratlı bir İngiliz var. Kötü ünü dört bir yana yayılmış olan bu iğrenç kumarbazla karşılaştınız mı?”

Doktorun eklediğı birkaç ayrıntı, bu sabah, hiçbir dayanağı olmaksızın enkazla ilgili bahisleri yükselten o adamı anımsamam için yeterli oldu. Teşhisim doğru çıkmıştı. Dean Pitferge, adı Harry Drake olan bu uğursuzun Kalkütalı bir tüccarın oğlu olduğunu söyledi. Kumarın, fuhuşun, düellonun neredeyse bir yıkıma sürüklediğı bu adam, muhtemelen maceralı bir yaşam sürmek için Amerika’ya gidiyordu.

“Bunlar her zaman kendilerine şakşakçılık edecek binlerini bulurlar, bu serseri şimdiden etrafına bir sürü it kopuk topladı. Aralarında Bordo kırması bir Alman yahudisine benzeyen, ufak tefek, yuvarlak yüzlü, gaga burunlu, iri dudaklı, gözlükleri altın çerçeveli bir adam var. Quebec’e giden bir doktor olduğunu söylüyor, ama sizi temin ederim ki, Drake’in hayranı olan ayaktakımından bir soytarıdan başka bir şey değil.”

O sırada, konudan konuya atlayan Dean Pitferge dirseğimi dürttü. Salonun kapısına baktığımda, yirmi iki yaşlarında genç bir adamla on yedi yaşında bir kızın kol kola içeri girdiğini gördüm.

“Sanırım yeni evli bir çift?” diye sordum.

“Hayır,” diye yanıtladı doktor biraz duyulanmışçasına, “evlenmek için New York’a ulaşmayı bekleyen iki uzatmalı nişanlı. Ailelerinin izniyle Avrupa’yı dolaştıktan sonra, artık birbirleri için yaratılmış olduklarını biliyorlar. Bu yürekli gençleri izlemek beni mutlu ediyor. Onları sık sık ambar ağzına eğilmiş bir halde, ne yazık ki istedikleri kadar hızlı dönmeyen çarkların devirlerini sayarken görüyorum! Ah! Bayım, keşke kazanlarımız bu iki genç yüreğinki kadar ateşli olsaydı! İşte o zaman basınç artardı!”

11

O gün, öğle üzeri, bir dümenci büyük salonun kapısına şu bildiriği astı:

51° 15' K. Enl.

18° 13' B. Boy.

Fastnet'e uzaklık: 323 mil.

Bu ilan, İrlanda kıyısının en uç noktası olan Fastnet fenerinin üç yüz yirmi üç mil açığında, 51° 15' kuzey enlem ve Greenwich'e göre 18° 13' batı boylam derecelerinde bulunduğumuzu gösteriyordu. Kaptan, her gün aynı yere astığı bu ilanla geminin bulunduğu noktayı yolcularına duyuruyordu. Bu dereceleri harita üzerinde değerlendirmek ve geminin izlediği yolu öğrenmek mümkündü. Şu âna dek *Great Eastern*, otuz altı saatte yalnızca üç yüz yirmi üç mil yol kat edebilmişti. Bu iyi bir mesafe sayılmazdı, adı saygıyla anılan bir yolcu gemisinin yirmi dört saatte en az üç yüz mili geride bırakması gerekiyordu.

Doktordan ayrıldıktan sonra, günün geri kalan bölümünü Fabian'la geçirdim. Doktorun "gezinilecek ıssız tarlalar" olarak tanımladığı arka güvertede baş başa kalmıştık. Orada, herkesten uzakta, kış bölmenin küpeştelerine yaslanmış bir halde bu engin denizi izliyorduk. Dalga serpintilerinden yayılan iç gıcıklayıcıyı kokuyu içimize çekerken, yansıyan ışınların oluşturduğu küçük gökkuşakları köpüklerin arasında oynayıyordu. Kırk ayak aşağıdaki pervane köpükler oluşturarak dönüyor ve bir bölümü su yüzüne çıktığında, bakırından kıvılcımlar saçarak dalgaları daha büyük bir şiddetle dövüyordu. Deniz eriyerek sıvı haline gelmiş bir zümrüt kütesini andırıyordu. Pamuksu bir görünüm sergileyen ve göz alabildiğince uzanan dümen suyu, az ileride pervanenin ve çarkların süt beyazı köpüklerine karışıyordu. Üzerinde hızla değişen canlı resimler oluşan bu beyazlık, bana İngiltere'den bu mavi fon üzerine bırakılmış uçsuz bucaksız bir tül gibi görünüyordu. Beyaz kanatları siyah fistolarla süslenmiş martılar üzerimizde uçuşurken, parlayan tüyleri yansımalarla aydınlanıyordu.

Fabian hiç konuşmadan dalgaların bu büyümlü tablosunu izliyordu. Hayal gücünün en ilginç fantezilerini canlandıran bu sudan aynada neler görüyor olabilirdi? Gözlerinin önünden gelip geçen görüntüler ona son bir elvedanın yansımalarını mı çağırıyordu? Dalgalar arasında kaybolup giden bir gölgenin izlerini mi arıyordu? Bana her zamankinden daha hüzünlüymüş gibi göründü, yine de sıkıntısının nedenini sormaya cesaret edemedim.

Bizi birbirimizden uzaklaştıran bu uzun ayrılıktan sonra, bana güvenerek sırlarını paylaşmak ona düşüyordu. Geçmişinin, öğrenmemi istediği kadarını bana anlatmış, Hindistan'daki garnizonundan, av partilerinden, maceralı yaşantısından söz etmişti; ancak sıra yüreğini kabartan duygulara, göğsünü indirip kaldıran iç çekişlere geldiğinde suskunluğunu korumayı sürdürüyordu. Hiç kuşku yok ki, Fabian sıkıntılarını anlatarak yatıştırmaya çalışanlardan değildi, aksine, onlardan söz etmek ona büyük acılar yaşıyor olmalıydı.

Böylece, uzun süre küpeşteye doğru eğilmiş bir şekilde denizi seyretmeye devam ettik, ve geriye döndüğümde yalpanın etkisiyle yer yer su yüzüne çıkan büyük çarkları gördüm.

Bir süre sonra Fabian şunları söyledi:

“Bu dümen suyu harika görünüyor, sanki dalga kıvrımları harfler çizmekten çok hoşlanıyor! Bakın! Şurada l’ler, şurada e’ler! Yanılıyor muyum? Hayır! Hep aynı harfler!”

Fabian’ın fazlasıyla uyarılmış hayal gücü dalgaların arasında neyi isterse onu görüyordu. Ancak bu harfler onun için neyi ifade ediyor olabilirdi? Fabian’ın zihninde hangi anıları çağırıyordu? Birazdan yeniden sessizce denizi izlemeye devam etti. Sonra aniden, haykırdı:

“Buraya gelin! Buraya gelin bu uçurum beni içine çekiyor!”

“Neyiniz var, Fabian?” diye sordum ellerini tutarak, “Neyiniz var dostum?”

“Şuramda bir ağrı var,” dedi eliyle göğsüne bastırarak, “bu ağrı beni öldürecek!”

“Ağrı mı?” dedim, “Hiç iyileşme ümidi yok mu?”

“Hayır, hiç yok.”

Fabian bu sözlerden sonra salonun merdivenlerinden inerek kamarasına geri döndü.

12

Ertesi gün, 30 Mart Cumartesi günü hava açıldı. Rüzgâr hafif, deniz sakindi. Kazanların tam kapasite çalışmasıyla basınç yükselmişti. Pervanesi dakikada otuz altı devir yapan *Great Eastern*'in hızı saatte on iki deniz milini geçiyordu.

Rüzgâr güneyden esiyordu. İkinci kaptan mizanaları ve kontra mizanaları açtırdı. Yelkenlerinin desteğindeki gemi şimdi yalpalardan etkilenmiyordu. Pırıl pırıl parlayan gökyüzü bir anda güverteleri canlandırmıştı; hanımlar yepyeni kıyafetleriyle boy gösterirken, kimileri geziniyor, kimileri de sanki ağaçların gölgesindeki çimenliklerdeymişcesine bankların üzerine oturuyorlardı; çocuklar iki gün boyunca ara vermek zorunda kaldıkları oyunlarına yeniden başlamışlardı; yerinde duramayan bebek arabaları güvertelyi bir baştan bir başa katediyordu. Üniformalı birkaç asker, başları havada, elleri ceplerinde geziniyorlardı, insan kendini Fransa'daki parklardan birinde zannedebilirdi.

Saat on ikiye çeyrek kala, Kaptan Anderson ve iki subayı kaptan köşküne çıktılar. Hava gözlem yapabilmek için uygundu. Her birinin elinde güneşin yükseldiği noktayı belirleyecek dürbünlü bir sekstan vardı, zaman zaman aletlerinin eğimli mercekleriyle güney ufkunu gözlüyor, ardından aradaki açıyı hesaplamak üzere bakışlarını güneşe çeviriyorlardı.

"Saat on iki," dedi az sonra Kaptan.

Bir dümencinin, saati hemen bir kâğıda yazarak kaptan köşkündeki çanın üzerine asmasıyla, gemideki tüm saatler güneşin üzerinde bulunduğu bu meridyene göre ayarlandı.

Yarım saat sonra panoya şu duyuru asıldı:

51° 10' K. Enl.

24° 13' B. Boy.

Günlük seyir: 221 mil. Fastnet'ten uzaklık: 550.

Demek ki dün öğlenden beri iki yüz yirmi yedi millik bir yolu katetmiştik. Şu anda Greenwich'te saat 1:49'du, *Great Eastern* Fastnet fenerinin beş yüz elli mil açığında bulunuyordu.

Gün boyunca Fabian'ı hiç görmedim. Ortalıkta görünmemesinden endişelenerek birçok kez kamarasına yaklaştım ve odasından ayrılmadığını öğrenerek rahatladım.

Güverteleri dolduran bu kalabalık onu rahatsız ediyor olmalıydı. Hiç kuşkusuz, bu gürültüden kaçarak kendisiyle baş başa kalmak istiyordu. Güvertede rastladığım Yüzbaşı Corsican'la bir saat boyunca dolaştık. Sık sık Fabian'dan söz etmesi üzerine, ona önceki gün Yüzbaşı Mac Elwin ile aramızda geçenleri anlatmaktan kendimi alıkoyamadım.

"Evet," diye karşılık verdi Corsican gizlemeye çalışmadığı bir heyecanla, "iki yıl önce, Fabian kendini dünyanın en mutlu adamı olarak görüyordu, oysa şimdi kimsenin onun kadar mutsuz olmadığı söylenebilir!"

Archibald Corsican bana birkaç tümceyle Fabian'ın Bombay'da Bayan Hodges adlı çekici bir genç kızla tanıştığını anlattı. İkisi de birbirlerini sevmişlerdi. Hiçbir şey Bayan Hodges ile yüzbaşıyı birleştirecek bir evliliğin önüne geçemeyecek gibi görünüyordu, ta ki, babasının isteğiyle genç kızın Kalkütalı bir tüccarın oğluyla evlenmesine karar verilene kadar. Bu bir "iş"ti, evet, uzun süre önce karara bağlanmış ticari bir ilişkiydi. Katı, yararcı ve duygulara önem vermeyen bir adam olan Hodges, o zaman dünürü karşısında güç bir durumdaydı. Bu evliliğin işleri yoluna koyabileceği düşüncesiyle, servetini korumayı kızının mutluluğuna tercih etmişti. Zavallı kız karşı koyacak durumda değildi. Böylece sevmediği, hiçbir zaman da sevmeyeceği, üstelik kendisini de hiç sevmeyen bir adamla evlenmek zorunda kalmıştı. Kârlı bir işti, pis bir işti ve acıklı bir durumdu. Nikâhtan bir gün sonra, adam karısıyla birlikte Bombay'dan ayrılmıştı ve o günden beri aşk acısıyla çılgına dönen Fabian yataklara düşmüş, sevdiği kıızı bir daha asla görememişti. Öykü sona erdiğinde, Fabian'ın ne büyük bir acıyla kıvrandığını anlamıştım.

"Bu genç kızın ismi neydi?" diye sordum.

"Ellen Hodges," diye yanıtladı yüzbaşı.

Ellen! Bu isim, Fabian'ın dün dümen suyunda gördüğünü sandığı harfleri açıklıyordu.

"Ya bu zavallı kadının kocasının adı ne?" dedim yüzbaşıya.

"Harry Drake."

"Drake!" diye haykırdım, "Ama bu adam şu an gemide bulunuyor!"

"O! Burada mı!" diye tekrarladı Corsican, sözümü kesip, gözlerini yüzüme dikerek.

"Tanrıdan dilerim ki," dedi ciddi bir ifadeyle yüzbaşı, "Fabian ve o karşı karşıya gelmezler! Ne mutlu ki birbirlerini tanımıyorlar, ya da en azından Fabian, Harry Drake'i tanımıyor. Ancak bu ismin onun yanında telaffuz edilmesi bile büyük bir felakete yol açabilir!"

Bunun üzerine, Yüzbaşı Corsican'a Harry Drake hakkında bildiklerimden, daha doğrusu Dean Pitferge'den öğrendiklerimden söz ettim. Bu maceracının kim olduğunu, kumar ve fuhuşun iflasın eşiğine getirdiği bu kaba ve küstah adamın yeniden servete kavuşabilmek için her şeyi yapmaya hazır olduğunu anlattım. O sırada Harry Drake yanımızdan geçti. Onu yüzbaşıya gösterdiğimde gözleri öfkeyle parladı, kendine hâkim olabilmesi için onu sakinleştirmek zorunda kaldım.

"Evet," dedi, "yüzü tam bir alçağinkine benziyor. Nereye gidiyor acaba?"

"Söylenene göre talihini denemek üzere Amerika'ya."

"Zavallı Ellen!" diye mırıldandı yüzbaşı. "Şu an kim bilir nerededir?"

"Belki bu sefil onu terk etmiştir?"

"Ama neden gemide olmasın?" dedi yüzbaşı bakışlarını bana çevirerek.

Bu düşünce daha önce hiç aklıma gelmemişti, ancak bunu kabul etmek güçtü. Hayır. Ellen gemide değildi. Öyle olsa Doktor Pitferge'ün sorgulayan bakışlarından kaçması olanaksızdı. Hayır! Bu yolculukta Drake'e eşlik etmiyordu!

"Bundan emin misiniz, bayım?" diye karşılık verdi Yüzbaşı Corsican, "Onca sıkıntı çekmiş olan bu zavallı kadının görüntüsü Fabian'a büyük bir şok yaşatabilir.

Ondan sonra neler olup biteceğini düşünmek bile istemiyorum. Fabian gözünü bile kırpmadan Drake'i bir köpek gibi öldürebilir. Her ikimizin de Fabian'ın dostu olduğumuzu kanıtlamanın tam zamanı. Onu gözümüzün önünden hiç ayırmayalım, hatta gerektiğinde rakibiyle arasına girebilmek için her an hazır bekleyelim. Anlıyorsunuz değil mi, bu iki adam arasında silahların konuşacağı bir çatışmanın yaşanmaması lazım. Ne yazık ki ne burada, ne de dünyanın herhangi bir yerinde bir kadın, ne kadar alçak bir koca olursa olsun, kocasının katiliyle evlenemez."

Yüzbaşı Corsican'ın aklından geçenleri anlamıştım. Fabian'ın adaleti kendi elleriyle yerine getirmesi doğru olmazdı. Bu, gelecekte karşılaşılması muhtemel olayların bir öngörüsüydü! Ve yine de, insan ilişkilerinde her şeyin olasılık dâhilinde bulunduğunu dikkate almak gerekmez miydi? Ancak garip bir önsezi beni irkiliyordu. Gemideki ortak yaşamın gereğince her gün birbirleriyle sık sık karşılaşan bu insanlar arasında, Drake'in her yerde kendini belli eden kişiliği Fabian'ın dikkatinden kaçacak mıydı? Bir olay, bir ayrıntı, bir sesleniş onları ister istemez ölümcül bir şekilde karşı karşıya getirmeyecek miydi? Ah! Her ikisini de beraberinde götüren bu geminin daha hızlı gitmesi için neler vermezdim! Yüzbaşı Corsican'ın yanından ayrılmadan önce dostumuza göz kulak olacağıma dair ona söz verdim, o da kendi payına gözünün her zaman Drake'in üzerinde olacağını belirtti. Sonra el sıkışarak birbirimizden uzaklaştık.

Akşama doğru, güneybatı rüzgârının sis bulutlarını okyanusun üzerine toplamasıyla gökyüzü simsiyah oldu. Işıl ışıl parlayan salonlar bu derin karanlıklarla büyük bir tezat oluşturuyordu. Peş peşe gelen valslerin ve romansların yankıları duyuluyordu. Son notaların ardından salonu çılgınca alkışlar kaplıyor, hatta şu kepaze T... piyanonun başına geçerek bir soytarı küstahlığıyla tuşları tıngırdatmaya başladığında bile "hurra" sesleri yükseliyordu.

13

Ertesi gün, 31 Mart, bir pazar günüydü. Acaba bugün gemide nasıl geçecekti? Fransızların aksine, ayın saatlerinde “bira fıçılarının musluklarının” ve “barların” kapatıldığı, kasabın bıçağının kurbanının boynunda, fırıncının küreğinin ocağının başında bekletildiği, fabrikaların bacalarından duman tütmediği, dükkânların kapatıldığı, demiryolu hattındaki trenlerin çalışmadığı, kısacası tüm işlerin ertelendiği bir İngiliz ya da Amerikan Pazarı mı yaşanacaktı? Evet, öyle olmalıydı, ya da hemen hemen öyle olmalıydı.

Pazar gününün ayrıcalığının ilk belirtisi, havanın açık ve rüzgârın elverişli olmasına rağmen kaptanın yelkenleri açtırmamasıydı. Bu şekilde en azından birkaç mil kazanabilirdi ancak bu “uygunsuz” bir davranış olacaktı. Yine de çarkların ve pervanelerin her günkü devirlerini yapmalarına izin verildiği için kendimi mutlu saydım. Bu hoşgörünün nedenini, ilkelerinden hiç taviz vermeyen katı bir püritene sorduğumda:

“Bayım,” diye yanıtladı ciddi bir ifadeyle, “Tanrı’nın gönderdiklerine saygı göstermemiz gerekir. Ne de olsa rüzgâr onun elinde, buhar da bizim!”

Bu açıklamayla yetinerek, gemide olup bitenleri gözlemlemeye koyuldum.

Mürettebatın tamamı en temiz giysilerini giymişti. Kazanlarda çalışanların siyah giyindiklerini söylemeleri beni şaşırtmadı. Subayların ve mühendislerin üzerlerinde altın düğmeli en güzel üniformaları vardı. Ayakkabılar, İngilizlere özgü bir parıltıyla ışıltıyor ve balmumuyla perdahlanmış kasketlerden yayılan ısıltılarla yarışlıyordu. Bu yürekli adamlar, yıldızlar içinde gibiydiler. Kaptan ile ikinci kaptan yepyeni eldivenleri, askeri stille düğmelenmiş ceketleri, sıktıkları hoş parfümleriyle mürettebatlarına örnek oluşturarak, ayın saatine kadar vakit geçirmek için kaptan köşkünde geziniyorlardı.

Deniz muhteşem görünüyor ve ilkbaharın ilk ışıklarıyla parlıyordu. Görünürde hiçbir gemi yoktu. *Great Eastern*, bu uçsuz bucaksız ufuk dairesinin merkezinde tek başına yol alıyordu. Saat onda gemi çanı yavaş yavaş ve düzenli aralıklarla çalmaya başladı. Şık giyimli bir dümenci, çanı, gemi sislerin ortasında ilerlerken kazanların ışığına eşlik ettiği sıradaki gibi metalik çınlamalarla değil, günün dini anlamına uygun bir armoniyle çalıyordu. Herkesin gözleri ister istemez, cemaati ayine çağıran köy çanını arıyordu.

O sırada, ön ve arka güvertelerin girişinde kalabalık gruplar belirdi. Erkek, kadın ve çocukların tamamı tertemiz giyinmişlerdi. Kısa sürede bulvarlar insanlarla dolup taşı. Gezinenler birbirlerini hafifçe selamlıyorlardı. Herkes ellerindeki dua kitaplarıyla son çınlamaların ayinin başlangıcını bildirmesini bekliyordu. O anda, genellikle sandviç servisinde kullanılan tepsilerin üzerindeki Kutsal Kitap nüshalarını gördüm. Bu nüshalar kilisenin masalarına dağıtıldı.

Kilise olarak, dış cephesinin uzunluğu ve düzenliliğiyle Rivoli caddesindeki Maliye Bakanlığı binasını anımsatan arka kasaradaki yemek salonu seçilmişti. Çok sayıda mümin şimdiden masaların etrafında toplanmıştı. Salona derin bir sessizlik hâkimdi. Kilisenin mihrap bölümünde bir araya gelen subayların arasındaki Kaptan Anderson, bir Protestan papazını andırıyordu. Dostum Dean Pitferge yanıma oturmuştu.

Küçük, ateşli gözleri cemaati tarıyordu. Sanki orada -bunu düşünmeye cüret edeceğim- ibadet etmekten çok merakını gidermek için bulunuyordu.

Saat on buçukta, kaptan ayağa kalkarak ayini başlattı. Eski Ahit'ten onuncu kısmını İngilizce okudu. İzleyiciler her ayetin ardından bir sonraki ayeti mırıldanıyorlardı. Çocukların tiz sopranosu ve kadınların mezzo sopranosu, erkeklerin baritonundan ayrılarak net bir şekilde duyuluyordu. Bu kutsal diyalog neredeyse yarım saat sürdü. Çok basit fakat aynı zamanda çok saygıdeğer olan bu tören tam bir püriten ciddiyetiyle sona erdi ve geminin "Tanrıdan sonraki efendisi" olan Kaptan Anderson, papazlık görevinin hakkını verirken, okyanusun ortasında, bir dalga tepesinin üzerinde bulunan bu kalabalık içinde en ilgisizleri bile etkilemeyi başardı. Ayin bu okumayla tamamlansaydı, her şey daha iyi olacaktı; ancak kaptanın ardından, saygının ve hoşgörünün hâkim olması gereken bu salona hırs ve şiddet tohumlarını atmakta gecikmeyecek bir konuşmacı söz aldı.

Bu tatsızlığın kaynağı, ufak tefek, yerinde duramayan bir adamdı. Bu dalavereci Yankee, New England eyaletlerinde oldukça etkili ve sözü geçen bir papazdı. Vaazı hazır, koşullar uygundu ve o da bu fırsatı değerlendirmek istiyordu. Sevimli Yorick de böyle bir durumda aynı şeyi yapmaz mıydı? Doktor Pitferge'e baktığımda onun hiç istifini bozmadan düşman ateşini karşılamaya hazır bir halde beklediğini gördüm.

Papaz siyah redingotunu ciddi bir ifadeyle ilikleyip, ipek şapkasını masanın üzerine koyduktan sonra mendilini çıkararak hafifçe dudaklarını kuruladı ve gözlerini cemaatin üzerinde gezdirdikten sonra konuşmasına başladı:

"Tanrı," dedi, "ilk önce altı günde Amerika'yı yarattı ve yedinci günü dinlenmeye ayırdı."

Bu sözlerin ardından, kapıya yönelmekte gecikmedim.

14

Öğle yemeği sırasında Dean Pitferge'den papazın önündeki metni daha da geliştirerek, yol göstericilerden, koçbaşlarından, zırlılarından, sualtı torpillerinden ve kendisinin de Amerika kadar yüce olduğundan söz ettiğini öğrendim. Bu şekilde övülmek Amerika'nın hoşuna gidiyorsa söylenecek bir şey yoktu.

Büyük salona dönerken, panoya asılan şu yazıyı okudum:

50° 8' K. Enl.

30° 44' B. Boy.

Günlük Seyir: 255 mil.

Geminin hızı hiç değişmiyordu. Liverpool ile Fastnet arasındaki üç yüz on mili de dâhil edersek daha topu topu bin yüz millik bir yolu kat edebilmiştik. Bu, yolculuğun yaklaşık üçte biriydi. Gün boyunca subaylar, tayfalar ve yolcular, "tıpkı Tanrının Amerika'yı yarattıktan sonra yaptığı gibi" dinlenmeye devam ettiler. Sessiz salonlarda tek bir piyano tuşu dahi yankılanmamış, satranç taşları kutularından, iskambil kâğıtları kılıflarından çıkmamıştı. Oyun salonu bomboştı. O gün, Doktor Pitferge'ü Yüzbaşı Corsican'la tanıştırma fırsatı buldum. Bu tatlı kaçık, ona *Great Eastern*'in gizli tarihini anlatarak yüzbaşını çok eğlendirdi. Bunun, batmaya mahkûm, lanetlenmiş bir gemi olduğuna, yakın bir tarihte büyük bir felaketin yaşanacağına onu inandırmaya çalıştı. "Lehimlenmiş makinistin" öyküsü; İskoçyalı olmasından dolayı doğaüstü olaylara meraklı olsa da, yüzbaşının kendisini tutamayarak bir kahkaha atmasına neden oldu.

"Görüyorum ki," diye karşılık verdi Doktor Pitferge, "yüzbaşı söylediklerime pek de inanmışa benzemiyor?"

"Pek mi?.. Hiç deseydiniz daha yerinde olurdu!" dedi Corsican.

"Eğer size, geceleri bu geminin ziyaretçileri olduğunu kanıtlarsam," dedi doktor ciddi bir ses tonuyla, "o zaman bana inanacak mısınız?"

"Ziyaretçiler mi?" diye haykırdı yüzbaşı. "Nasıl? Şimdi de hortlakların işe karıştığından mı söz ediyorsunuz? Bütün bunlara inanıyor musunuz?"

"İnanıyorum," diye yanıtladı Pitferge, "bunlar güvenilir kişilerden aldığım haberler. Nöbetçi subaylar ve birkaç tayfa, gölgeyi andıran belli belirsiz bir şeklin, gece karanlığında geminin üzerinde dolaştığı konusunda hemfikirler. Ancak nasıl geldiği ve sonra nasıl kaybolduğunu kimse açıklayamıyor."

"Aziz Dunstan'ın inayetiyle!" diye haykırdı Yüzbaşı Corsican, "Onu birlikte gözleyeceğiz."

"Bu gece mi?" diye sordu doktor.

"Nasıl isterseniz. Ya siz, bayım," diye ekledi yüzbaşı bana doğru dönerek, "bize eşlik edecek misiniz?"

"Hayır," diye karşılık verdim, "bu hayaleti kendi haline bırakmayı tercih ederim. Zaten, doktorun şaka yaptığına inanmak istiyorum."

"Şaka yapmıyorum," diye yanıtladı dik başlı Pitferge.

“Söylesenize, doktor,” dedim. “gemi güvertelerinde gezinen ölülerin varlığına cidden inanıyor musunuz?”

“Ölülerin dirildiğine inanıyorum,” diye yanıtladı doktor, “ve bu benim doktor olmamdan daha akıl almaz bir olay.”

“Doktor!” diye haykırdı Yüzbaşı Corsican, bu sözcük karşısında endişelenmişcesine gerileyerek.

“İçiniz rahat olsun, yüzbaşı,” diye karşılık verdi doktor, sevimli bir ifadeyle gülümseyerek, “yolculuk boyunca mesleğimi icra etmeyeceğim!”

15

Ertesi gün Nisan'ın biriydi, okyanus ilkbahara özgü bir görünüm sunuyor, sular güneşin ilk ışınlarıyla yeşillenen çayırları andırıyordu. Atlantik üzerindeki bu nisan sabahı olağanüstüydü. Dalgalar keyifle yayılıyor, birkaç domuzbalığı geminin süt rengindeki dümen suyunda sirk palyaçoları gibi sıçırıyorlardı.

Yüzbaşı Corsican ile karşılaştığımda, doktorun sözünü ettiği hayaletin arz-ı endam etmediğini öğrendim. Hiç kuşku yok ki gece, onun kendini göstermesi için yeterince karanlık değildi. Aklımdan bunun, Pitferge'ün Nisan'ın ilk günü için hazırladığı bir şaka olduğu düşüncesi geçti, çünkü tıpkı Fransa'da olduğu gibi Amerika ve İngiltere'de de bu âdet çok yaygındı. Kandıranlar ve kandırılanlar hiç eksik olmuyordu. Birileri gülüyor, birileri kızıyordu. Hatta bazen iş yumruklaşmalara kadar varıyordu ancak Saksonlar bu kızgınlığı kılıç darbeleriyle hesaplaşacak boyutlara getirmiyorlardı. Gerçekten de İngiltere'de düello çok sert bir şekilde cezalandırılıyordu. Hatta hangi nedenle olursa olsun, subayların ve askerlerin kavga etmeleri bile yasaktı. Katiller, yüz kızartıcı bir suç işlemişlercesine en ağır kürek cezalarına çarptırılıyordu ve doktorun söylediklerinden hatırladığım kadarıyla, oldukça adil koşullar altında gerçekleştiği halde, bir düelloda rakibini ölümcül şekilde yaralayan bir subay on yıldan beri hapis yatmaktaydı. Anlaşılacağı gibi, yasanın bu katılığından dolayı, düello uzun bir süredir İngiliz geleneklerinin arasında yer almıyordu.

Havanın açık olmasından dolayı öğlen gözlemi kolayca yapıldı. Gemi 48° 47' enlem, 36° 48' boylam derecelerinde bulunuyordu ve günlük seyir yalnızca iki yüz elli mildi. Transatlantiklerin en yavaşı bile bizi yedeğinde çekmeyi önerebilirdi. Bu durum Kaptan Anderson'ın canını sıkıyordu. Başmühendis basınç eksikliğini yeni ocakların havalandırmasının yeterli olmamasına bağlıyordu. Bana göre geminin bu yavaşlığının sebebi tedbirsiz davranarak, çarkların çaplarının kısaltılmasıydı.

Bununla birlikte, o gün saat ikiye doğru, geminin hızında bir artış kaydedildi. Bence bu değişikliği genç nişanlılara borçluyduk. Sancak küpeştelerine yaslanmış bir halde, neşeli sözler mırıldanıp, ellerini çırparak, gülümseyen gözlerle *Great Eastern*'in, ağzından hafif beyaz bir buhar yayılan bacaları boyunca yükselen egzoz borularını izliyorlardı. Pervane kazanlarının basıncının yükselmesiyle, bu güçlü aygıt yeterli olmasa da supaplarını parmaklara başına on buçuk kiloluk bir ağırlıkla zorluyordu. Bu hafif, belirsiz bir soluk vermeden başka bir şey olmasa da, gençlerimiz bakışlarını ondan alamıyorlardı. Hayır! Ünlü düdüklü tenceresinin kapağından hafif hafif yayılan buharları gören Denis Papin bile onlar kadar mutlu olamazdı!

"Tütüyor! Tütüyor!" diye haykırdı, kendi yarı açık dudaklarından da hafif bir buhar yayılan genç kız.

"Gidip makineyi görelim!" diye karşılık verdi genç adam, nişanlısının kolunu koluyla sıkıştırarak.

Yanıma gelen Dean Pitferge ile birlikte bu âşık çifti büyük kasaraya kadar izledik.

"Genç olmak ne güzel şey!" diye tekrarlıyordu.

"Evet," dedim, "iki kişinin beraberliğiyle yaşanan bir gençlik!"

Birazdan, biz de pervane makinesinin ambar ağızına doğru eğildik. Bu geniş çukurun dibinde, yaklaşık altmış ayak aşağıda her hareketlerinde bir damla yağla nemlenerek iç içe geçercesine gidip gelen dört uzun iteneği fark ettik.

Bu sırada, genç adam cebinden saatini çıkardı, omzuna yaslanmış olan genç kız saniye ibresini izlerken, o da pervanenin devirlerini sayıyordu.

“Bir dakika doldu!” dedi.

“Otuz yedi devir!” diye karşılık verdi genç adam.

“Otuz yedi buçuk,” diye araya girdi sayıma eşlik etmiş olan doktor.

“Otuz yedi buçuk!” diye haykırdı genç kız. “Duydunuz mu, Edward? Teşekkürler, bayım.”, diye ekledi saygıdeğer Pitferge’e içtenlikle gülümseyerek.

16

Büyük salona dönerken, kapiya asılmış olan programı okudum:

BU GECE

İLK BÖLÜM

Ocean Time	Bay Mac Alpine
Şarkı: Beautiful Isle of the Sea	Bay Ewing
Okuma	Bay Affleet
Piyano solo: Chant du berger	Bayan Alloway
İskoç şarkısı	Doktor T...

On Dakika Ara

İKİNCİ BÖLÜM

Piyano solo	Bay Paul V...
Bürlesk: Lady of Lyon	Doktor T...
Gösteri	James Anderson
Şarkı: Happy Moment	Bay Norville
Şarkı: You Remember	Bay Ewing

KAPANIŞ

Tanrı Kraliçeyi Korusun

Görüldüğü gibi, ilk bölümü, ikinci bölümü, arası ve kapanışıyla tam bir konserdi. Bununla birlikte, arkamdaki mırıldanmalara bakılırsa, programda bir şeyler eksik kalmıştı:

“Al işte! Mendelssohn’a yer vermemişler!”

Geriye döndüğümde, sıradan bir kamarotun en sevdiği müzisyenin unutulmasına bu şekilde sitem ettiğini gördüm.

Yeniden güverteye çıkarak Mac Elwin’i aramaya koyuldum. Corsican’dan öğrendiğime göre kamarasından ayrılmıştı, onu rahatsız etmeden yalnızlığını paylaşmak istiyordum. Ona geminin ön güvertesinde rastladım. Bir süre sohbet ettiysek de geçmiş yaşamından hiç söz etmedi. Ara sıra düşüncelere dalarak suskunlaşıyor, söylediklerimi dinlemeden, içindeki ağrıyı dindirmek istercesine eliyle göğsüne bastırıyordu. Birlikte dolaşırken, birçok kez Harry Drake ile karşılaştık. Her zamanki gibi gürültücü olan bu adamın elleri kolları devamlı hareket ediyor, tıpkı bir dans salonuna yerleştirilmiş bir değirmenin pervaneleri gibi çevresini rahatsız ediyordu! Belki önyargılarımdan dolayı yanılmış olabilirim, ama Harry Drake, bana ısrarla Fabian’ı süzüyormuş gibi göründü. Fabian de durumu fark etmiş olmalı ki bana şöyle dedi:

“Bu adam kim?”

“Onu tanımıyorum,” diye yanıtladım.

“Hiç hoşuma gitmedi!” diye ekledi Fabian.

İki gemiyi rüzgârsız ve akıntısız bir denize bırakın, sonunda birbirleriyle karşılaşacaklardır. İki gezegeni uzaya fırlatın, birazdan üst üste geleceklerdir. İki düşmanı bir kalabalığın ortasına bırakın, bir süre sonra karşılaşacaklardır. Bu kaderdir. Yalnızca bir zaman meselesidir, hepsi bu.

Akşam olduğunda konserin verileceği büyük salon ısıllı ısıllı aydınlanmış, izleyicilerle dolmuştu.

Yarı açık ambar ağızlarından görünen tayfaların geniş, yağız suratları ve iri siyah elleri tavan süslerinin kıvrımlarına ilâştirilmiş maskeleri andırıyordu. Kapı aralıklarında kamarotlar birikiyordu. Dinleyicilerin çoğu yandaki divanlara ve orta bölümdeki koltuklara, iskemlelere yerleşmişlerdi. Herkes kadınlar salonuna açılan iki kapının arasına sağlam bir şekilde cıvatalanmış olan piyanoyu rahatlıkla görebiliyordu. Zaman zaman ani bir sallantı topluluğu hareketlendiriyor, iskemlelerin gidip gelmesi sırasında, tüm kafalar aynı yöne doğru savrulurken insanlar sessizce ve işi şakaya vurmaktan birbirlerinden destek almak zorunda kalıyorlardı. Ancak, kalabalık nedeniyle sıkışık sıkışık oturulmasından dolayı kimsenin yere yuvarlanmak gibi bir kaygısı yoktu.

Program *Ocean Time* ile başladı. *Ocean Time*, gemide olan bitenleri yansıtmak amacıyla birkaç yolcu tarafından çıkarılan günlük, siyasi, ticari ve edebi bir gazeteydi. Yazılarını gün içinde yazıyorlardı. Amerikalılar ve İngilizler, bu tür vakit geçirici uğraşlara büyük önem veriyorlardı. Makale yazarları, yazılarında pek titiz davranmıyorlarsa da okurların da onlardan aşağı kalır yanı yoktu. Azla, hatta “yetersiz”le yetiniliyordu.

1 Nisan tarihli bu ilk gazete, ağdalı siyaset yazılarını, bir Fransız’ın yüzünü güldüremeyecek çeşitli olayları, borsa rayiçlerini, oldukça naif telgrafları, çalakalem yazılmış birkaç değersiz haberi içeriyordu. Zaten bu şakalar yapanın dışında kimseyi pek eğlendirmiyordu. Tam bir Amerikalı olan saygıdeğer Mac Alpin’in pek nükteli olmayan bu zırvaları kendini kaptırarak okumasının ardından salonda büyük bir alkış koptu ve Mac Alpin sunumunu şu haberlerle tamamladı:

“Başkan Johnson’ın General Grant lehine seçimlerden çekildiği bildiriliyor.”

“Papa 9. Pie’in halefi olarak İngiliz prensini belirleyeceğine kesin gözüyle bakılıyor.”

“Fernand Cortez, Meksika’nın fethi konusunda III. Napolyon’a sahtecilik davası açtı.”

Ocean Time’ın yeterli alkışı almasının ardından, çok yakışıklı bir tenor olan saygıdeğer Bay Ewing, İngiliz gırtlığının en sert tonuna kattığı içli bir havayla *Beautiful Isle of the Sea*’yi söyledi.

Okuma bölümünün çekiciliği biraz tartışılır geldi bana. Değerli bir Teksaslının, alçak sesle başlayıp yüksek sesle tamamladığı iki üç sayfasından ibaretti bu bölüm.

Theophile Gautier’in “en blond mineur” dediği türden çalan İngiliz Bayan Alloway ise *Çobanın Türküsü* adlı piyano solosunu çaldı ve Doktor T...’nin sunduğu bir İskoçya farsının ardından ilk bölüm sona erdi.

Hiçbir izleyicinin yerini terk etmediği on dakikalık bir aradan sonra konserin ikinci bölümü başladı. Fransız Paul V...’nin çaldığı iki yepyeni muhteşem vals büyük alkış

aldı. Oldukça kendini beğenmiş, kumral, genç bir adam olan gemi doktoru, İngiltere’de moda olan *Dame de Lyon* türünden bir parodiyi andıran bir bürlesk sahneledi.

Bürlesk’i “gösteri” adlı bölüm izledi. Sör James Anderson bu adlandırmayla neyi kastediyordu? Bu bir konferans ya da bir vaaz mıydı? Ne o ne de ötekiydi. Her zaman gülümseyen yüzüyle ayağa kalkan Sör James Anderson, cebinden bir iskambil kâğıdı destesi çıkardı, beyaz kolluklarını sıvadıktan sonra saflığını perdeleyen sevimliliğiyle sürdürdüğü gösterisini hurralar ve alkış sesleri arasında tamamladı.

Bay Norville’in *Happy Moment* ve Bay Ewing’in *You Remember* adlı parçalarının ardından programa göre sıra *Tanrı Kraliçe’yi Korusun*’daydı. Ancak, birkaç Amerikalı, Fransız olmasından dolayı Paul V...’den Fransız milli marşını çalmasını rica ettiler. Uysal yurttaşım hemen *Partant Pour la Syrie*’yi^[8] çalmaya başladı. *La Marseillaise*’i dinlemek isteyen kuzeyli bir grubun ısrarlı taleplerine dayanamayan itaatkâr piyanist, politik inancından çok müzik yeteneğinden kaynaklanan kibirli bir ifadeyle *Rouget de Lisle*’nin marşını çalmaya koyuldu. Konserin en büyük başarısı oldu. Sonra topluluk ayağa kalkıp, ağır ağır şu milli marşı söyledi. “Tanrı Kraliçeyi Korusun.”

Sonuçta bu gecenin amatörlerin gecesi olduğu söylenebilirdi, yani özellikle gecenin yaratıcıları ve onların dostları açısından bir hayli eğlenceli geçmişti. Fabian ortalıkta hiç görünmedi.

Pazartesiye salıya bağlayan gece boyunca deniz çok çalkantılıydı. Tahta bölmeler yeniden gıcırdamaya, koliler yeniden salonlar boyunca gidip gelmeye başlamıştı. Sabah yediye doğru güverteye çıktığımda yağmur yağıyordu. Rüzgâr sertti. Nöbetçi subayının toplattığı yelkenlerinden destek alamayan gemi, şiddetle yalpalıyordu. 2 Nisan günü boyunca güverteler ıssız, salonlar terk edilmiş bir haldeydi. Kamaralarına çekilmiş olan yolcuların üçte ikisi öğle ve akşam yemeklerine gelmemişti. Masaların sürekli olarak gidip gelmesinden dolayı vist ve satranç oynamak imkânsızdı. Yalpalara metelik vermeyen birkaç gamsız, kanepelerin üzerinde kitap okuyor ya da uyuyordu. Güvertedeki yağmura meydan okumak da aynı aldırmazlığı gerektiriyordu. Burada, muşambadan başlıklarını ve su geçirmez kazaklarını giymiş olan tayfalar soğukkanlılıkla geziniyorlardı. Kauçuk giysisiyle sarmalanmış bir halde kaptan köşküne tünemiş olan ikinci kaptan görevinin başındaydı. Bu boraların ve sağanakların ortasında, yalpaların etkisiyle inip kalkan gemisine rağmen, küçük gözleri parlıyordu. Bu adam işini seviyordu ve gemi, gönlünce ilerliyordu.

Göğün ve denizin suları geminin birkaç yüz metre ötesindeki sis bulutlarının arasında birbirlerine karışırken, birkaç kuş çılgınlık atarak gökyüzünü grileştiren nemli bulutların ortasında süzülüyordu. Saat onda, ön sancakta, rüzgârı arkadan alan üç direkli bir tekne görüldü, ancak bandırasını seçebilmek mümkün olmadı.

Saat on bire doğru, rüzgâr yumuşayarak kuzeybatıdan esmeye başladığında, yağmur aniden kesildi. Göğün mavisi bulutların arasından belirdi, kısa bir süre için kendini gösteren güneş, nispeten doğru bir gözlem yapılmasına izin verdi. Panoya asılan ilanda şu rakamlar yer alıyordu:

46° 29' K. Enl.

42° 25' B. Boy.

Uzaklık: 256 mil.

Görüldüğü gibi, kazanların basıncının artmasına rağmen, geminin hızında herhangi bir değişiklik olmamıştı. Bu yavaşlığın nedeni karşıdan esen batı rüzgârıydı.

Saat ikide sis yeniden bastırdı. Rüzgâr bazen yumuşuyor, bazen de sertleşiyordu. Sis tabakası o derece yoğundu ki, köşklerdeki subaylar geminin ön bölümündeki tayfaları göremiyorlardı. Dalgaların üzerinde kümelenen bu buharlar, deniz yolculukları için, büyük tehditti ve önlenmesi mümkün olmayan kazalara yol açabilirdi, deniz üzerinde çarpışma bir yangından daha tehlikeliydi.

Bu tehlikeyi göz önünde bulunduran subaylar ve tayfalar, büyük bir dikkatle nöbet tutuyorlardı. Alınan bu önlemlerin ne kadar yerinde olduğu, saat üçe doğru, yelkenlerinin rüzgâr darbeleriyle işlevini yitirmesiyle kontrolden çıkmış bir halde, geminin iki yüz metre açığında birdenbire ortaya çıkan bir üç direkliyle karşılaşıldığında anlaşıldı. Nöbetteki tayfaların dümenciye zamanında haber vermeleriyle, *Great Eastern* bu tehlikeyi atlatmayı başardı. Uyarı işaretleri ön güvertedeki bir çan aracılığıyla veriliyordu. Çanın bir kere çalması, geminin önde olduğunu, iki kez çalması sancak, üç

kez çalması iskele tarafında bulunduğunu belirtiyordu. Bu uyanların gelmesiyle dümenci hemen gerekli önlemleri alıyordu.

Rüzgâr akşama kadar sert esmeye devam etse de, denizin açıkta Newfoundland'ın sığılılarıyla çevrelenmiş olması nedeniyle yalpanın etkisi hissedilmiyordu. O gün Sör James Anderson'ın yeni bir “gösteri” düzenlediğinin açıklanması üzerine, söylenen saatte salonlar tıklım tıklım doldu. Ancak bu kez söz konusu olan kart gösterisi değildi. James Anderson, bizzat döşemiş olduğı Atlantikaşırı telgraf hattının öyküsünü anlattı. Kabloların suya daldırılması sırasında kullanılan aygıtların fotoğraflarını gösterirken, kablo bağlantı bölmelerini elden ele dolaştırdı. Nihayet, büyük bir çoğunluğun gecenin misafirlerinden ve bu girişimin öncülerinden olan değerli Cyrus Field için attığı “çok yaşa” sloganları arasında konferansını tamamladı.

3 Nisan günü, sabahın erken saatlerinde ufuk, İngilizlerin “çakma” olarak adlandırdıkları özel bir renge boyanmıştı. Bu beyazımtırak ışık yansıması fazla uzakta olmayan buz kütlelerinin habercisiydi. Gerçekten de *Great Eastern* Davis boğazındaki buz kümelerinden kopup gelen ilk buzdağlarının belirdiği sulara yol alıyordu. Bu devasa blokların sert darbelerinden sakınmak için özel bir dikkat gerekiyordu.

O sırada çok sert bir batı rüzgârı esiyordu. Gerçek buhar paçavralarını andıran bulut limeleri denizin yüzeyini süpürürken, yırtıklarının arasından göğün mavisini belirliyordu. Rüzgârın savurduğu dalgalardan boğuk çırpıntılar yayılırken, püsküren su serpintileri köpüklere karışıyordu.

Ne Fabian, ne Yüzbaşı Corsican, ne de Doktor Dean Pitferge henüz güverteye çıkmışlardı. Geminin ön bölümüne doğru yürüdüm. Orada, geminin yan bölmelerinin birbirlerine yakınlaşmasıyla oluşmuş huzurlu bir köşe vardı, yalnız bir keşiş burada gönül rahatlığıyla inzivaya çekilebilirdi. Bu kuytu köşeye yaklaştım, bir kafes parmaklığının üzerine oturarak ayaklarımı dev bir makaraya yasladım. Karşıdan esen rüzgâr pruvaya çarparak başımın üzerinden geçip gidiyordu. Bu mekân hayal kurmak için birebirdi. Bakışlarım, gemiyi tüm enginliği boyunca kavrayabiliyordu. Arkaya doğru uzanan hafif engebeli uzun hatları izleyebiliyordum. Ön planda, mizananın çarmıklarına asılmış, tek eliyle tutunurken diğeriyle ustalıkla çalışan bir gabyacı görülüyordu. Alttaki kasarada, ayrılmış bacaklarıyla gidip gelen nöbetçi tayfa, dalga serpintileriyle kısılmış gözkapaklarının arasından keskin bakışlarla çevresini gözlüyordu. Arka güvertede, belli belirsiz seçilebilen bir subay, başında kapüşonu, iki büklüm bir halde rüzgâra karşı koymaya çalışıyordu. Çarkların arkasında beliren küçük, mavımtırak ufuk çizgisinin dışında denizi seçebilmek mümkün değildi. Güçlü makinelerinin desteğiyle ilerleyen gemi, sivri pruvasıyla dalgaları yararken, tam kapasite çalışan kazanların duvarları gibi titriyordu. Rüzgârın koparıp alarak hızla su haline getirdiği birkaç buhar çevrintisi, egzoz borularının ucundan kıvrılarak yayılıyordu. Yine de devasa gemi, karşıdan aldığı rüzgâra ve kabaran dalgalara rağmen, başka bir transatlantiğin beşik gibi sallanacağı bu suların hareketliliğinden hiç etkilenmeden yoluna devam ediyordu.

Saat yarımında panoya asılan ilan, geminin 44° 53’ kuzey enlem, 47° 6’ batı boylam derecelerinde bulunduğunu belirtiyordu. Yirmi dört saatten beri yalnızca iki yüz yirmi yedi millik bir yol katedilebilmişti! Genç nişanlılar bu dönmeyen çarklara, ağır ağır devinen pervaneye ve geminin arzuladıkları gibi hızlı gitmesine engel olan bu yetersiz buhara lanet etmiş olmalıydılar!

Saat üçe doğru, rüzgârın sis bulutlarından arındırdığı gökyüzü ışıdamaya başladı. Net bir şekilde beliren ufuk çizgileri, *Great Eastern*’in üzerinde bulunduğu merkez noktanın çevresinde genişlemiş gibi görünüyordu. Rüzgârın yumuşamasına rağmen, deniz hâlâ köpüklerle fistolanmış garip yeşil renkli geniş dalgalarla yükselip alçalıyordu. Bu dalgalanmalar, rüzgârın şiddetiyle uyumlu değildi. Atlantik’in hâlâ yüzünü asmaya devam ettiği söylenebilirdi.

Dörde yirmi beş kala, iskele tarafında bir üç direkliyle karşılaşıldı. Numarasını gönderdiğinde, bunun İngiltere'ye doğru yol alan, Amerikan gemisi *Illinois* olduğu anlaşıldı.

Teğmen H...’den öğrendiğime göre o sırada, İngilizlerin adlandırmasıyla Newfoundland’ın sığılıklarından geçiyorduk. Bu bereketli sularda, tüm yumurtaları açıldığında üç tanesi İngiltere ve Amerika’yı doyurmaya yetecek morina balıkları avlanıyordu.

Günün geri kalan bölümü önemli bir gelişme yaşanmadan geçti. Güverte her zamanki gibi gezintiye çıkanlarla doluydu. Şu âna dek, Yüzbaşı Archibald ile birlikte gözümüzü üzerlerinden ayırmadığımız Fabian ve Harry Drake’i karşı karşıya getirecek herhangi bir olay yaşanmamıştı. Akşam, her zamanki uysal misafirleri büyük salonda bir araya getirmişti. Aynı okumalar, aynı şarkılar, aynı gösteriler tekrarlanıyor, aynı ellerden çıkan alkışlar giderek daha az vasat bulduğum aynı piyanistleri selamlıyordu. Bir kuzeyli ile güney eyaletlerinin bir “imparator” tarafından yönetilmesini savunan bir Teksaslı arasında yaşanan ve sonu kötüye gidecekmiş gibi görünen sert bir siyasi tartışma ne mutlu ki *Ocean Time*’a gönderilen kurmaca bir telgrafın okunması sayesinde yarıda kesildi. Metnin içeriği şöyleydi: “Güneyliler Savaş Bakanı Yüzbaşı Simmes’e Alabama’yı yakıp yıkmasının bedelini ödettiler!”

İşıl işıl aydınlanmış salonu terk ederek, Yüzbaşı Corsican'la birlikte güverteye çıktık. Gece koyu karanlıktı. Gökyüzünde tek bir takımyıldız dahi görünmüyordu. Geminin etrafı koyu bir gölgeyle çevrelenmişti. Salonların pencereleri fırın ağızları gibi parılıyordu. Güverteleri ağır ağır arşınlayan nöbetçiler hayal meyal seçilebiliyordu. Ancak temiz hava solumak insana iyi geliyordu, yüzbaşı bu serin molekülleri ciğerlerine dolduruyordu.

"O salonda boğulmak üzereydim," dedi. "Burada en azından atmosferin ortasında yüzüyorum! Bakın bu iç çekiş insanı nasıl canlandırıyor. Bana yirmi dört saatte yüz metre küp hava gerekiyor, aksi takdirde kendimi soluk alamıyormuş gibi hissediyorum."

"Soluk alın, yüzbaşı, ciğerlerinizi dilediğinizce doldurun," diye yanıtladım. "Burada herkese yetecek kadar hava var ve rüzgâr, sizin payınızı eksik verecek değil. Oksijen harika bir şey ve itiraf etmek gerekir ki bizim Parisliler ya da Londralılar onun yalnızca ismini biliyor."

"Evet!" diye karşılık verdi yüzbaşı, "Onlar karbonik asidi yeğliyorlar. Herkesin zevki farklı. Ben kendi payıma ondan tiksiniyorum, şampanyanın içinde olsa bile!"

Sohbet ederek, kasaraların yüksek duvarlarıyla rüzgârdan korunan sancak bulvarı boyunca ilerliyorduk. Kıvılcımlarla süslenmiş iri duman çevrintileri siyah bacalardan yayılıyordu. Makinelerin uğultusu, harpın telleri gibi titreşen demir çarmıklardaki rüzgârın fısıltısına eşlik ediyordu. Bu gürültüye, her çeyrek saatte bir durumu bildiren nöbetçi tayfaların bağırışları karışıyordu: "Her şey yolunda! Her şey yolunda!"

Gerçekten de, buz kütlelerinin sık görüldüğü bu sularda geminin güvenliğiyle ilgili hiçbir tedbir ihmal edilmemişti. Kaptan her yarım saatte bir sıcaklığını ölçmek için denizden kovayla su çektiyor, eğer ısı belli bir derecenin altındaysa rotasını değiştirmekte tereddüt etmiyordu. Ne de olsa, on beş gün önce *Pereire* adlı bir geminin, bu enlem derecelerinde buzdağları tarafından kuşatıldığından haberdardı, bu tehlikeden sakınmak gerekiyordu. Zaten gece talimatında, çevrenin titizlikle gözlenmesini belirtmişti. Kendisi de uyumayarak, çarkları ve pervaneyi denetleyen iki subayıyla birlikte kaptan köşkünde kalmıştı. Dahası, bir teğmen ve iki adam ön güvertede nöbet tutarken, bir onbaşı ve bir tayfa pruvada hazır bekliyordu. Yolcuların içleri rahat olabilirdi.

Bu hazırlıkları gözlemledikten sonra Yüzbaşı Corsican'la birlikte arka güverteye yöneldik. Kamaralarımıza dönmeden önce, tıpkı şehrin en büyük meydanında oyalanan kendi halinde kentliler gibi, bir süre daha büyük kasarada vakit geçirmeye karar verdik.

Etraf oldukça ıssız görünüyordu. Bir süre sonra gözlerimizin karanlığa alışmasıyla, dirseklerini korkuluklara dayamış bir halde hiç kımıldamadan duran bir adamı fark ettik. Corsican, ona dikkatlice baktıktan sonra bana şöyle dedi:

"Bu Fabian!"

Bu gerçekten de Fabian'dı. Ancak parlayan gözlerini sessiz bir hayranlıkla kasaranın köşesine diktiği için bizi görmemişti. Bu şekilde neye bakıyor olabilirdi?

Bakışları bu derin karanlığı nasıl delip geçebiliyordu? Onu hayalleriyle baş başa bırakmanın daha doğru olacağını düşündüm. Ama Yüzbaşı Corsican ona yaklaşıarak:

“Fabian?” diye seslendi.

Fabian yanıt vermedi. Onu duymamıştı. Corsican yeniden seslendi. Fabian titredi, bir an için başını bizden yana çevirdikten sonra, ağzından tek bir şey çıktı:

“Şışşt!”

Sonra, eliyle kasaranın ucunda yavaşça hareket eden bir gölgeyi işaret etti. Fabian bu neredeyse seçilemeyen nesneye bakıyordu. Ardından hüzünlü bir ifadeyle gülümseyerek:

“Siyahlı kadın!” diye mırıldandı.

Bir anda içim titredi. Koluma giren Yüzbaşı Corsican’ın da titrediğini hissettim. İkimizin aklından da aynı şey geçiyordu. Bu gölge Dean Pitferge’ün sözünü ettiği hayaletti.

Fabian yeniden düşlerine dalmıştı. Bense göğsüm sıkışmış bir halde afallamış gözlerle karanlıkta güçlkle seçilen insan şeklindeki bu gölgeye bakıyordum. Yanımıza daha da yaklaşıarak iyice belirginleşen bu hareketli kütle ilerliyor, tereddüt ediyor, duruyor, sonra yeniden yürümeye daha doğrusu süzölmeye başlıyordu. Gezinen bir ruhtu bu! On adım önümüzde kımıldamadan duruyordu. O zaman, onun, yüzünü örten kalın peçesi ve sıkı sıkıya sarındığı siyah bir çarşafı andıran giysisiyle beliren narin bir kadın olduğunu fark ettim.

“Bir deli! Bir deli! Öyle olmalı!” diye mırıldandı Fabian.

Gerçekten de bu bir deliydi. Ancak Fabian, bizimle değil kendi kendisiyle konuşuyordu.

Bu arada, bu zavallı yaratık bize daha da yaklaşıyordu. Peçesinin arasından Fabian’a diktiği gözlerinin parıldadığını gördüm. Peçeli kadın afallamış bir halde doğrulan Fabian’a doğru ilerleyerek sanki kalp vuruşlarını saymak istermişçesine elini onun göğsüne bastırdı... Sonra uzaklaşıarak kasaranın arkasında gözden kayboldu.

Fabian ellerini sıkarak dizlerinin üzerine çöktü.

“O!” diye mırıldandı.

Sonra, kafasını sallayarak:

“Ne büyük bir yanılsama!” diye ekledi.

O zaman, Yüzbaşı Corsican onu elinden tuttu:

“Gel, Fabian, gel,” dedi ve bahtsız dostunun koluna girerek onu kamarasına götürdü.

20

İkimizin de, onun Fabian'ın nişanlısı, Harry Drake'in karısı Ellen olduğundan hiçbir şüphemiz kalmamıştı. Kader üçünü de aynı gemide buluşturmıştı. Fabian "O! O!" diye haykırmış olsa da onu tanımamıştı. Zaten, onu nasıl tanıyabilirdi ki? Ancak onun bir deli olduğunu söylediğinde yanılmamıştı. Ellen deliydi, hiç kuşkusuz ki yüreğinde küllenen aşkı, kendisini Fabian'dan ayıran alçak bir adamla olan ilişkisi, acıları, umutsuzlukları, yıkımları, yoksunlukları ve utançları iç dünyasını alt üst etmişti! Ertesi gün Corsican'la bunları konuştuk. Zaten genç kadının kimliğiyle ilgili en ufak bir şüphemiz dahi yoktu. O, hâlâ macera peşinde koşan Harry Drake'in beraberinde Amerika'ya götürdüğü Ellen'den başkası değildi. Bu sefili düşündüğünde yüzbaşının gözleri koyu bir alev gibi parlıyordu. Ben de yüreğimin kabardığını hissediyordum. Ancak kocası olduğuna göre, elimizden ne gelirdi ki? Hiçbir şey. Ancak asıl önemli olan, Fabian ve Ellen'in bir daha karşı karşıya gelmelerinin önüne geçmekti, çünkü Fabian nişanlısını tanırsa önlemeye çalıştığımız felaketin gerçekleşmemesi için hiçbir neden kalmayacaktı. Bununla birlikte, bu iki zavallının birbirleriyle bir daha karşılaşmayacakları umut edilebilirdi. Bahtsız Ellen, gündüzleri ne salonlarda ne de güvertede görünüyordu. Yalnızca geceleri, kuşkusuz gardiyanını atlatarak, rüzgârdan geçici bir rahatlama dilemek için bu nemli havada yıkanmaya geliyordu! *Great Eastern* dört gün içinde New York açıklarında olacaktı. Bu durumda kötü tesadüflerin gözetimlerimizi aksatmayacağını ve Fabian'ın bu Atlantik yolculuğunda Ellen'in varlığından haberdar olmayacağını düşünebilirdik! Ancak olayları hesaba katmamıştık.

Gece boyunca, *Great Eastern*'in rotası biraz değişmişti. Suyun ısısının yirmi yedi fahrenheit yani sıfırın altında üç-dört derece olarak ölçülmesi nedeniyle üç kez güneye yönelmek zorunda kalınmıştı. Buz kütlelerinin çok yakınlarda olduğuna hiç şüphe yoktu. Gerçekten de o sabah gökyüzü farklı bir şekilde parlıyordu; kuzey ufku, buzdağlarının yansımalarından kaynaklanan beyazımtırak bir parıltıyla ışıldıyordu. Sert bir rüzgârın esmeye başlamasıyla, saat ona doğru aniden ince bir kar tabakası gemiyi beyaza boyadı. Ardından, etrafımızı çevreleyen yoğun sis bulutlarının arasında ilerlerken, kendimizi belli etmek için birçok kez düdük çalmak zorunda kaldık, kulakları sağır eden gürültülerin yayılması serenlerin üzerine tünemiş bulunan martı sürülerinin kaçışmasına neden oldu.

Saat on buçukta, sisin dağılmasıyla sancak ufkunda pervaneli bir buharlı gemi belirdi. Bacasının ucundaki beyazlıktan, onun Liverpool'la New York'a göçmen taşımacılığı yapan Inman şirketine ait olduğu anlaşılıyordu. Bize numarasını gönderdiğinde, onun iki yüz elli altı beygir gücünde ve bin beş yüz otuz ton ağırlığındaki *City of Limerik* olduğunu öğrendik. New York'tan cumartesi günü ayrıldığı dikkate alınırsa, bir hayli gecikmiş olduğu söylenebilirdi.

Öğlen yemeğinden önce birkaç yolcu, gemideki oyun ve kumar tutkunlarınca büyük bir memnuniyetle karşılanan bir bahis düzenlediler. "Kılavuz bahsi" adı verilen bu oyunun galibi ancak dört gün sonra ortaya çıkacaktı. Bilindiği gibi her gemi kıyıya yaklaştığında bir kılavuzun rehberliğinde ilerliyordu. Bahsin kuralına göre, günün yirmi dört saati kırk sekiz yarım saate ya da katılan yolcu sayısına göre doksan altı çeyrek

saate bölünüyor, her oyuncunun ortaya koyduğu bir dolara karşılık kurayla ona bu yarım ya da çeyrek saatlerden biri veriliyordu. Kırk sekiz ya da doksan altı doları, kılavuz, gemiye kimin yarım ya da çeyrek saatinde ayak basarsa o kazanacaktı. Görüldüğü gibi kurallar çok basitti. Bu oyun at yarışı değil çeyrek saat yarışıydı.

Bahsi düzenleme işini üstlenen Kanadalı saygıdeğer Mac Alpine, aralarında gözünü kumar hırsı bürümüş bahisçilerin de bulunduğu doksan altı kişiyi bir araya getirmekte güçlük çekmedi. Ben de bahse katılarak bir dolar yatırdım. Kuradan çıkan altmış dördüncü çeyrek saatin kazanma şansı hiç yok gibiydi. Gerçekten de, bu zaman dilimleri, bir öğleden diğerine dek dağıtılmıştı, yani gündüz çeyrek saatleri olduğu gibi gece çeyrek saatleri de vardı. Gemilerin karaya karanlıkta yaklaştıkları çok nadir görülen bir olay olduğu için, kılavuzun gemiye gece saatlerinde çıkması pek de mümkün görünmüyordu. Kendimi teselli etmem zor olmadı.

Salona inerken, Utahlı misyonerin o akşam mormonluk üzerine bir konferans düzenleyeceğini bildiren afişi gördüm. Bu, Azizler Şehri'nin sırlarına nail olabilmek için iyi bir fırsattı. Zaten, Bay Hatch oldukça inançlı bir konuşmacı olmalıydı. Kendisine yakışır bir konuşma yapacağı kesindi. Yolcular bu konferans ilanını büyük bir memnuniyetle karşıladılar.

Geminin konumuyla ilgili bilgilerin asıldığı panoda ise şu rakamlar yer almaktaydı:

42° 32' K. Enl.

51° 59' B. Boy.

Günlük seyir: 254 mil.

Öğleden sonra, saat üçe doğru, dümenciler dört direkli bir buharlı geminin yaklaştığını bildirdiler. Bu gemi *Great Eastern*'e yaklaşarak ona numarasını vermek için hafifçe rotasını değiştirdi. Kaptanın da ona yol vermesiyle birazdan geminin numarası alındı. Bu, Londra, Brest ve New York arasında sefer yapan o büyük gemilerden biri olan *Atlanta*'ydı. Karşılıklı selamlaşmalardan kısa bir süre sonra tam yol ilerleyerek gözden kayboldu.

O sırada, Dean Pitferge yüzü asık bir halde, Bay Hatch'in konferansının yasaklandığını bildirdi. Dini bütün Protestan hanımlar, kocalarının mormonluğun sırlarını öğrenmelerine izin vermemişlerdi!

21

Saat dörtte, o âna dek bulutlu olan hava açmaya başladı. Denizin durgunlaşmasıyla, gemi artık hiç yalpalamıyordu. Sanki düz bir arazinin üzerinde ilerliyorduk. *Great Eastern*'in bu durağanlığı, yolcuların aklına yarış düzenleme fikrini getirdi. Epsom'un^[9] çimenleri bile ancak bu kadar mükemmel olabilirdi, atlara gelince *Gladiator* ya da *Touque*'un yerlerini onlardan hiç aşağı kalmayan safkan İskoçlar alacaktı. Haber yayılmakta gecikmedi. Yarış severler hızla güverteye koştururken, yolcular da salonları ve kamaralarını terk etmeye başlamışlardı. Bir İngiliz olan saygıdeğer Mac Carthy'nin saha komiseri olarak seçilmesinin ardından, koşuya katılacak altı tayfa piste çıktılar. Yarı insan yarı at santorlar gibi hem at hem jokey olarak yarışacak olan bu adamlar, *Great Eastern*'in büyük ödülünü kazanabilmek için ellerinden geleni yapmaya hazırladılar.

Yarış alanı iki bulvardan oluşuyordu. Koşucular geminin etrafında üç tur atarak, yaklaşık bin üç yüz metrelik bir mesafeyi katedeceklerdi. Bu kadarı yeterliydi. Birazdan tribünler, yani güverteler, dürbünlerini kuşanmış ve bazıları da kuşkusuz Atlantik'in tozlarından korunmak için "yeşil peçeler" takmış meraklılar kalabalığıyla dolup taşı. Mürettebat eksikti, doğru, ama hepsinin sıraya dizilebileceği kadar yer vardı. Gösterişli, elbiseli hanımlar genellikle arka güvertede toplanıyorlardı. Manzara çok hoştu.

Fabian, Yüzbaşı Corsican, Doktor Dean Pitferge ve ben ön güvertedeki yerimizi almıştık. Burası yarışın merkezi sayılırdı. Gerçek amatör jokeyler burada toplanmışlardı. Hemen önümüzde başlangıç ve varış direği vardı. Bahisler İngilizlere özgü bir hareketlilikle yatırılmaya başlandı. Yarışçıların son durumları hakkında hiçbir şey bilinmemesine ve henüz şecere defterine herhangi bir başarılarının kaydedilmemesine rağmen ortaya büyük paralar konuyordu. Bu hazırlıklara her zamanki küstah tavırlarıyla tartışarak, karşısındakine söz hakkı vermeyen bir tonla bağırıp çağırarak katılan Harry Drake'i gördüğümde kaygılanmadan edemedim. Neyse ki, birkaç dolarla bahse katılmış olsa da, Fabian bu curcunayla fazla ilgilenmezmiş gibi görünüyordu. Alnı endişeyle kırışmış bir halde düşüncelere dalıp gitmişti.

Piste çıkan koşucular arasında özellikle ikisi izleyicilerin dikkatini çekmişti. İlki Wilmore adında Dundee'li bir İskoçtu, ufak tefek zayıf, yerinde duramayan, çevik bir adamdı, geniş göğsü ve parlayan gözleriyle adı favoriler arasında geçiyordu. Diğer boylu poslu bir İrlandalı olan O'Kelly'di, boyu bir yarış atınıninki kadar uzundu, deneyimli yarış severlere göre Wilmore'un en güçlü rakibi oydu. Bire üç veriyordu, ben de bu genel kaniya kapılarak onun üzerine birkaç dolar yatıracaktım ki, doktor araya girerek beni uyardı:

"Ufaklığa oynayın, büyük kaybedecek."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Demek istediğim şu ki," diye ciddi bir ifadeyle karşılık verdi doktor, "o bir safkan değil. Koşuya hızlı başlasa da arkasını getiremeyecek. İskoç olan ufaklıkta tam tersine iyi bir soydan geliyor. Bacaklarının üzerinde dimdik duran şu bedenine, şu gergin geniş göğsüne baksanıza. Bu adam bu pistte birçok kez idman yapmış olmalı,

ayakları peş peşe inip kalkarak dakikada en az iki yüz adım atıyor. Ona oynayın, inanın bana pişman olmayacaksınız.”

Bilge doktorumun tavsiyelerine uyarak, Wilmore’a oynadım. Diğer dört koşucuya gelince, onların esamesi bile okunmuyordu.

Kurayla yer sıralarının belirlenmesi sırasında şans, yarışa en iç kulvardan başlayacak olan İrlandalı’ya güldü. Altı koşucu direğin hizasında dizildiler. Hatalı çıkıştan kaygılanmak yersizdi, bu da hakemin işini kolaylaştırıyordu.

Başlama işaretinin verilmesiyle “hurra” sesleri yükseldi. Yarış tutkunları, daha ilk anda Wilmore ve O’Kelly’nin deneyimli atletler olduklarını anlamışlardı. Soluk soluğa önlerinden giden rakiplerine aldırmadan, biraz öne eğik vücutları, dik başları, göğüs kemiklerine bitişik ön kolları ve karşıt ayağın her hareketini dengelercesine hafifçe öne arkaya gidip gelen bilekleriyle ilerliyorlardı. Ayakları çıplaktı. Yere asla değmeyen topukları, onlara güçlerini kaybetmemeleri için gerekli esnekliği sağlıyordu. Tek kelimeyle söylemek gerekirse, hareketleri büyük bir uyum içinde birbirlerini tamamlıyordu.

İkinci turda hâlâ başa baş giden O’Kelly ve Wilmore, nefesleri tükenen rakipleriyle aralarını açarak, doktorun sürekli olarak tekrarladığı şu aksiyomun doğruluğunu kanıtıyorlardı:

“Koşu sırasında önemli olan baldırlar değil, ciğerlerdir! Elbette baldırların da sağlam olması gerekir, ancak körük gibi bir ciğere sahip olmadan başarı imkânsızdır.”

Sondan bir önceki dönemece gelindiğinde, kendi favorilerini destekleyen izleyicilerin bağırışları artmaya başlamıştı. Dört bir yanda gayrete getirecek sloganlar, hurralar, bravolar yankılanıyordu.

“Ufaklık kazanacak,” dedi Pitferge, “baksanıza hiç zorlanmadan yoluna devam ediyor. Oysa rakibi nefes nefese kaldı.”

Gerçekten de, Wilmore’un yüzü sakin ve renksizdi. O’Kelly’ye gelince, ıslanmış bir saman alevi gibi tütüyordu. Yarış severlerin argosunda yer alan bir sözcükle ifade etmek gerekirse, “kırbaç altında” gibiydi. Yine de ikisi de yan yana koşmaya devam ediyorlardı. Nihayet büyük kasarayı geçtiler, makinenin ambar ağzını geride bırakıp bitiş çizgisini geçtiler...

“Çok yaşa! Çok yaşa Wilmore!” diye haykırdı kimileri.

“Çok yaşa O’Kelly!” diye haykırdı diğerleri.

“Wilmore kazandı.”

“Hayır, berabere bitti.”

Saygıdeğer Mac Carthy, yarım baş farkıyla Wilmore’un kazandığını açıklasa da zaman zaman ağır sataşmalara varan tartışmalar sürüyordu. İrlandalının yandaşları ve özellikle Harry Drake, yarışın berabere bittiğini ve tekrarlanması gerektiğini ileri sürüyorlardı.

Tam o sırada gayri ihtiyari bir şekilde Harry Drake’e yaklaşan Fabian, soğuk bir ifadeyle şunları söyledi:

“Haksızsınız, bayım. İskoç tayfa yarışı kazandı!”

Drake hızla Fabian’ın üzerine yürüdü:

“Anlayamadım?” diye karşılık verdi tehdit eden bir ses tonuyla.

“Size haksız olduğunuzu söylüyorum,” diye tekrarladı sakince Fabian.

“Elbette,” diye yanıtladı Drake, “çünkü Wilmore’a oynadınız.”

“Hayır, ben de sizin gibi O’Kelly’ye oynadım,” dedi Fabian “Kaybettim ve bedelini ödüyorum.”

“Bayım,” diye haykırdı Drake, “bana neyi öğretmeye kalkıyorsu...”

Ancak daha cümlesini tamamlayamadan araya giren Yüzbaşı Corsican, Drake’e sert ve aşağılayıcı bir ifadeyle bakarak, tepkileri kendi üzerine çekmeye çalıştı. Buna rağmen, onu dikkate almayan Drake, kollarını kavuşturarak Fabian’a döndü:

“Beyefendinin,” dedi alaycı bir gülümsemeyle, “demek ki kendini savunmak için dostlarına ihtiyacı var!”

Yüzünün rengi solan Fabian, Drake’in üzerine yürümeye hazırlanırken onu tuttum. Diğer taraftaysa, Fabian’ı hâlâ nefret dolu bakışlarla süzmeye devam eden bu alçağın arkadaşları, onu sürükleyerek uzaklaştırdılar.

Yüzbaşı Corsican ve ben, birlikte aşağı indiğimiz Fabian’ın şu sözlerle yetindiğini duyduk:

“İlk fırsatta bu aşağılık adama haddini bildireceğim.”

Great Eastern, cumayı cumartesiye bağlayan gece boyunca, sıcak ve koyu renkli sularıyla çevredeki su katmanlarından ayrılan Gulf Stream akıntısını aştı. Atlantik'in dalgaları arasına sıkışmış bulunan bu akıntının yüzeyi hafif bir dışbükeylik oluşturunuyordu, iki sudan kıyı arasında akan ve dünyanın en büyük nehirlerinden biri sayılabilecek bu akıntının yanında Amazon ve Mississippi küçük bir dere gibi kalıyorlardı. Denizden kovayla çekilen suyun sıcaklığı, 27 fahrenheitten, 12 santigrata denk düşen 51 fahrenheitte yükselmmişti.

5 Nisan günü, güneşin muhteşem doğuşuyla başladı. Dipten gelen dalgalar parıltıyor, sıcak bir güneybatı yeli geminin üzerinden süzülüyordu. Baharın ilk güzel günleriydi bunlar. Kıtanın kırlarını canlandıran bu güneş, gemide de yepyeni kıyafetlerin sergilenmesine yol açıyordu. Çayırların yeşillenmesi bazen gecikse de, moda asla gecikmezdi. Birazdan bulvarlar çok sayıda gezinen insanla doldu. İnsan kendini, mayıs ayının güneşli bir pazar günü Champs-Elysees'de zannedebilirdi.

Sabah saatleri boyunca Yüzbaşı Corsican'a rastlamadım. Fabian'dan haber alabilmek için, büyük salonun yakınındaki kamarasına uğramaya karar verdim. Kapısını çalıp yanıt alamayınca odasına girdim, ancak Fabian orada değildi.

Yeniden güverteye çıktığımda, gelip geçenler arasında ne dostlarımı ne de doktoru görebildim. O zaman aklıma, bahtsız Ellen'in geminin hangi bölümünde kapalı tutulduğunu aramak geldi. Hangi kamarada kalıyordu? Harry Drake onu nereye sürgün etmişti? Kocasının günler boyunca yalnız bıraktığı bu zavallı hangi ellere teslim edilmişti? Herhalde gemideki hizmetçi kadınlardan birinin ya da duyarsız bir hastabakıcının gözetimine bırakılmıştı. Nerede olduğunu öğrenmeliydim, bunu merakımı gidermek için değil Ellen ve Fabian'ın iyiliği için, kaygı verici bir karşılaşmayı engellemek için yapacaktım.

Araştırmalarıma kadınlara ait büyük salonun kamaralarından başlayarak, geminin bu iki katlı bölümünde ulaşımı sağlayan koridorları taradım. İşim oldukça kolaydı, çünkü kamarotların servis yaparken zorluk çekmemeleri için yolcuların isimleri kapılara asılmıştı. Harry Drake'in ismini bulamayınca pek de şaşırmadım, bu adam arka güvenenin تنها salonlarına açılan kamaraları tercih etmiş olmalıydı. Zaten *Kiracılar Şirketi*'nin tek sınıf odalar yapılmasına karar vermesinden dolayı, konfor ve iç düzenleme açısından ön ve arka kamaralar arasında hiç fark yoktu.

Bunun üzerine yemek salonlarına doğru ilerleyerek, çift sıra kamaralar arasında uzanan koridorları izledim. Tamamı dolu olan bu odaların kapısında her yolcunun ismi yazıyordu, ancak şu âna dek Harry Drake'in adını okuyamamıştım. Bu kez biraz şaşırdım, yüzen şehrimizin tamamını gözden geçirmeme rağmen bu isme rastlayamamıştım ve geminin, buradan daha ücra bir başka "mahallesi" olabileceğini düşünmüyordum. Ancak danıştığım bir kamarot, bana bilmediğim bir şeyi öğretti, "akşam yemeği salonlarının" arkasında yüz kadar kamara daha vardı.

"Oraya nasıl gidebilirim?" diye sordum.

"Büyük kasara tarafındaki güverteye açılan merdiveni izleyerek."

"Teşekkürler, dostum. Ya Harry Drake'in kaldığı kamarayı biliyor musunuz?"

“Hayır, bayım,” diye yanıtladı kamarot.

Yeniden güverteye çıktıktan sonra kasarayı takip ederek, kamarotun tarif ettiği merdivenin kapısına vardım. Bu merdiven geniş salonlara değil, çevresinde çift sıra kamaralar uzanan yarı karanlık bir sahanlığa açılıyordu. Ellen’i insanlardan uzaklaştırmak isteyen Harry Drake bu amacını gerçekleştirmek için daha uygun bir yer seçemezdi.

Kamaraların çoğu boştu. Sahanlığı ve yan koridorları geçerken gözüme birkaç isim ilişse de aralarında Harry Drake’inki yoktu. Yine de geminin bu bölmesini de titizlikle inceledim ve umutsuz bir şekilde geri dönmek üzereydim ki kulağıma zor işitilebilen, belli belirsiz bir mırıldanma geldi. Bu sesin geldiği sol koridora doğru yöneldim. Güçlkle algılanabilen mırıldanmalar giderek yükseliyordu. Yavaş yavaş bunun, tekrarlanan tek düze mısırlardan oluşan hüzünlü bir ezgi olduğunu anlamaya başladım, henüz sözlerini çıkartmak mümkün değildi.

Dinlemeye devam ettim. Şarkıyı söyleyen bir kadındı ve bu bilinçsiz mırıldanmalar derin bir kederi yansıtıyordu. Bu ses zavallı deliye ait olmalıydı. Önsezilerim beni yanıltamazdı. Yavaşça 775 numaralı kamaraya yaklaştım. Bu, loş koridordaki odaların sonuncusuydu ve büyük bir ihtimalle *Great Eastern*’in en alt sıradaki lombozlarından biri tarafından aydınlatılıyordu. Kapıda hiçbir isim yazmıyordu. Gerçekten de Harry Drake, Ellen’i hapsettiği odayı kimseye belli etmek istemezmiş gibi görünüyordu.

Şimdi bu talihsiz kadının sesi çok daha net olarak işitiliyordu. Hoş ve aynı zamanda hüzünlü olan şarkısı sık sık yarıda kesilen cümlelerin tekrarından başka bir şey değildi. Kıtaları, tıpkı büyülmüş bir uykuya dalmış bir kişinin mırıldanacağı gibi kesik kesikti.

Hayır! Elimde kimliğini belirleyebileceğim tek bir kanıt olmasa da, bu şarkıyı söyleyenin Ellen olduğundan adım gibi emindim.

Birkaç dakika daha dinlemeye devam ettikten sonra, geri dönmeye karar verdim, ancak tam bu sırada orta sahanlıktan gelen ayak seslerini duydum. Bu gelen Harry Drake olabilir miydi? Ellen ve Fabian’ın iyiliği için bu katta görölmek istemiyordum. Neyse ki koridor, kamaraların çifte sırasını döndükten sonra hiç fark edilmeden güverteye çıkmama izin veriyordu. Bununla birlikte, gelenin kim olduğunu öğrenmek istiyordum. Yarı karanlık koridorun köşesine gizlenerek onu görebilirdim. Ancak bu sırada mırıldanma kesilmişti. Garip bir tesadüf eseri onun gelişiyile Ellen’in şarkısı yarıda kalmıştı. Bekledim. Birazdan şarkı yeniden duyulmaya, döşeme, yavaş adımların basıncıyla yeniden gıcırdamaya başladı. Başımı eğdim ve koridorun sonunda, kamaraların tepe camından süzölen hafif bir ışığın aydınlığında, Fabian’ı gördüm.

Bu bahtsız dostumdan başkası değildi! Hangi içgüdünün etkisiyle buraya gelmişti? Yoksa genç kadının sığınağını benden önce mi keşfetmişti? Bu soruların yanıtını bulamıyordum. Fabian kamaralar boyunca yavaşça ilerleyerek şarkıyı dinliyor, elinde olmadan, kendini bir ip gibi çeken bu sesi, belki de bilinçsizce izliyordu. Fakat onun yaklaşmasıyla ezgiler zayıflamaya başlıyor ve oldukça sağlam gibi görönen bu ip, kopacağa benziyordu... Fabian kapının yanına gelince durdu.

Kim bilir bu içli ezgiler karşısında yüreği nasıl çarpıyor, tüm bedeni nasıl titriyordu! Bu sesin geçmişteki bazı anıları canlandırmaması imkânsızdı. Ancak Harry Drake'in gemide olduğunu bilmediğine göre, içeridekinin Ellen olduğunu nasıl aklından geçirebilirdi? Hayır! Bu olanaksızdı, onu buraya çeken, içindeki acılara tercümanlık eden bu hüzünlü nağmelerden başka bir şey olamazdı.

Fabian dinlemeye devam ediyordu. Ne yapacaktı? Deliye seslenecek miydi? Peki ya Ellen ansızın karşısına çıkarsa ne olacaktı? Bu koşullar altında her şey mümkündü ve her şey tehlikeliydi! Fabian kapıya biraz daha yaklaştı. Şarkı giderek daha az duyulmaya başladı, sonra, ortalığı sessizlik kapladı; ardından içler ürpertici bir çığlık yankılandı.

Ellen, telepati yoluyla sevdiğinin hemen yakınında olduğunu mu hissetmişti? Başını öne eğerek, kafasını yumruklarının arasına alan Fabian'ın hali ürkütücüydü. Yoksa kapıyı mı kıracaktı? Bu olasılığı dikkate alarak hızla ona doğru ilerledim.

Beni tanıdı. Onu oradan uzaklaştırmama karşı koymadı. Sonra boğuk bir sesle:

"Bu zavallının kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu.

"Hayır, Fabian, hayır."

"Bu o deli kadın. Sesi sanki başka bir dünyadan geliyor gibi. Ancak bu delilik çaresiz değil. Biraz özveri ve biraz sevginin bu zavallı kadını iyileştirebileceğini hissediyorum."

"Haydi, Fabian," dedim, "haydi gidelim!"

Güverteye çıktığımızda, Fabian tek bir söz dahi etmeden yanımdan ayrıldı; ancak kamarasına girene dek onu izlemeye devam ettim.

23

Birkaç saniye sonra, Yüzbaşı Corsican'la karşılaştım. Olan bitenleri anlattığımda, o da benim gibi işlerin giderek karıştığını anladı. Tehlikelerin önüne geçebilecek miydik? Ah! *Great Eastern*'in hızını artırmak ve Harry Drake ile Fabian'ın arasına okyanusları yerleştirebilmek için neler vermezdim!

Yüzbaşı Corsican'la ayrılırken birbirimize, bize rağmen sonu kötü bitebilecek olan bu oyunun baş oyuncularını daha sıkı bir gözetim altında tutmaya dair söz verdik.

O gün, Cunard Şirketi gemilerinden *Australasian*'ın geçişi bekleniyordu. İki bin yedi yüz altmış tonluk bu gemi Liverpool-New York hattında çalışıyordu. Amerika'dan çarşamba sabahı hareket etmiş olduğuna göre ufukta belirmesi yakın olmalıydı. Geçiş gözetleniyordu ancak, onunla karşılaşmak mümkün olmadı.

Saat on bire doğru, İngiliz yolcular, aralarında ayağının sakat kalması tehlikesiyle karşı karşıya olan baştayfanın da bulunduğu ve bazıları hâlâ revirde yatmaya devam eden yaralı personel için yardım kampanyası başlattılar. İmzalarla dolup taşan listedeki ayrıntılardan çıkan bazı karışıklıklar, hakarete varan tartışmalara yol açtı. Öğle üzeri güneşin kendini göstermesi oldukça net bir gözlem yapılmasına olanak verdi:

58° 37' B. Boy.

41° 41' 11" K. Enl.

Günlük seyir: 257 mil.

Enlem derecesi olarak neredeyse bir saniyelik yol alabilmiştik. Panoyu inceleyen genç nişanlıların yüzleri düş kırıklığıyla asıldı. Açıkçası, buhar basıncının yetersizliğinden yakınmakta haksız değillerdi.

Öğle yemeğinden önce, yolcularını böylesi uzun bir yolculuğun verdiği can sıkıntısından kurtarmak isteyen Kaptan Anderson, kendisinin yönettiği bir jimnastik çalışması düzenledi. Elllerinde tıpkı onun gibi bir çubuk bulunan elli kadar aylak, onun bütün hareketlerini bir maymun titizliğiyle taklit ediyorlardı.

Bu tecrübesiz jimnastikçiler, geçit törenindeki askerler gibi, dudaklarını kasmış, gayet düzenli biçimde “çalışıyorlardı”.

Akşam için yeni bir “gösteri” ilan edildi, fakat buna katılmadım. Temcit pilavı gibi tekrarlanan bu şakalar artık tat vermiyordu. *Ocean Time*'in karşısına rakip olarak ikinci bir gazete daha çıkmıştı. Bu akşam kozlarını paylaşacağı benziyorlardı.

Ben, gecenin ilk saatlerini güvertede geçiriyordum. Gökyüzü hâlâ seyrine doyulmaz bir parlaklığa sahipse de, kabarmaya başlayan deniz yakında havanın bozacağının işaretlerini veriyor, sallantının etkisi giderek artıyordu. Güvertedeki banklardan birine uzanarak, gökkubbede yanıp sönen takımyıldızları izliyordum. Başucu noktasında toplanan yıldızlar karınca gibi kaynıyordu; çıplak gözle bunların ancak birkaç bin tanesi seçilebilirdi, ama bu gece milyonlarcası sayılıyordu sanki. Kanatlıat takımyıldızının ufukta bir peri masalı kraliçesinin yıldızlı elbisesini andırırçasına süzülen kuyruğu, burçlar kuşağının görkemliliğini yansıtıyordu. Ülker kümesinin

yıldızları göğün tepelerine yükselirken, masal kahramanlarını andıran İkizler takımyıldızı, bu kez isminin hakkını vermeksizin art arda yükselmiyordu. Boğa takımyıldızı iri ateşli gözleriyle bana bakıyor, gelecekteki kutup yıldızımız Vega, gökkubbenin zirvesinde parılıyor, fazla uzağında olmayan Kuzeytacı'nı oluşturan elmas nehirleri halkalar oluşturunuyordu. Bu takımyıldızlar hiç kımıldamasalar da geminin yalpalalarıyla hareket edermiş gibi görünüyordlardı ve bu iniş çıkışlar sırasında şimdiden alçalmış olan ay, hilalinin ucunu ufuk çizgisinin altına daldırırken, ana direğin Büyük Ayı'dan Kartal yıldızına kadar uzanan bir yay çizdiğini görüyordum.

24

Oldukça kötü geçen gece boyunca, dalgaları yandan alan buharlı gemi hiç durmadan yalpaladı. Mobilyalar gürültüyle gidip gelirken, tuvalet fayansları yerlerinden oynuyordu. Haliyle rüzgâr çok sertleşmişti. Zaten *Great Eastern*, çalkantılı sularında kazaların sık yaşandığı bir bölgede yol alıyordu.

Sabah altıda, büyük kasaranın merdivenine kadar yürüdükten sonra, tırabzanlara tutunup yalpanın gemiyi yükselttiği anlardan yararlanarak basamakları tırmanmayı başardım. Yukarı çıktığımda güçlükle ön güverteye doğru ilerledim. Ortalık ıssızdı -Doktor Dean Pitferge'ün bulunduğu bir yer bu şekilde tanımlanabilirdi elbette. Küpeşteye sağlam bir şekilde tutunan bu yürekli adam sırtını rüzgâra vererek iki büküm olmuş, sağ ayağını korkulukların dikmelerinden birine dolamıştı. Yanına gelmemi işaret etti, bu işareti fırtınanın şiddetine karşı koymak için kullandığı kollarıyla değil kafasıyla verdiğini söylememe gerek yok. Tıpkı bir halkalı solucan gibi kıvrılarak bir müddet yerde süründükten sonra, doktorun yanına ulaştım ve aynı şekilde korkuluklardan destek aldım.

"Haydi bakalım!" diye haykırdı, "Fırtına hâlâ sürüyor! Hey! Şu sizin *Great Eastern* tam hedefine varmak üzereyken kendisi için özel olarak gönderilmiş bir siklona yakalandı!"

Rüzgâr, cümleleri sık sık yarıda kesilen doktorun sözlerini alıp götürüyordu. Ancak ne demek istediğini anlamıştım. Siklon sözcüğü kendi tanımlamasını da beraberinde getiriyordu.

Halkalar çizerek ilerleyen ve en büyük gemileri bile tehdit edecek olağanüstü bir güce sahip olan bu fırtınaların Hint Okyanusu ve Atlantik'te kasırga, Afrika kıyılarında tornado, çöllerde sam yeli ve Çin denizlerinde tayfun olarak adlandırıldıkları biliniyordu.

Gerçekten de *Great Eastern* bir siklona yakalanmıştı. Bu dev ona nasıl kafa tutacaktı?

"Başına büyük felaketler gelecek," diye tekrarlıyordu Dean Pitferge. "Baksanıza burnu nasıl sulara gömülüyor!"

Bu denizci benzetmesi geminin durumunu mükemmel bir şekilde yansıtıyordu. Pruvası, ön iskeleden saldıran dalga tepelerinin arasında kayboluyordu. İleriyi görmek imkânsızdı. Tüm bu belirtiler bir kasırganın habercisiydi! Saat yediye doğru fırtınanın şiddetini artırmasıyla, deniz ürkütücü bir hal aldı. Büyük dalgaların yükselip alçalmasının son yansımaları olan bu ara dalgacıklar rüzgârın ezici gücünün etkisiyle ortadan kayboldu. Okyanus, tepeleri tarifi imkânsız bir çatlamayla yarılan devasa dalgalarla kabarıyordu. Yükseklikleri her geçen dakika daha da artan bu dalgaları yandan alan *Great Eastern* korkunç bir şekilde yalpalıyordu.

"Yapılacak iki şey var," dedi doktor deneyimli bir denizci edasıyla. "Ya dalgayı karşıdan alarak, kazanları düşük basınçta çalıştırarak yavaşça ilerleyeceğiz ya da bu kaba denizle inatlaşmadan yolumuzu değiştireceğiz! Ancak Kaptan Anderson her iki yolu da denemeyecek."

"Ama neden?" diye sordum.

"Çünkü!.." diye yanıtladı doktor, "Çünkü bir şeylerin yaşanması gerek!"

Arkamı döndüğümde, muşamba kapüşonlarını başlarına geçirmiş bir halde korkuluklara sıkı sıkıya sarılmış olan kaptan, ikinci kaptan ve başmühendisi gördüm. Gemiye çarpan dalgalar yüzünden tepeden tırnağa kadar ıslanmışlardı. Kaptan her zamanki gibi gülümserken, gemisinin direkleri ve bacalarının ters dönecekmişçesine yalpaladığını gören ikinci kaptan beyaz dişlerini göstererek sırıtıyordu.

Bununla birlikte, kaptanın denizle boğuşmak konusundaki bu inadı beni şaşırtıyordu. Saat yedi buçukta Atlantik'in görünümü ürkütücü bir hal aldı. Geminin ön bölümü coşan dalgalarla kaplıydı. Bu devin dalgalara karşı verdiği büyük mücadeleyi hayranlıkla izliyordum. "Geminin Tanrı'dan sonraki efendisi"nin bu inatçılığını bir dereceye kadar anlayabiliyordum, ancak denizin gücünün sonsuzluğunu ve insan eliyle yapılmış hiçbir aracın ona karşı koyamayacağını unutuyordum! Ve gerçekten de, ne kadar güçlü olursa olsun bu dev, kısa süre sonra fırtınadan kaçmak zorunda kalacaktı.

Saat sekize doğru, aniden büyük bir sarsıntı yaşandı. Korkunç bir dalga geminin ön iskelesine vurmuştu.

"Bu bir şamar değil," dedi doktor, "yüzün tam ortasına inen bir yumruk darbesi."

Gerçekten de "yumruk darbesi" bizi yaralamıştı. Pruvanın parçaları dalgaların zirvesinde belirliyordu. Bu şekilde yüzüp giden parçalar bizim geminin gövdesine mi aitti yoksa başka bir geminin kalıntıları mıydı? Kaptanın bir işareti üzerine, *Great Eastern* çarklarını tehdit eden bu parçalardan uzaklaşmak için kırk beş derecelik bir manevra yaptı. Biraz daha dikkatli baktığımda, az önceki sarsıntı sırasında denizin alıp götürdüğü ön iskelenin bordalarının, dalga yüzeyinin elli ayak üzerinde sürüklendiğini gördüm. Makas dikmeleri parçalanmış, demir kaplama kopmuştu; birkaç vida kalıntısı hâlâ yuvalarında titreyordu. Darbe sırasında hasar görmüş olsa da, *Great Eastern* sarsılmaz bir kararlılıkla yoluna devam ediyordu. Öncelikle ön güverteye yığılan kalıntıları kaldırmak ve bunun için de kabaran denizden uzaklaşmak gerekiyordu. Ancak buharlı gemi dalgalara kafa tutmakta ısrar ediyordu. Kaptanın coşkusuyla canlanıyor, boyun eğmeyi kabul etmiyordu. Boyun eğmeyecekti. Ön güverteyi temizlemek için bir subay ve birkaç tayfa gönderildi.

"Dikkat," dedi doktor, "felaket saati çok uzak değil!"

Gemiciler ön güverteye doğru ilerlediler, ikinci direğe yaslanmış bir halde, dalgaların gemiye yandan çarpmasıyla sağanak halinde güverteye düşen serpintilere bakıyorduk. Aniden ilkinden daha şiddetli bir dalga darbesi, küpeştelerde açılmış olan gedikten geçerek palamar babasının üzerini kaplayan demir plakayı yerinden söktü, ardından mürettebat koğuşunun üzerindeki yekpare kapağı yıktı ve sancak bordalarını döverek parçaladıktan sonra rüzgârda gerilmiş bir bezin parçaları gibi beraberinde sürükledi.

Gemiciler yere serilmişlerdi, içlerinden bir subay, yarı boğulmuş bir halde kızıl-sarı favorilerini silkerek ayağa kalktı. Sonra bir çapanın tırnağında bilinçsizce yatan bir tayfayı fark ederek hızla ona doğru koştu, onu omuzlarına aldıktan sonra bize doğru getirdi. O sırada mürettebat, kırılan kapağın arasından kaçışmaya başladı. Güverte arası üç ayak yüksekliğinde suyla dolmuştu. Aralarında Chapon caddeli yurttaşımın Amerika'ya uyum sağlamaları için götürdüğü binlerce oyuncak bebeğin de bulunduğu yeni kalıntılar deniz yüzeyini kapladı. Sallantının etkisiyle sandıklarından dökülen bu

küçük bedenler dalgaların sırtında zıplıyorlardı ve bu sahnenin daha elverişli koşullar altında gülüşmelere yol açacağından hiç kuşku yoktu. Bu arada gemi su almaya devam ediyordu. Sular açıklıklardan içeri dolarken denizin istilas ı o boyutlara var ıyordu ki, başmühendisin bildirdiğ ine göre *Great Eastern* birinci sınıf bir firkateyni okyanusun dibine yollayacak olan iki bin ton suyla yüklenmişti.

“Güzel!” dedi şapkas ı rüzgâr la uçup giden doktor.

Bu duruma dayanmak imkâns ız hale geliyordu. Daha uzun süre kafa tutmak ancak bir delinin iş i olabilirdi. Kaçış yolunu tutmak. *Great Eastern* bir yandan suları yarmak için uzattığı pruvası, diğ er yandan delik deşik ön güvertesi ile suların arasında ağz ı açık yüzmekte inat eden bir insan ı andırıyordu.

Nihayet durumun ciddiyetini kavrayan Kaptan Anderson, dümenin hareketlerini denetleyen küçük çarka doğru koştu. Birazdan, arka silindirlerin buharın etkisiyle harekete geçmesiyle, dümenini rüzgâr ı arkadan alacak biçimde çeviren devasa gemi burnunu kuzeye vererek, bir kayık gibi fırtınanın etkili olduğ u bölgeden uzaklaşt ı.

O anda, genellikle sakin ve kendine hâkim görünen kaptan öfkeyle haykırdı:

“Gemimin şerefi lekелendi!”

Great Eastern'in kış bölümünü rüzgâra vermesiyle, yalpanın etkisi hissedilmemeye başladı. Onca çalkantıdan sonra bir anda her şey sût liman olmuştu. Daha sonra öğle yemeği servisi yapıldı. Denizin sakinleşmesiyle içleri rahatlayan yolcuların birçoğu yemek salonlarına inerek, hiçbir sarsıntı hissetmeden yemeklerini yediler. Ne yere yuvarlanan bir tabağa ne de örtülerin üzerine dökülen bir bardağa rastlandı. Üstelik, yalpa masaları bile hazırlanmamıştı. Ancak üç çeyrek saat sonra, mobilyalar yeniden sarsılmaya başladı, bardak askılıkları havada gidip geliyor, kilerin döşemesinde porselenler çarpışıyordu. Kısa bir aradan sonra, *Great Eastern* yeniden batı istikametine doğru ilerliyordu.

Doktor Pitferge ile güverteye çıktığımızda bebek tüccarıyla karşılaştık.

"Bayım," dedi, "küçük dünyanız alt üst oldu. Bebekleriniz Birliğin eyaletlerinde hünelerlerini gösteremeyecekler."

"Peh!" diye karşılık verdi Parisli işadamı, "Hepsi sigortalıydı, ayrıca sırrım onlarla birlikte sulara gömülmedi. Amerika'ya vardığımda yenilerini yapacağız."

Yurttaşım umutsuzluğa kapılacak bir adama benzemiyordu. Bizi sevimli bir ifadeyle selamlamasının ardından geminin kış bölümüne doğru ilerledik. Orada bir dümenciden, iki dalga darbesinin arasında dümen zincirinin arızalandığını öğrendik.

"Bu arıza gemi manevra yaparken ortaya çıksaydı," dedi doktor, "başımıza neler geleceğini kimse bilemezdi, çünkü deniz hiç durmadan sularını gemiye dolduruyordu. Buhar pompaları hâlâ suyu boşaltmaya çalışıyor. Ancak çalışmalar henüz tamamlanmadı."

"Ya o bahtsız tayfa?" diye sordum. "Başından ciddi bir şekilde yaralandı. Zavallı çocuk! Evli ve iki çocuk babası olan bu genç balıkçı ilk denizaşırı yolculuğunu yapıyordu. Gemi doktoru onu iyileştireceğini söylüyor, zaten beni endişelendiren de bu. Neler olup biteceğini göreceğiz. Bunun dışında, güvertede birçok kişinin dalgalar tarafından sürüklendiği söylentileri yayılmıştı, neyse ki, bunların aslı yoktu."

"Sanırım, yeniden eski rotamıza döndük?"

"Evet," diye yanıtladı doktor, "rüzgâra ve kaban denize karşı batı yoluna. Öyle anlaşılıyor," diye ekledi yuvarlanmamak için bir takoza tutunurken. "Biliyor musunuz, sevgili bayım, *Great Eastern* benim olsaydı ne yapardım? Hayır mı? Onu yalnızca hiç acelesi olmayan milyonerlerin yolculuk edeceği, kamarası on bin franklık lüks bir gemi haline getirirdim. İngiltere'den Amerika'ya bir ay ya da altı haftada gidilecek, rüzgârın her zaman karşıdan ya da arkadan alındığı bu yolculuklar sırasında, ne yalpaların ne de sarsıntıların etkisi hissedilecekti. Yolcularım deniz tutmasına karşı sigortalı olacaktı ve onlara her kuma başına yüz frank ödeyecektim."

"İşte pratik bir fikir," diye yanıtladım.

"Evet!" diye karşılık verdi Dean Pitferge, "Bu işte kazanılacak çok para var... ya da kaybedilecek!"

Bu arada, çarkları dakikada en fazla beş-altı devir yapan gemi ağır ağır ilerliyordu. Çalkantılar ürkütücü boyutlara ulaşırsa da pruvasıyla dalgaları yarmayı sürdüren *Great Eastern* deniz suyuyla yüklenmeden yoluna devam ediyordu. O, bir su

dağının üzerine giden bir metal dağı değil, dalgaların çırpıntılarını aldırılmaz bir edayla karşılayan sabit bir kayayı andırıyordu. Bu arada, şiddetli bir yağmurun bastırmasıyla, kendimize büyük salonun sundurmasının altında bir sığınak aramak zorunda kaldık. Bu sağanak, rüzgârı ve denizi sakinleştirdi. Batıda göğün aydınlanmasının ardından, karşı ufuktaki son iri bulutlar da kaybolup gittiler. Saat onda, kasırga bize son esintilerini gönderiyordu.

Öğle üzeri yapılan gözlemler sonunda, geminin konumu aşağı yukarı belirlendi:

41° 50' K. Enl.

61° 57' B. Boy.

Günlük seyir: 193 mil.

Katedilen yoldaki bu kayda değer azalma, gece ve sabah saatleri boyunca gemiyi aralıksız bir şekilde etkisi altına alan fırtınadan kaynaklanıyordu. Kasırga öyle korkunçtu ki, Atlantik'i kırk dördüncü kez aşan, okyanusun gerçek sakinlerinden biri olan bir yolcu, şimdiye dek böyle şiddetlisine rastlamamıştı. Başmühendisin itiraflarına göre *Great Eastern* üç gün boyunca dalga çukurlarında kaldığında bile şimdiye dek böyle sert bir fırtınaya yakalanmamıştı. Ancak tekrarlamak gerekir ki, vasat bir hızla ilerlese ve çok yalpalasa bile bu harika gemi denizin saldırılarına güvenli bir şekilde karşı koyuyordu. Dalgalara yek vücut halde direnmesini sağlayan bu sağlamlığını, yapısında kullanılan malzemenin homojenliğine, çifte gövdesine ve borda kaplamalarının gücüne borçluydu. Dalga direnciyse mükemmeldi.

Ancak şunu da tekrarlayalım ki, ne kadar güçlü olursa olsun, onu gereksiz yere kudurmuş bir denizin ortasına sürüklemenin anlamı yoktu. Ne kadar büyük ve sağlam olursa olsun, fırtınadan kaçtığı için bir geminin "şerefının lekелendiğini" ileri sürmek doğru değildi. Bir kumandan, bir insanın hayatının, kendi egosunu tatmin etmekten çok daha önemli olduğunu asla unutmamalıydı. Her ne olursa olsun, inatçılık tehlikeli, kafa tutmak sakıncalıydı ve yakın tarihlerde, okyanusaşırı bir geminin başına gelen felaket, içler acısı bir deniz kazası, bir kaptanın rakip şirketin gemisinin soluğunu ensesinde hissetse de, denizle boyunun ölçüsünü aşan bir çatışmaya girişmemesi gerektiğini gösteriyordu.

Bu arada pompalar *Great Eastern*'in içinde, bir adanın orta yerindeki gölcükler gibi birikmiş olan suları boşaltmaya devam ediyordu. Buharla çalışan bu güçlü boşaltıcılar bir süre sonra Atlantik'e kendine ait olanı geri verdiler. Yağmur durmuş; rüzgâr yeniden sertleşmeye başlamıştı; fırtınanın bulutlardan arındırdığı gökyüzü pırıl pırıl parlıyordu. Karanlık çöktüğünde, birkaç saat boyunca güvertede gezindim. Salonların yarı açık pencerelerinden ışıklar saçılıyordu. Arkada, görüş menzili boyunca, dalgaların parıltılı zirveleriyle çizik çizik olmuş yakamozlu bir anaför uzanıyordu. Gölgeleleri bu süt beyazı su yüzeyinin üzerine düşen yelken bezleri, tıpkı güçlü bir yelin kovaladığı bulutların ortasında yaptıkları gibi bir görünüp bir kayboluyorlardı. Karanlık gece, etrafa ve uzaklara yayılıyordu.

Ön güverteden çarkların homurtusu yayılırken, altımda dümen zincirlerinin tıkırtısı duyuluyordu.

Büyük salona doğru geri dönerken, orada toplanmış bulunan bir izleyici kalabalığını fark ederek şaşırdım. Alkışlar dört bir yana yayılıyordu. Gündüz yaşanan onca felakete rağmen, "gösteri" her zamanki gibi sürprizlerini sunmaya devam ediyordu. Ciddi bir şekilde yaralanan, belki de şu an ölmek üzere olan tayfa kimsenin umurunda değildi. Şölenin oldukça coşkulu geçtiği anlaşıyordu, yolcular bir "minstrel" topluluğunun *Great Eastern*'de sergileyeceği gösterinin başlangıcını ayakta alkışlıyorlardı. Bilindiği gibi bu "minstrel"ler İngiliz şehirlerini dolaşarak gülünç konserler veren ve derilerinin rengi kökenlerine göre siyah ya da siyahımtırak olarak değişen gezgin şarkıcıları. Ancak bu kez şarkıcılar yüzlerini boyamış, kalamar şeklinde düğmelerle süslenmiş yırtık pırtık giysiler giymiş tayfalardan ve kamarotlardan oluşuyordu. Birbirine bağlanmış iki şişeden oluşan dürbünler, bir kabın üzerine dikilmiş borulardan oluşan yük arabaları taşıyorlardı. Oldukça komik gözüken bu neşeli çocuklar, gülünç nakaratları tekrarlıyorlar, abuk sabuk sözler ve cinaslarla doğaçlama yapıyorlar, izleyicilerden büyük alkış almalarının ardından, kaşlarını gözlerini oynatmaya, hoplayıp zıplamaya devam ediyorlardı. Nihayet gösteri, maymun gibi çevik bir dansçının, izleyicileri ayağa kaldıran hızlı dansıyla sona erdi.

Bununla birlikte, "minstrel"lerin gösterisi ne kadar ilginç olursa olsun, tüm yolcuları bir araya getirememişti. Birçoğu ön salonda, büyük oyunların döndüğü masaların başından ayrılmıyorlardı. Kazananlar yolculuk sırasında topladıkları paraları korumaya çalışırken, zamanları gitgide daralan kaybedenler riskli hamleler yaparak şanslarını döndürmeye çalışıyorlardı. Salondan büyük bir uğultu yayılıyordu. Krupiyenin bahisleri teşvik eden sesine, kaybedenlerin sövgüleri eşlik ediyor, altın şıkırtıları, kâğıt dolarların hışırtısına karışıyordu. Sonra, oyunculardan birinin ortaya büyük bir para sürmesi üzerine salonu derin bir sessizlik kaplıyor ve ardından oyunun sonucu görüldüğündeyse haykırışlar iki katına çıkıyordu.

Bu sigara salonunun müdavimlerini pek tanıımıyordum. Kaba ve ahlak bozucu bir eğlence olan kumardan her zaman tiksiniyordum. Bu hastalığa yakalanmış kişinin tek kötülüğü bu olmuyordu; bu hırsını tek başına tatmin edemeyeceği için her zaman kendisi gibilerle bir arada olması gerekiyordu. Bu günah asla bir başına kalmıyordu.

Şunu da belirtmem gerekir ki, her yerde birlikte olan bu kumarbazlar topluluğundan hiç hoşlanmıyordum. Yandaşlarının ortasındaki Harry Drake salonun sözü geçen kişilerinden biriydi. Amerika'ya servet aramaya giden bazı maceracılar da, şans hayatına bu salonlarda başlıyorlardı. Bu kaba saba adamlarla karşılaşmaktan kaçmıyordum. O akşam, salonun kapısının önünden geçerken, içeriden gelen bağırışları ve hakaretleri duydum. Kulak kabarttığımda, bir sessizlik anından sonra, büyük bir şaşkınlıkla Fabian'ın sesini alır gibi oldum. Orada ne arıyordu? Düşmanını bulmaya mı gelmişti? O âna dek engellemeye çalıştığımız bu tatsız hesaplaşma gerçekleşmek üzere miydi?

Kapıyı sertçe iterek içeri girdim. O sırada, uğultular had safhaya ulaşmıştı. Kumarbazlar topluluğunun ortasında Fabian'ı gördüm. Kendisi gibi ayakta duran Drake'in karşısındaydı. Hızla ona yöneldim. Kaldırdığı yumruğuna bakılırsa, Harry Drake'in hakaret ettiği muhakkaktı. Darbenin Drake'in yüzüne inmesini, aniden araya giren Yüzbaşı Corsican önledi.

Ancak Fabian hasmına yönelerek soğuk ve alaycı bir sesle şunları söyledi:

"Bu şamarı yüzünüze inmiş kabul ediyor musunuz?"

"Evet," diye yanıtladı Drake, "işte kartım."

Tüm çabalarımıza rağmen, kaçınılmaz yazgı bu iki ölümcül düşmanı karşı karşıya getirmişti. Artık onlara engel olmak için çok geçti. Her şey olacağına varıyordu. Bakışlarını bana çevirdiğinde, Yüzbaşı Corsican'ın gözlerinde üzüntüden çok heyecan dolu bir parıltı gördüm.

Bu arada Fabian, Drake'in masanın üzerine fırlattığı kartı almıştı. Onu, nereden kavranılacağı bilinemeyen bir nesne gibi parmak uçlarıyla tutuyordu. Corsican'ın yüzünün rengi soluyor, benim yüreğim hızla çarpıyordu. Sonunda Fabian karta baktı, üzerinde yazan ismi okudu. O anda, göğsünden adeta bir kükreme yayıldı.

"Harry Drake!" diye haykırdı. "Siz! siz! siz!"

"Ta kendisi, Yüzbaşı Mac Elwin," diye karşılık verdi Fabian'ın hasmı sakın bir ifadeyle.

Demek ki yanılmamıştık. Fabian, Drake'i tanımasa da rakibi onun *Great Eastern*'le yolculuk ettiğinden haberdardı!

Ertesi gün şafak sökerken, aramaya çıktığım Yüzbaşı Corsican'a büyük salonda rastladım. Geceyi Fabian'ın yanında geçirmişti. Fabian hâlâ Ellen'in kocasının ismini duymanın şokunu yaşıyordu. İçindeki bir ses ona Drake'in gemide yalnız olmadığını söylüyor olabilir miydi? Bu adamın orada bulunuşundan Ellen'in de onun yanında olduğu sonucuna varmış mıydı? Ve nihayet, o zavallı delinin uzun yıllardan beri sevdiği genç kadın olduğunu tahmin edebiliyor muydu? Gece boyunca Fabian'ın ağzından tek bir sözcük dahi çıkmamıştı, bu nedenle bu soruların yanıtlarını Corsican'dan öğrenmem mümkün değildi.

Corsican, Fabian'a karşı bir ağabeyin sorumluluğunu hissediyordu. Çocuk yaştan beri bu yürekli gence bir tür hayranlık beslemişti. Fakat umutsuzdu.

"Çok geç müdahale ettim," dedi. "Fabian elini kaldırmadan önce bu sefili tokatlamalıydım."

"Bunun bir yararı olmayacaktı," diye yanıtladım. "Harry Drake bu oyuna gelmeyecekti. Onun hedefi Fabian'dı, yani bu felaket kaçınılmaz hale gelmişti."

"Haklısınız," dedi yüzbaşı. "Bu alçak amacına ulaştı. Fabian'ın geçmişini, Ellen'e olan aşkını biliyordu. Aklını yitiren Ellen, farkında olmadan ona içinde sakladığı sırları anlattı belki de. Ya da daha doğrusu, evlenmeden önce Drake, bu dürüst genç kızıdan, geçmiş yaşamıyla ilgili bütün bilgileri almış olmalıydı. Fabian'la karşılaşmasının alçakça içgüdülerini açığa çıkarmasıyla, onu tahrik ederek olayın bu boyutlara ulaşmasını sağladı. Bu sefil tehlikeli bir düello olmalı."

"Evet," diye yanıtladım, "daha önce de üç, dört kez rakiplerini alt etmeyi başarmış."

"Sevgili bayım," diye karşılık verdi Corsican, "beni kaygılandıran düello değil. Yüzbaşı Mac Elwin hiçbir tehlikenin yıldıramayacağı adamlardandır. Ancak beni asıl, sonradan yaşanacak olaylar ürkütüyor. Fabian'ın ne kadar aşağılık olursa olsun bu adamı öldürmesi, Ellen ile arasında derin bir uçurumun açılmasına neden olacak. Doğrusunu Tanrı bilir ya, bu bahtsız kadının şu anki haliyle Fabian'ın desteğine ihtiyacı olacağı da meçhul!"

"Aslında, ardından yaşanacaklar ne olursa olsun, Ellen ve Fabian'ın iyiliği için dileyebileceğimiz tek bir şey var, o da Harry Drake'in ölmesi. Adalet bizden yana."

"Kuşkusuz ki öyle," diye yanıtladı yüzbaşı, "ancak endişelenecek başka şeyler de var ve yaşamım pahasına da olsa, Fabian'ı bu beladan uzak tutamadığım için çok üzgünüm."

"Yüzbaşı," diye karşılık verdim bu fedakâr dostun elini tutarak, "henüz Drake'in tanıkları bizi ziyaret etmedi. Tüm koşullar sizi haklı çıkarsa da hâlâ umudumu korumak istiyorum."

"Sizce bu düelloyu önlemenin bir yolu var mı?"

"Şu an için hayır. Yine de, bu düello Amerika'ya varmadan önce gerçekleşmeyecek gibi görünüyor. Belki de işlerin buraya varmasına neden olan talih, o zamana kadar her şeyi yeniden düzenleyebilir."

Yüzbaşı Corsican, talihin insan ilişkilerinde yeri olmadığına dair inancını belli edercesine kafasını salladı. O sırada Fabian güverteye açılan merdivenin başında belirdi. Onu bir an için görebildim. Yüzünün solgunluğu beni şaşırtmıştı. Yüreğinin derinliklerindeki yara yeniden kanamaya başlamıştı. Onu görmek acı veriyordu. Onu izledik. Ölümcül bedeninden kaçmaya çalışan o zavallı ruha seslenerek amaçsızca yürüyor, bizden uzaklaşarak yalnız kalmak istiyordu.

Dostluk da bazen can sıkıcı olabilirdi. Acısına saygı duyarak onu yalnız bırakmanın daha iyi olacağına karar verdik. Ancak Fabian aniden bize doğru yaklaşarak:

“O deli oydu değil mi?” diye sordu. “O Ellen’di değil mi? Zavallı Ellen!”

Buna hâlâ inanamıyordu ve vermeye cesaret edemeyeceğimiz yanıtı beklemeden yoluna devam etti.

Öğlen olduğunda, Drake'in tanıkları hâlâ gelmemişti. Bununla birlikte, Drake düellonun bir an önce yapılmasını isteseydi bu hazırlıkların şu âna dek tamamlanmış olması gerekirdi. Bu gecikme bir umut ışığı olarak kabul edilebilir miydi? Saksonların onur meselesine bizden daha farklı yaklaştıklarını ve düellonun artık İngiliz gelenekleri arasında yer almadığını iyi biliyordum. Daha önce de belirttiğim gibi, düelloocular yalnızca yasaların bu konudaki katılığından değil, kamuoyunun tepkilerinden de çekiniyorlardı. Bu yüzden, bu iş Fransa'daki gibi yapılamıyordu. Yine de bu özel bir durumdu. Olayın önceden planlandığı açık bir şekilde ortadaydı. Hakarete uğrayan, adeta hakaret edeni kışkırtmıştı ve düşündükçe Fabian ile Harry Drake arasındaki bu düellonun kaçınılmaz olduğu sonucuna varıyordum.

O sırada güverte, yepyeni giysileriyle pazar ayininden çıkmış müminlerle doluydu. Subaylar, tayfalar ve yolcular görev yerlerine ya da kamaralarına dönüyorlardı.

Öğle üzeri yapılan gözlemlerin sonucu panoya asılmıştı:

40° 33' K. Enl.

66° 21' B. Boy.

Günlük seyir: 214 mil.

Great Eastern, New York rıhtımının girişindeki Sandy Hook burnu kumluklarından yalnızca 348 mil uzaktaydı. Amerikan karasularına girmesi fazla zaman almayacaktı.

Öğle yemeğinde Fabian her zamanki yerinde değildi, ancak Drake oradaydı. Sürekli olarak konuşmasına rağmen, bu sefil bana biraz endişeliymiş gibi göründü. Şarabın yardımıyla vicdanını mı azaplarını unutmaya çalışıyordu? Bunu bilmiyordum, ancak her zamanki arkadaşlarıyla sürekli olarak kadeh tokuşturduktan gözümünden kaçmamıştı. Sık sık kaçamak bakışlarla beni izledi, tüm yüzüzlüğüne rağmen gözlerini gözlerime dikmeye cesaret edemedi. Davetliler arasında Fabian'ı arıyor olabilir miydi? Bunu anlamak mümkün değildi. Dikkatimi çeken diğer bir nokta da, yemeğini bitirmeden aniden masayı terk etmesiydi. Ben de nereye gittiğini öğrenmek için onu izlemeye koyuldum, ancak kamarasına kapandı. Güverteye çıktığımda, bulutsuz gökyüzünün parıldadığını, köpüksüz denizinse harika göründüğünü fark ettim. Bu iki ayna birbirlerine karşılıklı olarak gök mavisinin tonlarını gönderiyorlardı. Doktor Pitferge yaralı tayfadan kötü haberler getirdi. Hastanın durumu giderek kötüleşiyordu, doktorun verdiği tüm güvencelere rağmen hayata dönmesi çok güçtü.

Saat dörtte, çay servisinden birkaç dakika önce, iskele tarafında bir gemi belirdi. İkinci kaptan bunun Inman denizcilik şirketinin en güzel buharlı gemilerinden biri olan iki bin yedi yüz elli ton ağırlığındaki *City of Paris* olması gerektiğini söyledi; ancak yanılıyordu; yaklaşan gemi *Steam National Company*'e ait *Saxonia* idi. Birkaç dakika boyunca, iki gemi birbirlerine dört, beş yüz metre mesafede yan yana ilerlediler. *Saxonia*'nın güvertesi bizi "hurra" sesleriyle selamlayan yolcularla doluydu.

Saat beşte, ufukta yeni bir gemi daha belirdi, ancak oldukça uzakta seyretmesinden dolayı hangi ülkeye ait olduğunu saptamak mümkün olmadı. Ancak büyük bir olasılıkla *City of Paris* idi bu. Atlantik'in konuklarının birbirlerini selamladıkları bu karşılaşmalar sırasında duygu dolu anlar yaşanıyordu. Kolayca anlaşılacağı gibi, gemilerin birbirlerine kayıtsız kalması mümkün değildi. Karşı konulan ortak tehlikeler, birbirlerini hiç tanımayan insanlar arasında bile bir bağ yaratıyordu.

Saat altıya doğru karşılaşılan üçüncü gemi, Liverpool'dan New York'a göçmen taşıyan, Inman şirketine ait *Philadephia* idi. Karşılaştığımız gemilerin sıklığı karadan fazla uzak olmadığımızı gösteriyordu. Şimdiden kıyıya ayak basmak için can atıyordum.

Şimdi, bin üç yüz beygir gücünde ve üç bin iki yüz ton ağırlığındaki yandan çarklı *Europe* gemisinin geçişi bekleniyordu. *Compagnie Transatlantique*'e ait olan bu buharlı gemi, Havre ile New York arasında yolcu taşımacılığı yapıyordu. Ancak büyük bir ihtimalle daha kuzeyden seyrettiği için onunla karşılaşmamız mümkün olmadı.

Akşam yedi buçuğa doğru hava karardı. Ayın ayçası batmakta olan güneşin ışınlarından kurtularak bir süre ufkun üzerinde asılı kaldı. Kaptan Anderson'ın büyük salonda sık sık ilahilerle kesilen ayetleri okuması saat dokuza kadar sürdü.

Gün sona erdiğinde, Harry Drake'in tanıkları ne Yüzbaşı Corsican'ı ne de beni ziyaret etmişlerdi.

Ertesi gün, 8 Nisan sabahı hava mükemmeldi. Güneş, doğduğu andan beri ıslıl ıslıl parlıyordu. Güvertede parıltılı buğularla yıkanan doktor beni görünce yanıma geldi.

“Çok yazık oldu!” dedi, “Zavallı yaralımızı dün gece kaybettik. Doktorlar iyi olacağını söylüyorlardı!.. Ah, bu doktorlar! Kendilerine fazla güveniyorlar! İşte Liverpool’dan yola çıkışımızdan beri *Great Eastern*’in eksi hanesine yazılacak dördüncü yol arkadaşımız da aramızdan ayrıldı ve henüz yolculuk sona ermedi!”

“Zavallı adamcağız!” dedim, “Tam da çok yakında ayak basacağımız Amerika kıyıları ufukta belirmeye başladığı sırada öldü. Şimdi karısı ve küçük çocukları ne yapacaklar?”

“Elden ne gelir ki, sevgili bayım” diye yanıtladı doktor, “dünyanın yasası böyle! Arkadan gelenlere yol açmak için ölmek gerekiyor! Kanımca ölüm, bir başkasına ait olan yeri işgal ettiğimizde geliyor! Ve eğer altmış yaşımı görürsem, yaşadığım süre boyunca kaç kişi bu dünyadan ayrılmış olacak biliyor musunuz?”

“O yaşı kadar yaşayacağınızdan eminim, doktor.”

“Hesap çok basit,” diye devam etti Dean Pitferge. “Altmışıma kadar gelirim, yirmi bir bin dokuz yüz gün, otuz bir milyon beş yüz otuz altı bin dakika ve bir milyar sekiz yüz seksen iki milyon yüz altmış bin saniye, yani yuvarlak hesapla iki milyar saniye yaşamış olacağım. Bu süre zarfında haleflerinin canını sıkkan iki milyar kişi öbür dünyaya göçmüş olacak ve can sıkıcı bir hale geldiğimde ben de bu yolculuğa çıkacağım. Tek sorun, can sıkıcı hale mümkün olduğunca geç gelmek.”

Doktor, bana hepimizin ölümlü olduğu gibi basit bir gerçeği kanıtlamak istercesine bir süre daha tezini savunmaya devam etti. Onunla tartışmaya niyetli olmadığım için söze hiç karışmadım. O konuşarak, ben dinleyerek gezinmeyi sürdürürken, geçen günkü kasırganın darbeleriyle hasar görmüş bordaları onarmaya çalışan doğramacıları fark ettim, Kaptan Anderson, New York limanına avaryalarla girmek istemiyorsa ellerini çabuk tutmalıydılar, çünkü *Great Eastern*, bu sakin sularda şimdiye dek hiç görülmemiş bir hızla ilerliyordu. Zaten bu değişikliği anlamak için, çarkın devirlerini saymaksızın, korkuluklara yaslanmış bir halde duran genç nişanlıların yüzlerindeki mutluluğu okumak yeterliydi. Uzun itenekler coşkuyla gidip geliyor, devasa silindirler millerinin üzerinde var gücüyle çalan çanların seslerini andırırcasına sallanıyordu. Buharlı gemi, çarklarının dakikada on bir devir yapmasıyla, saatte on üç millik bir hızla yol alıyordu.

Öğle üzeri subaylar gözlem yapmaya gerek duymadılar. Geminin konumunu yaklaşık olarak tahmin edebiliyorlardı, zaten kara kısa süre sonra ufukta belirmeye başlayacaktı.

Öğle yemeğinden sonra güvertede gezinirken Yüzbaşı Corsican’la karşılaştım. Kaygılı yüz ifadesinden kötü haberler ileteceği anlaşılıyordu.

“Fabian, Drake’in tanıklarını kabul etti. Benden tanığı olmamamızı istedi, sizin de hazır bulunmanızı rica ediyor. Bu konuda ona yardımcı olacak mısınız?”

“Evet, yüzbaşı. Böylece bu karşılaşmayı engelleyebilmek için hiçbir umudumuz kalmıyor sanırım.”

“Ne yazık ki öyle.”

“Ancak bu tartışmanın neden kaynaklandığını açıklayabilir misiniz?”

“Oyunla ilgili basit bir atışmadan, aslında bu işin bahanesi, Fabian, Drake’i tanımıyorsa da, Drake onun kim olduğunu biliyordu. Fabian ismi onun içinde bir ukdeydi ve şimdi bu ismi de onu taşıyan kişiyle birlikte yok etmek istiyor.”

“Harry Drake’in tanıklarını tanıyor musunuz?”

“Bir tanesi şu tuhaf soytarı...”

“Doktor T... mi?”

“Ta kendisi. Diğer de hiç tanımadığım bir Yankee.”

“Sizinle görüşmeye ne zaman gelecekler?”

“Onları burada bekliyorum.”

Gerçekten de az sonra Harry Drake’in iki tanığının bize doğru geldiklerini fark ettim. Bir alçağı temsil etmekten büyük bir gurur duyduğu anlaşılan Doktor T... havası değişmiş bir halde kasılarak yürüyordu. Yanındaki Yankee de Drake’in tayfasından, kendisine sipariş edilen her ürünü satmaya hazır bir tüccardı.

Doktor T... Yüzbaşı Corsican’dan pek de karşılığını alamadığı tumturaklı bir selamlamadan sonra sözlerine başladı.

“Baylar,” dedi doktor ciddi bir ifadeyle, “herkesin saygınlığını ve tavırlarını takdir ettiği değerli dostumuz Bay Drake bizi sizinle bu hassas konunun ayrıntılarını konuşmak üzere görevlendirdi. Öncelikle temas kurduğumuz Yüzbaşı Fabian Mac Elwin, bu konuda temsilcileri olarak sizi atadığını söyledi. Sanırım görevimizin hassas noktaları üzerinde düzeyli insanlara yaraşır şekilde bir uzlaşmaya varacağız.”

Hiç karşılık vermeden bu adamın “hassas” noktalarla ilgili saçmalamalarını dinlemeye devam ettik.

“Baylar,” diye devam etti, “hakaretleri Yüzbaşı Mac Elwine’in başlattığını tartışmaya hiç gerek yok. Bu beyefendi hiçbir gerekçesi olmadan, basit bir oyun meselesi yüzünden haksız yere Harry Drake’in saygınlığına gölge düşürdü; ardından hiçbir kışkırtmaya maruz kalmaksızın bir centilmenin duyabileceği en ağır sözleri söyledi...”

Bu gösterişli tümcelerle sabrı taşmaya başlayan Yüzbaşı Corsican bıyıklarının ısırdığı. Ve kendine daha fazla hâkim olması mümkün değildi.

“Sadede gelelim, bayım,” dedi sert bir ses tonuyla Doktor T...’nin sözünü keserek. “Fazla söze gerek yok. Her şey çok basit. Yüzbaşı Mac Elwin yumruğunu Harry Drake’e doğru kaldırdı. Ve dostunuz bu yumruğu indirilmiş kabul ederek uğradığı hakaretin telafisi için dövüşmeye karar verdi. Silahları seçme önceliği ona ait. Söyleyeceğiniz başka bir şey var mı?”

“Yüzbaşı Mac Elwin önerimizi kabul edecek mi?” diye sordu Corsican’ın yükselen ses tonuyla afallayan doktor.

“Her şeyi.”

“Dostumuz Harry Drake kılıçla dövüşmeyi tercih ediyor.”

“Kabul. Nerede karşı karşıya gelecekler? New York’ta mı?”

“Hayır, burada, gemide.”

“Peki, öyle istiyorsanız gemide olsun. Ne zaman? Yarın sabah mı?”

“Bu akşam, altıda, o sırada تنها olacak büyük kasaranın arkasında.”

“Güzel.”

Yüzbaşı Corsican bunları söyledikten sonra, Doktor T...’ye sırtını dönerek koluma girdi.

Bu işin gidişatını değiştirmek artık mümkün değildi. İki rakibin karşı karşıya geleceği âna yalnızca birkaç saat vardı. Bu acele ne anlama geliyordu? Harry Drake kozunu paylaşmak için Amerika'ya varılmasını niçin beklemek istemiyordu? Bir Fransız şirketi tarafından kiralanan bu geminin, sonu ölümle bitecek bir düello için daha elverişli bir mekân olduğunu mu düşünüyordu? Belki de Drake'in Fabian'dan karaya ayak basmadan ve Ellen'in varlığından şüphe etmeden önce kurtulması, onun her şeyden habersizmiş gibi görünmesine yarayacaktı. Evet, asıl gerekçe bu olmalıydı.

"Çok da önemli değil," dedi Yüzbaşı Corsican, "bu işin bir an önce bitmesi daha hayırlı olacak."

"Dean Pitferge'e düelloya doktor sıfatıyla katılmasını önermemi ister misiniz?"

"Evet, iyi olur."

Corsican, Fabian'ın yanına gitmek için izin istedi. O sırada kaptan köşkünün çanı çalıyordu. Dümençiye bu zamansız çınlamanın ne anlama geldiğini sorduğumda, çanın gece ölen tayfanın cenaze merasimini haber verdiğini söyledi. Gerçekten de hüzünlü tören bugün gerçekleşecekti. O âna dek öylesine güzel olan hava değişmeye başlıyor, iri bulutlar ağır aksak salınarak güneye doğru yükseliyordu.

Çan sesinin yankılanması üzerine, yolcular kalabalık gruplar halinde sancak tarafında toplandılar. Köşkler, çarklar, küpeşteler, çarmıklar, askılıklarında duran tekneler izleyicilerle doldu. Görevli olmayan subaylar, tayfalar, ateşçiler güvertede hazır bulunuyorlardı.

Saat ikide, büyük kasaranın ucunda beliren bir grup denizci, revirden ayrılarak dümen makinesine doğru ilerlediler. Tayfanın bir bez parçasına sarılı bedeni, prangalarla bir tahtanın üzerine sabitlenmiş halde dört kişi tarafından taşınıyordu. Ceset İngiliz bayrağına sarılmıştı. Denizcilerden ve tayfanın dostlarından oluşan bir grup tarafından takip edilen cenaze taşıyıcıları, geçişlerini şapkalarını çıkararak selamlayan izleyiciler topluluğunun arasına doğru yöneldi.

Sancak çarkının arkasına varıldığında kortej durdu, cenaze gemi iskelesinin merdivenlerinin önündeki sahanlığa bırakıldı.

Çarkın üzerinde sıralar halinde toplanan izleyici kalabalığının önünde, tören kıyafetlerini giymiş olan Kaptan Anderson ve yardımcı subayları bulunuyordu. Kaptanın elinde dua kitabı vardı. Şapkasını çıkardıktan sonra, birkaç dakika boyunca, rüzgârın bile bozmadığı derin bir sessizliğin ortasında tok bir sesle cenaze duasını okudu. Fırtına öncesinin ne bir sesin, ne de bir nefesin yankılanmadığı bu ağır atmosferinde, en yavaş sözleri bile net bir şekilde duyulurken, bazı yolcular onun söylediklerini alçak sesle tekrarlıyorlardı.

Kaptanın bir işareti üzerine, gemicilerin denize bıraktıkları ceset, bir an için dikelererek su yüzeyinde kaldıktan sonra, köpük halkalarının arasında gözden kayboldu.

O sırada, gözcü kulesindeki tayfanın sesi yankılandı:

"Kara göründü!"

Denizin zavallı tayfanın bedenini yuttuğu anda görünen kara, sarı renkli bir düzlükten ibaretti. Yükseltelerin bulunmadığı bu kumluk hattın adı Long Island'dı. Bitki örtüsüyle canlanmış bu kum katmanı, Montauk burnundan New York'un banliyösü olan Brooklyn'e dek uzanıyordu. Villalar ve yazlık evlerle kaplı bu adanın çevresinde çok sayıda iki direkli gemi belirliyordu. Burası New Yorkluların tercih ettikleri bir sayfiyeydi.

Hüzünlü olayların yaşandığı bu uzun yolculuğun ardından tüm yolcular özlemle beklenen kıyıları selamlıyorlardı. Tüm dürbünlerin yöneltmiş olduğu Amerika kıtasının bu ilk parçasına, her biri acılarının ya da arzularının penceresinden farklı gözlerle bakıyordu. Yankeeler bu kuzey topraklarını ana vatanları olarak selamlarken, güneyliler ona mağlubun galibe karşı duyduğu bir hor görüyle bakıyorlardı. Kanadalılar onu yurttaşı olmak için en fazla bir adım atmaları gereken bir ülke olarak incelerlerken, Kaliforniyalılar Far West'in ovalarıyla, Kayalık dağları aşarak şimdiden bitmek bilmez altın yataklarına ayak basıyorlardı. Mormonlarsa kendilerini beğenmiş yüz ifadeleri ve küçümseyen dudaklarıyla bu kıyılarla fazla ilgilenmeden gözlerini uzaklarda, ulaşılmaz çölün ortasında bulunan Salt Lake City'ye ve Azizler Şehri'ne dikeyiyorlardı. Genç nişanlılara gelince, bu kıta onlar için Vaat Edilmiş Toprak'tı.

Bu arada gökyüzü giderek daha da kararıyordu. Güney ufkunun tamamını kaplayan iri bulut kümeleri yavaş yavaş başucu noktasına yaklaşıyordu. Havanın ağırlığı her geçen dakika daha da artıyor, atmosferi temmuz güneşinin dik ışınlarının verdiği benzer katlanılmaz bir sıcaklık kaplıyordu. Yoksa henüz bu bitmek bilmez yolculuğun sıkıntılarının sonu gelmemiş miydi?

"Sizi şaşırtmamı ister misiniz?" diye sordu üst güverte bulvarında karşılaştığım Doktor Pitferge.

"Şaşırtın, beni doktor."

"Peki o zaman, akşam olmadan bir fırtınaya, belki de bir kasırgaya yakalanacağız."

"Nisan ayında bir fırtına öylemi!" diye haykırdım.

"*Great Eastern* mevsimlerle dalga geçmeyi çok seviyor," diye devam etti Dean Pitferge, omuzlarını silkerek. "Bu fırtına onun için özel olarak hazırlandı. Gökyüzünü kaplayan şu kötü niyetli bulutlara bir baksanıza, tıpkı jeolojik zamanlardan kalmış hayvanları andırıyolar ve kısa süre sonra birbirlerini parçalamaya başlayacaklar."

"Ufkun fırtına öncesini haber veren tehlikeli bir görünüm arz ettiğini kabul ediyorum ve takvimler üç ay sonrasını gösterseydi hiç kuşkusuz sizin düşüncenizi paylaşacaktım, sevgili doktor, ancak bugün için böyle bir şeyin söz konusu olması mümkün değil."

"Size birkaç saat içinde fırtınanın patlayacağını tekrarlıyorum," diye yanıtladı Dean Pitferge. "Tıpkı bir barometre gibi neler olacağını hissedebiliyorum. Göğün üst katmanlarında toplanan şu bulutlara baksanıza. Tek bir iribulut halinde kaynaşan şu saçakbulutları, şu "kedi kuyruklarını" ve ufkunu saran şu iri halkaları bir incelesenize. Az sonra, buğuların hızla sıvı hale geçmesiyle elektrik yoğunluğu artacak. Zaten barometre

aniden yedi yüz yirmi bir milimetreye düştü, ayrıca etkisini göstermeye devam eden güneybatı rüzgârları kış mevsiminde fırtına getirmekle ünlüdür.

“Gözlemlerinizde haklı olabilirsiniz, doktor,” diye karşılık verdim, boyun eğmeye razı olmayan bir ifadeyle. “Ancak bu mevsimde, bu enlem derecelerinde fırtınaya yakalanmış gemilerin varlığını kabul etmek mümkün mü?”

“Yıllıklarda bundan söz ediliyor, bayım. Yumuşak geçen kışlarda sık sık fırtınalar yaşandığı biliniyor. Gök gürültülerinin yankılandığını duymanız için yalnızca 1172 yılının şubatında ya da 1824 yılının aralığında yaşamış olmanız yeterli olacaktı. 1837’de Norveç’in Drammen bölgesine düşen yıldırım büyük hasarlar verdi, geçtiğimiz yılın şubat ayında, Manş üzerinde Treport balıkçı gemileri de aynı akıbete uğradı. Eğer istatistiki bilgileri gözden geçirmek için yeterli zamanım olsaydı, sizi şaşırtmaya devam edebilecektim.”

“Tamam, doktor, madem çok istiyorsunuz... Neler olup biteceğini birlikte göreceğiz. Sanırım gök gürültüsünden korkmuyorsunuz?”

“Ben mi!” diye yanıtladı doktor. “Gök gürültüsü benim dostum, hatta daha da ötesi, doktorumdur.”

“Doktorunuz mu?”

“Hiç şüphesiz. 13 Temmuz 1867 günü, Londra banliyölerinden Kew’deki evimin yatağında bana isabet eden bir yıldırım, doktorların çare bulamadığı felçli sağ kolumu iyileştirmişti.”

“Dalga mı geçiyorsunuz?”

“Hayır. Bu elektriğin sağladığı oldukça hesaplı bir tedaviydi. Sevgili bayım, yıldırımın en becerikli doktorlardan daha etkili olduğunu ve müdahalesiyle en umutsuz durumlarda bile mucizevi iyileşmeler sağladığını gösteren birçok yaşanmış vaka var.”

“Eksik olsun,” dedim, “sizin doktorunuza pek güvenmiyorum ve beni muayene etmeye gelmesini hiç de istemem!”

“Çünkü onu iş başındayken görmediniz. Bakın aklıma bir olay daha geldi. 1817’de, Connecticut’ta, tedavisi mümkün olmayan bir tür astıma yakalanmış bir çiftçi, tarlasında çarpıldığı yıldırım sayesinde tamamıyla iyileşmişti. Bu göğüs bölgesine iyi gelen bir yıldırım darbesiydi!”

Aslında doktora kalsa, yıldırımını tabletler haline getirmekte hiç tereddüt etmeyecekti.

“Devam edin,” dedi, “cahilliğinize gülmeye devam edin! Kesinlikle ne meteorolojiden, ne de tıptan hiçbir şey anlamıyorsunuz!”

Dean Pitferge yanımdan ayrıldıktan sonra güvertede kalarak, yükselen bulutları izlemeye devam ettim. Fabian odasına kapanmıştı. Corsican da onunla birlikteydi. Hiç kuşkusuz Fabian ona, düellonun ölümle sona ermesi halinde neler yapılması gerektiğinden söz ediyordu. O zaman aklıma New York'ta bir kız kardeşi olduğu geldi ve belki de ona gelmesini beklediği kardeşinin ölüm haberini vermek zorunda kalacağımız düşüncesiyle içim titredi. Fabian'ı görmek istedim, ancak onu ve Yüzbaşı Corsican'ı kendi hallerine bırakmanın daha iyi olacağını düşünerek bundan vazgeçtim.

Saat dörtte, Long Island kıyısının önünde uzayıp giden bir kara parçasıyla karşılaştık. Bu Fire Island adacığydı. Ortasından yükselen bir fener bu toprakları aydınlatıyordu. O sırada, yolcular kasarlara ve köşklere toplanmışlardı. Tüm bakışlar kuzey istikametine, yaklaşık altı mil sonra varacağımız kıyıya yönelmişti. Herkes, bahsin sonucunu belirleyecek olan kılavuzun geleceği ânı bekliyordu. Anlaşılacağı gibi, aralarında benim de bulunduğum, gece çeyrek saatlerini almış olanlar bahsi kaybetmişlerdi, hatta gündüzcülerden de dört ile altı arasındaki çeyrek saatlerin dışında kalanların hiç şansları bulunmuyordu. Kılavuzun hava kararmadan önce gemiye çıkmasıyla bahis sona erecekti. Bu durumda şans, önümüzdeki iki saatin çeyrek saatlerini bölüşmüş olan yedi-sekiz bahisçiye gülecekti, onlar da bunun farkındaydı, bu avantajlı durumdan yararlanarak, biletlerini büyük bir heyecanla satıyor, geri alıyor ve yeniden satıyorlardı. İnsan kendini Londra'daki Kraliyet Kambiyo Bürosu'nda sanabilirdi.

Saat dördü on altı geç, sancak tarafından *Great Eastern*'e yaklaşan bir iki direkli göründü. Hiç kuşkusuz bu gelen kılavuzdu. En fazla on dört-on beş dakika sonra güvertede olmalıydı. Bu durumda mücadele, saat dört ile beş arasındaki ikinci ve üçüncü çeyrek saatler arasında geçecekti. Bir anda alım satımlarda yeni bir canlanma baş gösterdi. Ardından, kılavuzun kendisi hakkında da hiç abartmadan aktaracağım garip bahis önerileri gelmeye başladı:

"Kaptanın evli olduğuna on dolar."

"Dul olduğuna yirmi dolar."

"Bıyıklı olduğuna otuz dolar."

"Favorilerinin kızıl olduğuna elli dolar."

"Burnunun siğilli olduğuna altmış dolar!"

"Gemiye önce sağ ayağını atacağına yüz dolar."

"Tütün kullanacak."

"Ağzında bir pipo olacak."

"Hayır, puro!"

"Hayır! Evet! Hayır!"

Ve bunlar gibi daha yirmi kaçık iddiacı, kendileri kadar kaçık bahisçiler bulabilme imkânına kavuştu.

Bu sırada küçük yelkenli gemi, sağ taraftan aldığı rüzgârla yelkenlerini şişirmiş, buharlı gemiye giderek yaklaşıyordu. Ona bir gezinti yatı görüntüsü veren, ön tarafı oldukça kalkık, uzun, zarif çizgileri seçiliyordu. Elli-altmış tonluk, sevimli ve sağlam bu

kılavuz gemileri, dalgaların üzerinde, su içinde ayakları varmışçasına yükselecek kadar iyi inşa edilmişlerdi. Magellan'ın karavelalarının bile yerini tutamayacağı bu yatlarla rahatlıkla dünya turuna çıkılabiliirdi. Zarifçe eğilmiş olan yelkenli, sertleşmeye başlayan rüzgâra rağmen dengesini koruyordu. Yelkenleri ve direkleri, gökyüzünün siyah fonunu beyaz renkleriyle bölüyordu. Deniz, pruvasının altında köpürüyordu. *Great Eastern*'e 400 m. kala, birdenbire rüzgâra karşı döndü ve filikasını denize indirdi. Kaptan Anderson'ın "dur" emri vermesiyle on dört gündür aralıksız çalışan pervane ve çarklar durdu. Bir adam, iki direklinin kayığına atladı. Dört tayfa buharlı gemiye doğru yüzdüler. *Great Eastern*'den, yamacına yanaşan ceviz kabuğuna bir ip merdiven gönderildi. Merdiveni kavrayan kılavuz, çevik hareketlerle yukarı tırmanarak güverteye atladı.

Kazananların sevinç çılgınlıkları, kaybedenlerin homurdanmalarına karışıyordu, bahis şu sonuçlarla tamamlanmıştı:

Kılavuz evliydi.

Burnunda siğil yoktu.

Sarı bıyıkları vardı.

Gemiye sıçrayarak atladığı için güvertenin zeminine her iki ayağı aynı anda değmişti.

Ve nihayet, *Great Eastern*'e ayak bastığı anda saat dördü otuz altı dakika geçiyordu.

Bu durumda, yirmi üçüncü çeyrek saatin sahibi doksan altı doları kazanmış oluyordu. Bu kişi, bu beklenmedik kazancı hiç aklına getirmeyen Yüzbaşı Corsican'dı. Biraz sonra kendisine verilecek ödülü almak üzere güverteye çıktığında, Kaptan Anderson'dan bu paranın kasırğa sırasında talihsiz bir şekilde hayatını kaybeden genç tayfanın dul eşi için saklanması rica etti. Kumandan hiçbir şey söylemeden onun elini sıktı. Kısa bir süre sonra, Yüzbaşı Corsican'ın yanına gelen bir denizci, onu biraz kabaca selamlayarak şunları söyledi:

"Bayım, arkadaşlar sizin yürekli bir adam olduğunuzu bildirmem için beni gönderdiler. Hepsi, kendi adına teşekkür edemeyecek olan zavallı Wilson'a yaptığınız bağış için size teşekkür ediyorlar."

Bu sözlerle duygulanan Yüzbaşı Corsican tayfanın elini sıktı.

Kılavuza gelince, kısa boylu, pek de denizciye benzemeyen bir adamdı. Üzerinde muşamba bir kasket, siyah bir pantolon ve kırmızı astarlı kahverengi bir redingot vardı. Elinde bir şemsiye taşıyordu. Şu andan itibaren geminin yönetimi onun elindeydi.

Kaptan köşküne çıkmadan önce, yolcuların büyük bir açgözlülükle üzerine atıldığı bir tomar gazeteyi güverteye bıraktı. Avrupa'dan ve Amerika'dan gelen bu haberler, *Great Eastern* ile iki kıta arasındaki siyasi ve sivil köprüleri kuruyordu.

Fırtınanın etkisi yavaş yavaş hissediliyordu. Birazdan doğa güçlerinin kapışması başlayacaktı. Her yanı kaplayan tek renkli iri bulutlar giderek üzerimizde toplanıyordu. Kararmış gökyüzü pamuksu bir görünüm sergiliyordu. Sanki doğa, Doktor Pitferge'ün önsezilerini haklı çıkarmak istiyordu. Çarkları dakikada üç-dört devirden fazla yapmayan *Great Eastern*'in hızı yavaş yavaş düşerken, yarı açık supaplardan beyaz bir duman çevrintisi yayılıyordu. Loçalarındaki çapa zincirleri sarkıtılmak için hazır bekliyordu. Kıç direkte İngiliz bayrağı dalgalanıyordu. Kaptan Anderson demir atmayla ilgili tüm hazırlıklarını tamamlamıştı. Sancak çarkının üzerine çıkmış olan kılavuz, el işaretleriyle geminin dar geçitlerin ortasında ilerlemesini sağlıyordu. Ancak denizin şimdiden çekilmeye başlamasıyla, *Great Eastern*'in Hudson ırmağının ağzını çevreleyen kaya setini aşması mümkün görünmüyordu. Bu durumda denizin yükselmesi için ertesi günü beklemek gerekiyordu. Bir gün daha demekti bu!

Saat beşe çeyrek kala, kılavuzun emriyle çapalar denize indirildi. Loçalarından fırlayan zincirlerin gök gürültüsünü andıran bir sesle aşağıya inmeleri üzerine bir an için fırtınanın başladığını düşündüm. Tırmıkların zemine oturmasıyla akıntının etkisinden korunan buharlı gemi olduğu yerde kalmıştı. Deniz yüzeyinde kabaran en küçük bir çalkantı dahi yoktu. *Great Eastern* adeta bir adacığı andırıyordu.

O sırada, kamarotun son kez yankılanan trompeti yolcuları veda yemeğine davet ediyordu. *Kiracılar Şirketi* misafirlerine şampanya ikram edecekti. Hiç kimse bu daveti karşılıksız bırakmadı. Bir çeyrek saat sonra, salonlar yolcularla dolup taşmış, güverte ıssız kalmıştı.

Bununla birlikte, düelloda yaşamlarını ortaya koyacak olan iki rakip, dört tanık ve onlara eşlik eden doktordan oluşan yedi kişilik bir grup, masalarındaki yerlerini boş bırakmışlardı. Dövüşün zamanı ve mekânı iyi seçilmişti. Güvertede kimse yoktu. Yolcular yemek salonlarına inmiş, tayfalar koğuşlarına, subaylar da kendi kantinlerine çekilmişlerdi. Buharlı gemi demirlemiş olduğu için arka güvertede tek bir dümenci dahi yoktu.

Saat beşi on geç, doktorla birlikte, Fabian ve Yüzbaşı Corsican'la buluştuk. Kumar salonundan beri Fabian'ı görmemiştım. Hüzünlü olsa da fazlasıyla sakin görünüyordu. Sanki bu düello onu ilgilendirmiyordu. Zaten aklının başka yerde olduğu ve kaygılı bakışlarının Ellen'i aradığı anlaşıyordu. Hiç konuşmadan yalnızca elimi sıkmakla yetindi.

"Harry Drake henüz gelmedi mi?" diye sordu Yüzbaşı Corsican.

"Henüz gelmedi," diye yanıtladım.

"Arka güverteye gidelim. Orada buluşulacak."

Fabian, Yüzbaşı Corsican ve ben, büyük kasarayı izleyerek arka güverteye yöneldik. Hava giderek kararıyordu. Ufuktan yayılan boğuk gürlemeler, üzerinde salonlardan gelen coşkulu "hep" ve "hurra"ların dağıldığı aralıksız bir bası andırıyordu. Birkaç uzak ısıltı kalın bulut kümelerinin arasından süzülüyordu. Atmosfer yoğun bir elektriklenmeyle yüklüydü.

Beşi yirmi geçe, Harry Drake ve iki tanığı buluşma noktasına geldiler. Selamlarına sertçe karşılık verdik. Ağzından tek bir sözcük dahi çıkmayan Drake'in yüzü içindeki kötü duyguları dışa vuran bir canlılıkla parlıyordu. Fabian'a kin dolu bir bakış fırlatsa da, ambar ağzını örten tahta parmaklıklara yaslanmış olan rakibi onu fark etmemişti. Derin düşüncelere dalmış bir halde, bu dramada oynayacağı rolün farkında değilmiş gibi görünüyordu.

Bu arada Drake'in tanıklarından biri olan Yankee ile konuşan Yüzbaşı Corsican, ondan kılıçları istedi. Bunlar, dolgun siperleri eli tamamıyla koruyan dövüş kılılarıydı. Corsican onları kıvırdı, boylarını ölçtü sonra birini seçmesi için Yankee'ye uzattı. Bu hazırlıklar sırasında şapkasını ve paltosunu çıkaran Harry Drake gömleğinin kopalarını çözerek kollarını kıvırdıktan sonra kılıcını kavradı. O anda onun solak olduğunu fark ettim. Bu özelliğin sağ elini kullananlarla dövüşmeye alışık biri için büyük bir avantaj olduğu tartışılmazdı.

Hâlâ aynı yerde duran Fabian bu hazırlıklarla hiç ilgilenmiyormuş gibi görünüyordu.

Ona doğru ilerleyen Yüzbaşı Corsican, omzunu dürterek kılıcını verdiğinde, ışıldayan bu demirin görüntüsüyle bir anda kendine geldi.

Kılıcını sıkıca kavrayarak:

"Doğru," diye mırıldandı. "Anımsıyorum!" Sonra, hemen gardını alan Harry Drake'in karşısına geçti. Bu daracık alanda birbirlerinden uzak durmaları neredeyse imkânsızdı. Adeta oldukları yerde dövüşmeleri gerekiyordu. İki rakipten borda kenarlarına doğru geri çekilmek zorunda kalan, oldukça güç bir duruma düşmüş olacaktı.

"Evet, baylar," dedi Yüzbaşı Corsican.

Kılıların hızla tokuşmaya başlamasıyla, her iki yandan gelen "bir, iki siperleri" ile karşılıklı parad ve hamlelere bakıldığında Fabian ve Drake'in denk güçte dövüşüler oldukları anlaşılıyordu. Fabian sakın, soğukkanlı ve kendisine hâkim görünüyordu, tanıklarının bile ondan daha heyecanlı olduğu söylenebilirdi. Harry Drake ise tam tersine, ona öfke dolu gözlerle bakıyordu, dişleri, yarı açık ağzının arasından görünürken, kafası omuzlarının içine doğru gömülüydü, yüz ifadesine yansıyan bu büyük nefret, soğukkanlılığını korumasına engel oluyordu. Oraya öldürmek için geldiği ve öldürmek istediği anlaşılıyordu.

Birkaç dakika süren ilk bölümün sonunda kılıçlar indirildi. İki dövüşü de hiç yara almamıştı. Yalnızca Fabian'ın kolunda hafif bir sıyrık vardı, ikisi de dinlenmeye çekildiklerinde, Drake alnından yüzüne boşalan terleri siliyordu.

Fırtına bütün şiddetiyle etkisini sürdürürken, hiç aralıksız bir şekilde devam eden gök gürültüleri dört bir yanda yankılanıyordu. Gökyüzü öyle yoğun bir elektrikle yüklüydü ki, kılıçlar fırtınalı bulutların ortasındaki paratonerleri andırırcasına tepelerine ışıklı bir sorgu takmış gibi görünüyordardı.

Birkaç dakikalık bir dinlenmeden sonra, Yüzbaşı Corsican'ın başlama işaretini vermesiyle Fabian ve Harry Drake yeniden gardlarını aldılar.

Fabian'ın, Drake'in öfkeli hamlelerini şaşırtıcı bir sakinlikle karşıladığı bu bölüm ilkinden daha hareketli geçiyordu. Birçok kez şiddetli bir darbenin ardından karşı saldırıya geçmesi gereken Fabian bunun için hiçbir çaba göstermiyordu.

Aniden, bir üç siperinin ardından Drake dengesini kaybetti. Fabian'ın göğsünden yaralandığını zannettim. Ancak hamleyi savuşturmayı başarmıştı ve oldukça aşağıdan gelen bu beş siperine karşı Harry'nin kılıcına sert bir darbe indirmiş, zor durumda kalan Drake hızla bir yarım daire çizerek doğrulmayı başarmıştı. Bu sırada tepemizdeki parıltılar bulutları yırtıyordu.

Fabian istese bu fırsatı iyi bir şekilde değerlendirebilirdi. Ama hayır. Rakibine kendini toparlaması için gerekli zamanı veriyordu. Şunu itiraf etmeliyim ki, bu bağışlayıcılık hiç hoşuma gitmemişti, Harry Drake böyle ince davranışlara değercek bir adam değildi.

Bir anda, nedeninin açıklanması mümkün olmayan garip bir kendinden geçişin etkisiyle Fabian kılıcını elinden bıraktı. Yoksa biz fark etmeden ölümcül bir yara mı almıştı? Bir an damarlarımdaki tüm kanın yüreğime doğru çekildiğini hissettim.

Bununla birlikte, Fabian'ın bakışları garip bir parıltıyla canlanmıştı.

"Kendinizi savunsanıza!" diye haykırdı, baldırlarından destek alarak bir kaplan gibi rakibinin üzerine atılmaya hazırlanan Drake.

Silahından yoksun kalan Fabian'ın işinin bittiğini düşündüm. Corsican, savunmasız birine saldırmasını engellemek için ikisinin arasına girmeye çalışırken, Harry Drake de tıpkı Fabian gibi büyük bir şaşkınlık içinde donup kaldı.

Arkamı döndüğümde, yüzü ölü gibi solmuş olan Ellen'in, ellerini açarak dövüşçülere doğru ilerlediğini gördüm. Bu görüntüyle büyülenmiş olan Fabian kollarını iki yana açmış bir halde hiç kımıldamadan bekliyordu.

"Siz! Siz!" diye haykırdı bakışlarını Ellen'e yönelten Harry Drake. "Siz buradasınız!"

Yukarıya kaldırdığı kılıcı, kızıl bir alevi andıran sivri ucu titriyordu. Sanki büyük melek Mikail'in iki ağzı keskin kılıcı şeytanın ellerine geçmişti.

Aniden göz kamaştırıcı bir şimşeğe eşlik eden yoğun bir ışık selinin geminin arka güvertesini aydınlatmasıyla soluğum kesilerek yere yuvarlandım. Şimşek ve gök gürültüsü aynı anda hissedilmişti. Etrafa kükürt kokusu yayılıyordu. Büyük bir çaba harcayarak kendimi toplamaya çalıştım. Dizlerimin üzerinde doğrularak çevreme bakındım. Ellen, Fabian'a yaslanmıştı. Adeta taşlaşmış gibi görünen Harry Drake bulunduğu yerde kaskatı kesilmişti, yüzüye simsiyahtı!

Kılıcının ucuyla şimşeği çeken bu bahtsız yıldırım mı çarpmıştı?

Fabian'ın yanından ayrılan Ellen, merhamet dolu bakışlarla Harry Drake'e yaklaşarak elini onun omzuna koydu... Bu hafif temas dengesinin bozulmasına yetmişti. Drake'in bedeni cansız bir halde yere serildi.

Bizler ürkmüş bir halde geriye doğru çekilirken Ellen cesede doğru eğildi. Sefil Harry ölmüştü.

"Yıldırım çarptı!" dedi doktor kolumu tutarak, "Yıldırım çarptı! Ah! Yıldırımın yerinde müdahalelerinden söz ettiğimde bana inanmak istememiştiniz!"

Harry Drake'i, Dean Pitferge'ün belirttiği gibi yıldırım mı çarpmıştı, yoksa daha sonra gemi doktorunun ileri süreceği gibi göğsündeki atardamarlardan birisi mi çatlamıştı? Buna yanıt veremeyeceğim. Ancak bildiğim tek şey varsa, o da gözümüzün önünde bir cesedin yattığıydı.

9 Nisan Salı sabahı, saat on birde demir alan *Great Eastern* Hudson'a girmeye hazırlanıyordu. Deneyimli kılavuz, inanılmaz bir güvenle yol gösteriyordu. Gece boyunca fırtına durulmuştu. Son bulutlar da ufkun derinliğinde kayboluyordu. Deniz, iki direkli filoların manevralarıyla canlanıyordu.

Saat on bir buçuğa doğru, *Sante* belirdi. Bu, New York sağlık komisyonunu taşıyan küçük bir buharlı gemiydi. Güvertenin üzerinde inip kalkan denge sarkacıyla son süratle yol alırken, bana hepsi aynı modelde üretilmiş bu küçük Amerikan tekneleri hakkında genel bir fikir veriyordu. Zaten birazdan, bu gemilerden yirmi kadarı bize eşlik edecekti.

Kısa süre sonra Hudson'un dar geçitlerinin seçilmesini sağlayan yüzen fener, Light-Boat'u geride bıraktık. Yakınından geçtiğimiz Sandy Hook burnunun bir fenerle son bulan kumlu diline sıralanmış bir grup izleyici bizi "hurra"larla selamladı.

Great Eastern'in Sandy Hook burnunun oluşturduğu iç körfezi dönmesiyle karşılaştığımız balıkçı filolarının arasından, New Jersey'in yeşil tepelerini, körfezin devasa tabyalarını, ardından tıpkı Rhone ile Saone arasındaki Lyon gibi, Hudson ile Est nehri arasında uzanıp giden büyük şehrin basık çizgisini gördüm.

New York rıhtımları boyunca ilerledikten sonra, saat birde, Hudson'a demirleyen *Great Eastern*'in çapaları nehrin derinliklerindeki telgraf kablolarına sıkıca tutundu, ne yazık ki hareket edeceği zaman onları paramparça edecekti.

O sırada yolcuların tahliyesine başlandı. Bir daha göreceğimi hiç tahmin etmediğim Kaliforniyalı, Güneyli, Mormon yol arkadaşlarım ve genç çift, kendilerini götürecek teknelere binmeye hazırlanıyorlardı. Ben, kıyıya götürecek tekneye binmek için Fabian ve Yüzbaşı Corsican'ı bekliyordum.

Kaptan Anderson'a düello sırasında yaşananları anlatmak zorunda kalmıştım. Doktorlar raporlarını yazdılar. Harry Drake'in ölümü herhangi bir soruşturmayı gerektirmediği için, cenaze işlemlerinin karada tamamlanması talimatı verildi.

O sırada, yolculuk sırasında benimle hiç konuşmamış olan istatistikçi Cockburn yanıma yaklaşarak şunları söyledi:

"Çarkların yolculuk boyunca kaç devir yaptığını biliyor musunuz?"

"Hayır, bayım."

"Yüz bin yedi yüz yirmi üç devir, bayım."

"Ah! Gerçekten mi, peki ya pervaneninkini de söyleyebilir misiniz?"

"Altı yüz sekiz bin yüz otuz devir, bayım."

"Size minnettarım bayım."

Ve istatistikçi Cockburn, hiçbir veda sözcüğü söylemeden yanımdan ayrıldı.

O sırada Fabian ve Corsican yanıma geldiler. Fabian coşkuyla elimi sıktı.

"Ellen," dedi, "Ellen iyileşecek! Bilinci yerine gelmeye başladı! Ah! Tanrı adildir, yakında onu sağlığına kavuşturacak!"

Fabian bu şekilde konuşarak geleceğe dair umutlarını yansıtıyordu. Yüzbaşı Corsican'a gelince, hiç gösterişe kaçmadan bana sarıldıktan sonra, Fabian ve Ellen,

Yüzbaşı Mac Elwin'in kendilerini karşılamaya gelen kız kardeşi Mrs. R... ile birlikte tekneye binerken, biraz kaba bir ifadeyle bağırdı: "Hoşça kalın, hoşça kalın."

Ardından ilk yolcu konvoyunu gümrük rıhtımına götüren tekne açılmaya başladı.

Tekne uzaklaşırken, Fabian ile kız kardeşinin arasında oturan Ellen'e baktığımda, biraz ilgi, özveri ve aşkın, acılarla sarsılmış bu zavallı ruhun yaralarını sarmaya yeteceğini düşündüm.

O sırada birinin koluma girdiğini hissettim. Bu, Doktor Dean Pitferge'den başkası değildi.

"Evet," dedi, "ne yapmaya karar verdiniz?"

"*Great Eastern* New York'ta yüz doksan iki saat kalacağına göre, bu süreyi Amerika'da geçireceğim demektir. Bu yalnızca sekiz gün etse de, iyi kullanıldığı takdirde, New York'u, Hudson'u, Mohawk Vadisi'ni, Erie Gölü'nü, Niagara'yı ve Cooper'ın şiirlerinde bahsettiği, bu ülkenin belli başlı bölgelerini görmek için yeterli olacaktır."

"Ah! Niagara'ya mı gidiyorsunuz?" diye haykırdı. Dean Pitferge. "İnanın ki onu tekrar görmek beni hiç rahatsız etmeyecek, tabi eğer teklifim size uygun gelmezse o başka..."

Değerli doktor çılgınlıklarıyla beni eğlendiriyordu. Zaten böyle bilgili bir rehberi nerede bulacaktım?

"Uygun görüldünüz," diye karşılık verdim.

Bir çeyrek saat sonra biz de teknedeki yerimizi aldık ve saat üçte Brodway'e indikten sonra, *Fifth Avenue Hotel*'deki odalarımıza yerleştik.

Bugün ayın dokuzuydu, *Great Eastern* 16 Nisanda hareket edeceğine göre, Birlik topraklarına ayak bastığım saat üçten itibaren, Amerika'da geçireceğim sekiz günüm vardı! Sekiz gün! Bu süre içinde Amerika'nın tamamını gezebilecek aceleci turistlerin, ekspres yolcuların varlığından haberdardım! Ancak benim böyle bir iddiam yoktu. Hatta bu süre zarfında New York'u tam anlamıyla gezerek, bu son sürat incelemenden sonra Amerikalıların kişilik yapıları ve gelenekleriyle ilgili bir kitap yazabileceğimi bile düşünmüyordum. Ancak yapısı ve fiziki görünümü itibarıyla New York'un büyük bir çeşitlilik sunduğu söylenemezdi. Bu anlamda bir satranç tahtasından farkı yoktu. Dik açıyla kesişen caddeler, boylamasına uzandıklarında "avenue" olarak, yanlamasına uzandıklarında ise "street" olarak adlandırılıyorlardı; omnibüslerin tüm "avenue"lerini kat ettiği bu ulaşım hatlarının her birine birer numara verilmesi oldukça pratik bir uygulama olsa da, fazlasıyla tekdüzeydi. New York'un herhangi bir mahallesini gören bir kişi, şehrin güney ucunda kalan ve iç içe geçmiş büyüklü küçüklü sokakların karmaşasının hâkim olduğu ticaret merkezi dışında, büyük şehrin tamamını görmüş sayılabilirdi. New York bir dildi ve tüm canlılığı "dilinin" ucunda bulunuyordu. Her yanından, denizin iç bölgelerdeki temsilcisi olduklarını, sularında cirit atan gemileriyle belli eden Hudson ve Est nehirleri akarken, feribotlar şehri sağda Brooklyn'e, solda ise New Jersey kıyılarına bağlıyordu. İki yana doğru simetrik olarak genişleyen New York mahallelerini yanlamasına ikiye ayıran ve ona hayat veren tek bir ana arter vardı. Londra'nın Strand'ine, Paris'in Montmartre Bulvarı'na benzeyen yaşlı Broadway, aşağı bölgesindeki yoğun kalabalığı ve yukarı mahallelerindeki ıssızlığı ile dikkati çekiyor, derme çatma evleriyle mermer sarayları yan yana sıralanıyor, faytonlar, trenler, fıçı ve domuz arabalarından oluşan trafik selinin iki yanında bulunan kaldırımlar üzerinde yayaların geçebilmesi için yapılan köprüler yer alıyordu. New York'un kalbi olan Broadway'de Doktor Pitferge'le akşama kadar gezindik.

Fifth Avenue Hotel'de minnacık yahnilerin bebek tabaklarıyla servis yapıldığı ve büyük bir ciddiyetle sunulduğu akşam yemeğinden sonra, günümü Barnum tiyatrosunda sonlandırmaya karar verdim. Büyük bir kalabalığın izlemeye geldiği *New York's Streets* adlı oyun sahneleniyordu. Dördüncü perdede, gerçek itfaiyecilerin kullandığı gerçek bir su pompasıyla söndürülmeye çalışılan bir yangın vardı. Gösteri oldukça ilgi çekiciydi.

Ertesi sabah, saat ikide otelde buluşmak üzere sözleştikten sonra doktoru kendi işleriyle baş başa bırakarak dışarı çıktım. Liberty Street, 51'deki postaneye giderek mektuplarımı aldıktan sonra, Broadway'in aşağı bölümünde, Rowling Green, 2 numaradaki Fransız konsoloslughuna uğradım. Baron Gauldree Boilleau beni oldukça sıcak karşıladı. Oradan, bir çeki tahsil etmek için Hoffmann şirketine geçtim ve son olarak da, 36. cadde, 25 numarada oturan Fabian'ın kız kardeşi Mrs. R...'nin evine gittim. Bir an önce, Ellen ve iki dostumun neler yaptıklarını öğrenmek istiyordum. Orada, Bayan R..., Fabian ve Corsican'ın, doktorların tavsiyesine uyarak temiz hava ve kır yaşamının sakinliğinin olumlu yönde etkileyeceği Ellen ile birlikte New York'tan ayrıldıklarını öğrendim. Yüzbaşı Corsican beni bundan haberdar etmek için *Fifth Avenue Hotel*'e gelmiş, ancak benimle karşılaşamamıştı. Nereye gitmiş olabilirlerdi? Fazla

uzaklaşmalarına gerek yoktu. Ellen'in hoşuna gidecek ilk görüntünün belireceği noktada duracak ve bu etki çekiciliğini koruduğu müddetçe orada bekleyeceklerdi. Zaten Corsican beni durumdan haberdar edecekti, onları son bir kez daha kucaklamadan New York'tan ayrılmayacağımı ümit ediyordu. Bu konuda yanılmıyordu. Birkaç saatliğine de olsa, Ellen, Fabian ve Yüzbaşı Corsican'la tekrar görüşmek beni çok mutlu edecekti! Ancak aceleye gelen yolculukların karmaşasını hesaba katarsak, bir kez daha bir araya gelmemiz biraz zor görünüyordu.

Saat ikide otele geri döndüm. Doktoru bir borsa salonu ya da bir semt pazarı gibi kalabalık olan barda buldum. Turistlerin ve iş için New York'a gelmiş yolcuların iç içe geçtiği bu salonda ücretsiz olarak buzlu su, bisküvi ve peynir servisi yapılıyordu.

"Evet, doktor," dedim, "ne zaman yola çıkıyoruz?"

"Bu akşam saat altıda."

"Hudson trenine mi bineceğiz?"

"Hayır, harika bir buharlı gemi olan *Saint-John* ile yola çıkacağız. Bizi bambaşka bir âleme götürecek olan bu nehir *Great Eastern*'i adeta uçarak geçiyor. Aslında size Hudson'u gündüz gözüyle göstermek isterdim, ama ne yazık ki *Saint-John* yalnızca geceleri çalışıyor. Yarın sabah beşte Albany'de olacağız. Altıda kalkan New York trenine bindikten sonra akşam yemeğimizi Niagara şelalelerinde yiyeceğiz."

Doktorun programını tartışmaya niyetim yoktu. Söylediklerini gözü kapalı kabul ettim. Düşey vidası üzerinde hareket ederek bizi odalarımıza çıkartan asansör, birkaç dakika sonra yolculuk çantalarımızla birlikte bizi yeniden aşağıya indirdi. Yirmi franka anlaştığımız bir fayton bizi on beş dakikada Hudson rıhtımına bıraktı. İskeleye bekleyen *Saint-John* şimdiden iri duman çevrintileriyle alacalanıyordu.

Saint-John ve ikizi *Dean-Richmond*, nehrin en güzel buharlı gemileriydi. Gemiden çok büyük yapılara benziyorlardı. İki ya da üç katlı terasları, balkonları, verandaları ve gezinti alanlarıyla adeta büyük toprak sahiplerinin yüzen çiftlik evlerini andırıyorlardı. Her birinin üzerinde bayraklarla donanmış, birbirlerine yapının bütünlüğünü sağlamlaştıran demir armatürlerle bağlanmış yirmiye yakın direk yükseliyordu. İki devasa çark, Venedik'teki Saint-Marc kilisesinin alınlıkları gibi fresklerle kaplanmıştı. Her çarkın arkasında, geminin iç tarafına değil, dış bölmelerine yerleştirilen kazanların bacaları bulunuyordu. Bu, patlama tehlikesine karşı alınmış yerinde bir önlemdi. Çarkların ortasında tek bir silindirden, demircinin ürkütücü çekici gibi inip kalkan sarkacı çalıştıran bir itenekten ve bu yekpare çarkların miline hareket komutunu ileten bir koldan ibaret basit bir mekanizma çalışıyordu.

Yolcular şimdiden *Saint-John*'un güvertesini doldurmuştu. Dean Pitferge'le birlikte, kemersi tavanı Diana'nınkini andırırcasına art arda sıralanan korint sütunlarına dayanan geniş bir salonun karşısındaki kamaramıza yerleştik. Her yanda konforun ve şatafatın simgeleri olan halılar, divanlar, kanepeler, sanat eserleri, resimler, aynalar ve küçük bir gazometrede üretilen gazla yanan lambalar görölüyordu.

O sırada, devasa makinenin titremesiyle birlikte, gemi harekete geçti. Üst teraslara çıktığımda, ön bölümde dümencilere ait pırıl pırıl boyanmış bir koğuşun yükseldiğini gördüm. Dört güçlü tayfa, dümenin çifte çarkın hareketlerini denetliyordu. Birkaç dakikalık bir gezintiden sonra, yeniden güverteye indim. Vantilatörlerin içlerine çektikleri havanın itici gücünün etkisiyle, şimdiden kızışmış kazanlardan küçük mavi alevler yayılıyordu. Geceyle birlikte yoğun bir sis tabakası da çökmüştü, Hudson'u görmek mümkün değildi. *Saint-John* karanlığın ortasında korkunç bir mastodont^[10] gibi kişniyordu. Kıyıdaki şehirlerin ışıklarıyla, bu karanlık suları düdüğü sesleriyle aşmaya çalışan buharlı gemilerin fenerleri hayal meyal seçilebiliyordu.

Saat sekizde salona geri döndüm. Doktor, beni güverte arasında, siyah garsonların servis yaptığı sevimli bir restorana götürdü. Dean Pitferge'den öğrendiğime göre gemideki yolcuların sayısı dört bini aşıyordu ve bunların bin beş yüz kadarı geminin alt katında yolculuk eden göçmenlerden oluşuyordu. Yemeğin ardından, uyumak üzere konforlu kamaramıza çekildik.

Saat on birde bir sarsıntıyla uyandım. *Saint-John*'un makineleri durmuştu. Bu koyu karanlığın ortasında daha fazla yol alamayacağını anlayan kaptan durmaya karar vermişti. Küçük kanala demirleyen bu koskoca gemi, çapaların üzerinde sakince uyuyordu.

Sabah dörtte *Saint-John* yeniden yola koyuldu. Kalkıp, ön verandanın altına gittim. Yağmur durmuştu, sisin yavaş yavaş kalkmasıyla önce nehrin suları, ardından da kıyılar seçilmeye başladı. Yeşil ağaçlar ve ona uzayıp giden bir mezarlık görüntüsü veren ağaççıklarla kaplı sağ kıyının arkasında incecik bir çizgiyle ufku kapatan tepeler beliriyordu; sol kıyı ise tam tersine, bataklıklar ve çorak topraklarla kaplıydı. Nehir yatağının adalar arasında kalan bu bölümünde, iki direkli ilk rüzgârla hareket etmeye

hazırlanırlarken, buharlı gemiler Hudson'un hızlı akıntısına karşı koymaya çalışıyorlardı.

Birazdan Doktor Pitferge de verandanın altına geldi.

"Günaydın, dostum," dedi, ciğerlerini temiz havayla doldurduktan sonra. "Biliyor musunuz, bu lanet sis sayesinde Albany'den kalkan ilk trene yetişemeyeceğiz! Programımızı değiştirmemiz gerekecek."

"Bu çok kötü, doktor, zamanımızı iyi değerlendirmemiz lazım."

"Yapılacak bir şey yok! Niagara şelalelerine akşam yerine gece varmış olacağız."

Bu gecikme hiç işime gelmese de boyun eğmekten başka çare yoktu.

Gerçekten de *Saint-John*, saat sekizden önce Albany iskelesine yanaşamadı. Sabah treni hareket etmişti. Bu durumda, bir kırk trenini beklemek gerekiyordu. Bu vesileyle, New York eyaletinin bu ilginç merkezini gezme fırsatımız olacaktı. Hudson nehrinin kenarındaki aşağı mahalleler ticaret merkezleriyle hareketlenirken, tuğladan evlerin ve kamu binalarının bulunduğu yukarı mahallede ünlü fosil müzesi yer alıyordu. Sanki New York'un büyük semtlerinden biri buraya getirilip amfiteatr şeklinde uzanan bu tepenin yamacına eklenmişti.

Saat birde, öğle yemeğini yedikten sonra, gara gittik. Ancak burası serbest bir gardı, ne duvarı, ne peronları, ne de bekçisi vardı. Tren tıpkı meydanda yolcu alan bir tramvay gibi caddenin ortasında duruyordu. Önde ve arkada bulunan dört tekerlekli bir sistemle hareket eden bu uzun vagonlara herkes istediği zaman binebiliyordu. Bu vagonlar, yolcuların trenin bir ucundan diğerine gidip gelmelerini sağlayan bağlantılarla birbirlerine eklenmişlerdi. Bir kuyumcu dükkânının etajerlerine yerleştirilmeyi hak eden bir mücevher kutusu gibi süslenmiş olan bu yerinde duramayan lokomotif, ne bir istasyon şefinin hareket emrini veren düdüğüne ne de bir çan sesine gerek kalmadan tam saatinde hareket ettiğinde, saatte on iki fersahlık bir hızla ilerlemeye başlamıştık. Ancak Fransız trenlerinin vagonlarında olduğu gibi koltuklarımıza hapsolmak yerine, koridorlarda rahatça gidip gelerek, damgasız kitap ve gazeteleri satın alabiliyorduk. Şunu itiraf etmeliyim ki, sansür Amerikan gelenekleri arasında yer almıyor gibiydi, tıpkı sobalarının yanındaki koltuklarına gömülüp kitaplarını okuyanlar gibi, vagonlarda sayfa çevirenlerin denetlenmesi için de hiçbir önlem alınmamıştı. Gezici gazete bayileri ve kitaplıklar da yolcularla birlikte geldiklerinden, okuma ihtiyacımızı giderebilmek için garları ve istasyonları beklememiz gerekmiyordu. Bu sırada tren çitsiz tarlaların kenarından geçiyor, devrilmiş gövdelere çarpma pahasına yeni yeni serpilen ağaçların yer aldığı ormanların ortasında yol alıyor, geniş caddeleri raylarla donanmış, ama üzerinde henüz ev bulunmayan, Roma, Siraküza, Palmir gibi şiirsel isimlerle adlandırılmış yeni şehirleri geride bırakıyordu. Gözlerimizin önünde bütün bir Mohawk Vadisi, tıpkı Rob Roy ülkesinin Walter Scott'a ait olduğu gibi, Amerikan romancıya ait olan Fenimore ülkesi uzanıyordu. Cooper'ın [\[11\]](#) şaheserindeki sahnelerin geçtiği Ontario Gölü bir an için ufukta parladı. Büyük "Bas-de-Cuir" destanının mekânı olan, bir zamanların bu vahşi toprakları, şu anda medeni bir kırsaldı. Zevkten dört köşe olan doktor, bana "Şahingöz" diye seslenmekte ısrar ediyor ve kendisine "Chingakook" adıyla seslenilmedikçe cevap vermek istemiyordu!

Akşam on birde, Rochester’da aktarma yaptık ve Tennessee ırmağının vagonlarımızın altından peş peşe kaçışan küçük şelalelerini geride bıraktık. Sabah ikide, Niagara’yı göremeden kaç fersah boyunca dibinden geçtikten sonra Niagara Falls kasabasına vardık. Orada doktor beni, enfes bir şekilde *Cataract House* olarak isimlendirilmiş muhteşem bir otele götürdü.

Niagara bir nehir, hatta bir ırmak bile değildi; o yalnızca, Superior, Michigan, Huron ve Erie göllerinin Ontario'ya döküldüğü basit bir savaktı, bu kanalın boyu otuz altı mildi. Bu son iki gölün arasındaki seviye farkı, üç yüz kırk İngiliz ayağıydı; bu fark, bütün bu parkur üzerine düzenli bir şekilde boşalsa, ancak hızlı akışlı bir nehir oluştururdu, fakat yalnızca çağlayan bunun yarısını emiyor. Müthiş gücü de buradan geliyor.

Birleşik Devletler ile Kanada'yı ayıran bu kanalın sağ kıyısı Amerikalılara, sol kıyısı ise İngilizlere aitti. Bir tarafta polisler beklerken, diğerinde onların gölgesine bile rastlanmıyordu.

12 Nisan sabahı, şafak sökerken, doktorla birlikte Niagara Falls'un geniş caddelerinden iniyorduk. Albany'nin üç yüz mil ötesinde, çağlayanların kenarında kurulmuş olan bu kasaba, ya da diğer bir tanımlamayla bu küçük sahil şehri, temiz havası, çekici manzarası, görkemli otelleri ve konforlu villalarıyla, Yankeelerin ve Kanadalıların yaz mevsimi boyunca sıklıkla ziyaret ettikleri bir beldeydi. Hava harikaydı. Güneş, soğuk gökyüzünün arasından parılıyordu. Uzaktan boğuk gürlemelerin yankıları geliyordu. Ufukta buluta benzemeyen birkaç buhar katmanı belirmişti.

"Bu şelale mi?" diye sordum.

"Biraz sabırlı olun!" diye yanıtladı Pitferge.

Birkaç dakika içinde, Niagara'nın kıyılarına varmıştık. Nehrin sakince akan suları duru ve sığdı; sağda solda su yüzeyinin üzerine çıkmış bulunan grimsi kayaların sivri uçları beliriyordu. Gürlemeler giderek daha da yaklaşıyor ama henüz şelale görünmüyordu. Demir kemerler üzerine oturmuş tahta bir köprü, sol kıyıyı akıntıların ortasındaki bir adaya bağlıyordu. Doktor beni bu köprüye doğru götürdü. Yukarı tarafta nehir göz alabildiğince uzanırken, aşağıya yani sağ yanımıza doğru bakıldığında, hızlı akıntının ilk seviye farkları hissedilebiliyordu; biraz ileride köprünün yarım mil ilerisinde zeminin yerini aniden boşluğa bıraktığı ve su zerreciği bulutlarının havada asılı durduğu görülüyordu. Hâlâ görüş alanımıza girmemiş olan "Amerikan şelalesi" oradaydı. Daha da ötede Kanada kıyısının tepelerden, villalardan, evler ve yapıları dökülmüş ağaçlardan oluşan sakin manzarası seçilebiliyordu.

"Bakmayın! Bakmayın!" diye bağırdı Doktor Pitferge. "Biraz daha sabredin! Gözlerinizi kapatın ve ben söyleyinceye kadar açmayın!"

Kaçık dostumun sözlerine hiç aldırmadan, bakmaya devam ettim. Köprüyü aşarak Goat Island, yani keçi adası olarak adlandırılan yetmiş akrılık bu kara parçasına ayak bastık. Amerikan ve Kanada şelalelerini birbirlerinden ayıran üç yüz yardalık mesafenin ortasına bırakılmış bir demet çiçeği andıran bu ada, arabaların rahatlıkla geçebileceği, iki yanı ağaçlarla kaplı yollarla kesilmişti. Yokuşlara tırmanıp yamaçları inerek bu büyük ağaçların arasından koşmaya devam ettik. Sellerin gürültüsü daha da artarken, nemli buhar bulutları havada süzülüyordu.

"Bakın!" diye haykırdı doktor.

Sık bir ağaçlığın çıkışında, Niagara tüm görkemiyle belirmişti. Bu noktada şelale ani bir kıvrım yapıp, "Horseshoe Fall", yani At Nalı olarak adlandırılan Kanada şelalesini

oluşturmak için genişleyerek yüz elli sekiz ayaklık bir yükseklikten iki mil genişliğindeki bir yüzeye dökülüyordu.

Doğa, dünyanın en güzel manzaralarından birine sahip olan bu bölgede, gözleri kamaştırmak için elinden gelen her şeyi yapmıştı. Niagara'nın kendi üzerine bu şekilde kıvrılması, ilginç ışık-gölge oyunlarının gerçekleşmesini sağlıyordu. Bu suları her açıdan tarayan güneş, onu çok çeşitli renklerle beziyor ve bu manzarayı görmemiş birinin anlatılanların doğruluğuna inanması hiç de kolay görünmüyordu. Gerçekten de, Goat Island'ın kenarında tıpkı bir gümüş eriyiği gibi, kar beyazı bir renkle köpükler savruluyordu. Şelalenin orta bölgesinde su tabakasının kalınlığını gösterircesine suların rengi deniz yeşiline dönüşüyordu. Bu durumda sualtı kesimi yirmi ayağı bulan *Detroit*'in akıntıya kapılarak şelaleye sürüklendiğinde, hiç hasar görmeden aşağıya inmiş olduğuna inanılabilirdi. Kanada kıyısına doğru, tam tersine metalik bir parıltıyla ışıldayan su kıvrımları bir altın eriyiği gibi boşluğa dökülüyorlardı. Aşağıda buhar çevrintileriyle kaplı nehri görmek imkânsızdı. Yine de kış soğuklarının bir araya getirdiği geniş buzulları hayal meyal seçebiliyordum. Ağzını açmış bekleyen canavarlar gibi görünen bu buz kütleleri bir saat içinde, yorulmak bilmez Niagara'nın kendilerine boşalttığı yüz milyon ton suyu emiyorlardı. Şelalenin yarım mil aşağısında yeniden durgunlaşan nehrin yüzeyinin, nisan yelinin henüz eritemediği bir buz tabakasıyla kaplı olduğu görülüyordu.

"Ve şimdi de, sellerin ortasında!" dedi doktor.

Bu sözlerle ne anlatmak istediğini anlayamamıştım ki, aynı uçurumun kenarında, kıyıdan birkaç yüz ayak uzaklıkta, bir kayanın üzerine inşa edilmiş bir kuleyi gösterdi. 1833'te Judge Porter tarafından dikilmiş olan bu gözü pek anıt "Terrapin Tower" olarak anılıyordu.

Goat Island'ın yamaçlarından aşağı inerek, Niagara'nın en üst seviyesine ulaştığımızda, kuleyi kıyıya bağlayan bir köprüyü ya da daha doğrusu, kayaların başlarına yaslanmış birkaç tahtayı fark ettim. Alımda sellerin gürlediği bu köprü uçurumdan yalnızca birkaç adım ötedeydi. Yaratana sığınıp bu tahta parçalarının üzerinden geçerek, birkaç saniye içinde, Terrapin Tower'ın üzerinde yükseldiği bloğa ulaştık. Kırk beş ayak yüksekliğindeki bu yuvarlak kule taştan yapılmıştı. Tepesindeki kızıltımlı mermer kirecinden yapılmış çatının etrafında dairesel bir balkon vardı. Tahtadan yapılmış dönen merdivenin basamaklarına binlerce isim kazınmıştı. Kulenin zirvesine varıldığında, balkona yaslanarak çevreyi izlemek mümkündü.

Kule tam şelalenin karşısındaydı. Tepesine çıkıldığında, bakışlar uçurumun içine dalarak, selleri yutan buzdan canavarların ağızlarına dek uzanıyordu. Kulenin üzerinde bulunduğu kayanın titrediği hissediliyordu. Çevrede oluşan ürkütücü çukurluklar ve kabarıklıklara bakılarak nehir yatağının derinlere çekildiği söylenebilirdi. Konuşulanları anlamak mümkün değildi. Bu gök gürültülerinden seller yayılıyordu. Buğular çıkararak dökülen sıvı kütleleri ok seslerini andıran ışıklara çalılıyordu. Köpükler kulenin tepesine kadar ulaşıyor, serpinti haline dönüştükten sonra muhteşem bir gökkuşağı oluşturarak havada süzülüyordu.

Basit bir göz yanılması, kulenin ürkütücü bir hızla yer değiştirdiğinin sanılmasına neden oluyordu, ancak neyse ki bu olay şelalenin gerisine doğru

gerçekleşiyordu, aksi takdirde baş dönmesi katlanılmaz boyutlara ulaşır, uçuruma bakmak mümkün olmazdı.

Yorgunluktan soluk soluğa kalmış bir halde, bir an için kulenin üst sahanlığına geri döndük. O zaman doktor bana şu sözleri söyleme ihtiyacını duydu:

“Bu Terrapin Tower, sevgili bayım, bir gün uçurumun dibini boylayacak, hatta sanıldığından daha da yakında.”

“Ah! Gerçekten!”

“Hiç kuşkusuz. Büyük Kanada şelalesi hissedilmeksizin geriliyor. Ama geriliyor. 1833’te inşa edildiğinde kule, şelaleden çok daha uzakta bulunuyordu. Jeologlar, bundan otuz beş bin yıl önce, şelalenin buradan yedi mil aşağıda olan Queenstown civarında bulunduğunu iddia ediyorlar. Bay Bakewell’e göre bu gerileme yılda bir metreye ulaşsa da, Sör Charles Lyell bu hareketin bir ayağı aşmadığını öne sürüyor. Böyle giderse kuleyi taşıyan kayanın sular tarafından aşındırılması ve günün birinde şelalenin yamaçlarında kaybolup gitmesi kaçınılmaz gibi görünüyor. Evet, sevgili bayım şunu asla unutmayın ki o gün geldiğinde, kulenin üzerinde, Niagara’nın derinliklerine doğru onunla birlikte süzülecek bazı maceracılar da olacak.”

Doktora kendisinin de bu kaçıklar arasında yer alıp almayacağını sorar gibi bakıyordum ki, eliyle kendisini izlememi işaret etti, yeniden “Horseshoe Fall”u ve çevredeki manzarayı izlemeye koyulduk. O zaman, adanın yüz ayak genişliğinde küçük bir çağlayanın olduğu uç bölümünden ayrılan Amerikan şelalesi de hayal meyal seçilebilir hale geldi. Aynı şekilde muhteşem olan bu Amerikan şelalesi kıvrımlı değil düzdü ve yüksekliği yüz altmış dört ayakta. Ancak onu tüm heybetiyle izleyebilmek için Kanada nehrinin karşısına geçmek gerekiyordu.

Gün boyunca gezindiğimiz Niagara kıyılarıyla, gürleyen sularının serpintileri, güneş ışınlarının oyunları, şelaleden yayılan sarhoş edici kokularıyla bizi sürekli olarak kendine çeken kule arasında mekik dokuduk. Sonra Goat Island’a geri dönerek, bıkıp usanmadan büyük şelaleyi tüm açılardan izlemeye koyulduk. Doktor beni merkez şelalenin arkasına açılan ve adanın burnuna yerleştirilen bir merdivenle ulaşılabilen “Grotte des Vents”e^[12] götürmek istediye de, bir süreden beri kırılğan kayalarda sık görülen göçmelerden dolayı oraya girmek yasaklanmıştı.

Saat beşte, Cataract House’da Amerikan usulü servis edilen akşam yemeğimizi hızlıca yedikten sonra, Goat Island’a geri döndük. Doktor bir tur atarak, adanın ucunda bulunan sevimli “Trois Soeurs”^[13] adacıklarını görmek istedi. Sonra, havanın kararmasıyla beni yeniden Terrapin Tower’ın sallanan kayasına götürdü.

Güneş karanlık tepelerin ardında uykusuna çekilirken günün son ışıkları da ortadan kaybolmuştu. Yarım ay duru bir ışıkla parlıyordu. Kulenin gölgesi uçurumun üzerinde beliriyordu. Yukarıda sakın sular, hafif bir sis bulutunun altında süzülüyordu. Şimdiden karanlıklara gömülmüş olan Kanada kıyısı, Goat Island ve Niagara Falls’un aydınlık kütleleriyle oluşturuyordu. Yarıgölgenin etkisiyle büyümüş gibi gözükten uçurum, içinde şelalenin gürlediği dipsiz bir kuyuyu andırıyordu. Ne muhteşem bir manzaraydı! Hiçbir sanatçı kalemi ya da fırçasıyla bu görüntüyü yansıtamazdı! Birkaç saniye boyunca ufukta hareketli bir ışık belirdi. Bu, iki mil ötemizdeki Niagara asma köprüsünden geçen bir trenin feneriydi. Gece yarısına kadar kulenin zirvesinde kalarak,

suskun ve hareketsiz bir şekilde, bizi büyüleyen bu şelaleyi izlemeye devam ettik. Nihayet, ay ışıklarının su zerreciklerine belli bir açıdan vurmasıyla, karanlıkta hafifçe titreyen berrak süt rengi bir şeridi görür gibi oldum. Bu, ayın solgun ışıklarının oluşturduğu bir gökkuşağıydı, zayıf ışıkları şelalenin serpintileri arasından geçerek etkisini kaybediyordu.

Ertesi gün, 13 Nisan günü, doktorun programında Kanada kıyısının ziyareti vardı. Bu kolay bir gezintiydi. Asma köprüye ulaşmak için iki mil boyunca Niagara'nın sağ hattını oluşturan tepeleri izlemek yeterli olacaktı. Sabah yedide yola çıktık. Sağ kıyı boyunca uzanan dolambaçlı patikadan, şimdiden şelalenin çalkantılarının hissedilmediği sakin sular görülebiliyordu.

Saat yedi buçukta asma köprüye ulaştık. Bu, Great Western ve New York Central demiryollarının son bulduğu tek köprüydü ve New York devlet sınırından Kanada'ya giriş sağlayan tek yerdi. Köprü iki hattan oluşmuştu, üsttekinden trenler geçerken, yirmi üç ayak altındaki döşeme arabalar ve yayalar tarafından kullanılıyordu. İnsanın hayal gücünün sınırları, Niagara'nın iki yüz elli ayak üzerinde trenlerin geçtiği bir asma köprüyü inşa eden Trendonlu (New Jersey) cüretkâr mühendis John A. Roebling'in hangi zorlu koşullar altında çalıştığını kurgulamaya yetmiyordu. Sekiz yüz ayak uzunluğunda, yirmi dört ayak genişliğindeki bu asma köprü, kıyıların üzerine kurulmuş payandalar sayesinde sarsılmadan duruyordu. Köprü sekiz yüz ton ağırlığında olmasına rağmen, üzerine yaslandığı dört bin telden oluşan ve çapları on parmak kalınlığını bulan kablolar, on iki bin dön yüz tonluk bir ağırlığa dayanabiliyordu. 1855'te açılan ve beş yüz bin dolara mal olan bu köprünün ortasına geldiğimizde, başımızın üzerinden bir trenin geçmesiyle ayağımızın altındaki döşemenin bir metre kadar yaylandığını hissettik!

Blondin, bir kıyıdan diğerine doğru gerdiği ipinin üzerinden Niagara'yı, bu köprünün biraz altından geçmişti, şelalenin üzerinden değil. Bu oldukça tehlikeli bir denemeydi. Ancak Blondin'in yürekliği bizi şaşırtsa da, sırtına çıkarak bu hava yolculuğunda kendisine eşlik eden arkadaşına ne demeliydi?

"Belki de boğazına düşkün bir adamdı," dedi doktor, "gergin ipin üzerinde omletleri daha iyi pişiriyor olmalıydı."

Şimdi Kanada topraklarındaydık, şelaleleri farklı bir bakış açısından görebilmek için Niagara'nın sol kıyısına çıktık. Yarım saat sonra, doktorun mükellef bir sofraya donatacağı bir İngiliz oteline girdik. Yemekten önce, binlerce ismin yer aldığı yolcu defterini inceleme fırsatı buldum. En ünlüleri arasında şu kişiler bulunuyordu: Robert Peel, Lady Franklin, Paris Kontu, Chartres Dükü, Joinville Prensi, Louis Napolyon (1846), Prens ve Prenses Napolyon, Barnum, Maurice Sand (1865), Agassiz (1854), Almonte, Hohenlohe prensi, Rothschild, Bertin (Paris), Lady Elgin, Burkardt (1832), vs.

"Ve şimdi, şelalelerin altına," dedi doktor, yemek sona erdiğinde.

Dean Pitferge'ü izledim. Bir siyah bizi su geçirmez pantolonlar, yağmurluklar ve muşamba şapkalarla donandırmış bir vestiyere götürdü. Sonra rehberimiz bizi demir tuzları bakımından zengin akıntıların bulunduğu, sivri köşeli siyah taşlarla kaplı kaygan bir patikadan Niagara'nın en alt seviyesine kadar götürdü. Orada, su zerreciklerinin oluşturduğu buğuların arasından büyük şelalenin arkasına geçtik. Önümüzdeki şelale tıpkı oyuncuların önüne düşerek kapanan tiyatro perdesi gibi aşağıya doğru boşalıyordu. Ama ne tiyatroydu, şiddetle yer değiştiren hava tabakaları bir anda coşkun akımlara dönüşüyordu! Doğanın granit bir duvara denk bir sağlamlıkla oluşturduğu bu

şelalenin sıvı kütlelerince sımsıkı kapatılmış gibi görünen bu mağarada, şaşırmış, körleşmiş ve sağırlaşmış bir halde birbirimizi ne görebiliyor ne de duyabiliyorduk!

Saat dokuzda, otele geri dönerek sular içinde kalmış giysilerimizi çıkarttık. Kıyıya geri döndüğümüzde şaşkınlık ve sevinçle karışık bir çığlık attım:

“Yüzbaşı Corsican!”

Yüzbaşı beni duymuştu. Bana doğru yaklaştı.

“Siz burada mısınız?” diye haykırdı. “Sizi yeniden görmek ne büyük bir mutluluk!”

“Ya Fabian? Ya Ellen?” diye sordum, Corsican’ın ellerini sıkarak.

“Onlar da buradalar. Oldukça iyi sayılırlar. Zavallı Ellen’imiz yavaş yavaş kendini toparlarken, Fabian’ın yüzü umutla ışıltıyor.”

“Ama Niagara’da ne arıyorsunuz?”

“Niagara,” diye yanıtladı Corsican, “İngilizlerin ve Amerikalıların yazın buluştukları yerdir. Buraya temiz hava almaya ve şelalelerin huzur veren manzarası karşısında iç sıkıntılarını hafifletmeye gelirler. Ellen’imizin bu güzel manzaradan oldukça etkilenmiş gibi görünmesi üzerine, Niagara kıyılarında mola vermeye karar verdik. Tepenin yamacında, ağaçların ortasındaki Clifton House’ı görüyor musunuz? Kendisini zavallı dostumuza adayan Fabian’ın kız kardeşi Bayan R. ile birlikte ailece orada yaşıyoruz.”

“Ellen,” diye sordum, “Ellen, Fabian’ı tanıdı mı?”

“Hayır, henüz değil,” diye yanıtladı yüzbaşı. “Sizin de bildiğiniz gibi, Harry Drake’in öldüğü anda Ellen bir an için kendine gelir, bilinci çevresini saran koyu karanlıkların arasından gün yüzüne çıkar gibi olmuştu. Ancak bir süre sonra, bu geçici iyileşmenin belirtileri ortadan kayboldu. Yine de onu havadar ve huzurlu ortama getirdiğimizden beri doktor, Ellen’in rahatsızlığının gözle görülür bir iyileşme kaydettiğini belirtti. Bir hayli sakın görünüyor, uykuları düzenli ve gözlerinde geçmişle ya da şu anla ilgili bir şeyler yakalamayı hedefleyen bir pırıltı var.

“Ah! Sevgili dostum!” diye haykırdım, “onu iyileştireceksiniz. Fabian ve nişanlısı neredeler?”

“Bakın,” dedi Corsican, eliyle Niagara kıyısını işaret ederek.

Yüzbaşının gösterdiği noktada, henüz bizi fark etmemiş olan Fabian’ı gördüm. Bir kayanın üzerinde ayakta duruyor ve önünde hiç kımıldamadan Ellen oturuyordu. Fabian gözlerini ondan ayırmıyordu. Sol kıynının bu bölgesi “Table Rock” olarak anılıyordu. Bu, iki yüz ayak aşağıda gürleyerek akan nehre doğru uzanmış kayalık bir burundu. Eskiden çıkıntısı daha geniş bir alanı kaplarken, iri kaya parçalarının peş peşe göçmesi sonucunda şimdi birkaç metrekairelik bir uzantıya dönüşmüştü.

Ellen kendinden geçmiş bir halde sessizce manzarayı izliyordu. Bu bölgeden şelalelerin daha görkemli görüldüğünü söyleyen rehberler haksız sayılmazlardı. Buradan iki çağlayanı da bir arada görmek mümkündü; sağda zirvesi buharlarla taçlanmış Kanada şelalesi ufku deniz çizgisi gibi kapatırken, karşısında Amerikan şelalesi ve üzerinde Niagara Falls’un ağaçlar arasında kaybolmuş zarif dağ çemberi yer alıyordu; solda ise yüksek kıyıları boyunca uzayıp giden nehrin tüm derinliği ve onun altında da çözülmeye başlayan buzlarla mücadele eden seller izlenebiliyordu.

Fabian'ın zamanını almak istemiyordum. Corsican ve doktorla birlikte Table Rock'a doğru ilerledik. Karşısındaki manzara, bir heykel gibi hareketsiz duran Ellen'de nasıl bir izlenim bırakıyordu? Bilinci bu görkemli görüntünün etkisiyle yerine gelmeye başlıyor muydu? Bir anda Fabian'ın ona doğru bir adım attığını gördüm. Aniden ayağa kalkarak uçuşuma doğru ilerleyen Ellen, kollarını öne doğru açmıştı; ancak sonra durarak zihnini zorlayan bir hayali kovmak istercesine, elini alnına götürdü. Rengi ölü gibi soluklaşmış olan, Fabian onunla uçuşum arasına girmeyi başarmıştı. Sarı saçlarını sallayan Ellen'in narin bedeni titriyordu. Fabian'ı fark etmiş miydi? Hayır. Yalnızca hayata geri dönen bir ölü gibi çevresinde olup bitenleri anlamaya çalışıyordu!

Uçuşumun bu kadar yakınında bir felaketin gerçekleşmesinden korkuyor, ancak Yüzbaşı Corsican da ben de onlara doğru yönelmeye cesaret edemiyorduk. Zaten doktor da bizi tutarak:

"Bırakın," dedi, "bırakın Fabian içinden geleni yapsın."

Göğsü hıçkırıklarla kabaran genç kadının dudaklarından dökülen heceleri duydum. Konuşmak istese de, bunu başaramadığı anlaşılıyordu. Nihayet birazdan şu sözler yankılandı:

"Tanrım! Tanrım! Her şeye kadir Tanrım! Neredeyim? Neredeyim?"

O zaman, yakınında birisinin olduğunu anlayıp, hafifçe geri döndü, onu gördüğümüzde yüzünün ifadesi değişmişti. Gözleri yeni bir ışıltıyla canlanıyordu. Kollarını açmış bir şekilde önünde bekleyen Fabian heyecanla titriyordu.

"Fabian! Fabian!" diye haykırdı Ellen nihayet.

Ölü gibi kollarına yığılan genç kadını kucakladığında, Fabian yürekleri parçalayan bir çılgılık attı. Ellen'in öldüğünü zannediyordu. Ancak doktor araya girdi:

"İçiniz rahat olsun," dedi Fabian'a, "bu kriz onu kendine getirecek!"

Clifton House'a getirilerek yatağına yerleştirilen Ellen, biraz olsun kendine gelmiş, ardından huzurlu bir uykuya dalmıştı.

Doktorun sözleriyle cesaretlenen ve Ellen'in kendisini tanımasıyla umutları yeşeren Fabian bize doğru yaklaşarak:

"Onu kurtaracağız," dedi, "onu kurtaracağız! Her gün bu ruhun yeniden doğduğunu hissediyorum. Bugün, belki de yarın, Ellen'im sağlığına kavuşacak! Ah! Yüce Tanrıma şükürler olsun! O iyileşmeden buradan ayrılmayacağız! Öyle değil mi, Archibald?"

Yüzbaşı, Fabian'ı içtenlikle göğsüne bastırdı. Fabian bana ve doktora doğru dönerek içinden gelen sevgi dolu sözcükleri sıraladı. Bizi de umutla sarıp sarmaladı. Öylesine umut doluydu ki, onun bu haline bakarak Ellen'in yakında iyileşeceğine inanmamak elde değildi.

Ancak artık gitmemiz gerekiyordu. Niagara Falls'a geri dönmek için bir saatimiz vardı. Bu sevgili dostların yanından ayrılacağımız sırada Ellen hâlâ uyuyordu. Fabian bizi kucakladı, bir hayli duygulanmış gibi görünen Yüzbaşı Corsican bana Ellen'le ilgili gelişmeleri bildireceği bir telgraf göndereceğine söz verdikten sonra bizimle vedalaştı, ögle üzeri Clifton House'tan ayrıldık.

Birkaç saniye sonra, Kanada tarafındaki dik bir rampayı inmeye başladık. Bu yokuş bizi neredeyse tamamen buzlarla kaplanmış nehrin kıyısına götürüyordu. Orada bizi “Amerika’ya” geçirecek bir kayık bekliyordu. Bir yolcu şimdiden yerini almıştı, ismini ve niteliklerini doktora sıralayan bu kişi Kentuckyli bir mühendisti. Hiç zaman kaybetmeden yola koyulduk, buz kütlelerini kâh iterek, kâh parçalara ayırarak nehrin ortasına ulaştık, orada akıntı sayesinde ilerlemeye elverişli bir geçit vardı. O sırada, bu harika şelaleye son bir kez daha baktık. Yol arkadaşımız da dikkatle onu izliyordu.

“Güzel değil mi, bayım,” dedim, “harika bir manzara!”

“Evet,” diye yanıtladı, “ancak ne muazzam bir mekanik güç boşa harcanıyor, böyle bir şelaleyle ne değirmenler döndürülebilirdi!”

Hiçbir zaman, bir mühendisi suya atmak için bu kadar acımasız bir istek duymamıştım!

Karşı kıyıda, neredeyse dikey bir düzlem üzerinde hareket eden küçük bir tren bizi birkaç saniye içinde tepeye ulaştırdı. Bir buçuk ekspresi, ikiye çeyrek geçe Buffalo’ya vardı. Bu genç ve büyük şehri dolaşp, Erie Gölü’nün suyunu tattıktan sonra, akşam altıda New York Central demiryolu hattının trenlerinden birine bindik. Ertesi gün bir yataklı vagonun konforlu yataklarını terk ettiğimizde Albany’ye varmıştık, ardından nehrin sol kıyısını deniz seviyesinde kat eden Hudson treni birkaç saat içinde bizi New York’a bıraktı. Ertesi gün, 15 Nisan’da, yorulmak bilmeyen doktorla birlikte, şehri, Est nehrini, Brooklyn’i gezdik. Akşam olduğunda yürekli Dean Pitferge’le vedalaştım ve onun yanından ayrılırken bir dostu geride bırakmanın hüznünü yaşadım.

16 Mart Salı, *Great Eastern*’in limandan ayrılacağı gündü, saat on birde, teknenin yolcularını beklediği otuz yedinci iskeleye geldim ve şimdiden yolcular ve kolilerle dolmuş olan tekneye bindim. Tam teknenin hareket edeceği sırada birinin kolumu tutmasıyla geriye döndüm. Dean Pitferge yine karşımdaydı.

“Siz!” diye haykırdım. “Avrupa’ya geri mi dönüyorsunuz?”

“Evet, sevgili bayım.”

“*Great Eastern*’le mi?”

“Kuşkusuz,” diye yanıtladı bu sevimli kaçık gülümseyerek, “düşündüm ve yola çıkmaya karar verdim. Düşünsenize, belki de bu *Great Eastern*’in son yolculuğu olacak, bir daha geri dönmeyeceği yolculuğu!”

Geminin çanı hareket emrini vermek üzere çalmaya başladığı sırada, *Fifth Avenue Hotel*’in komilerinden biri son hızla koşarak, bana Niagara Falls’dan gönderilen bir telgraf getirdi: “Ellen geri döndü. Bilinci tamamıyla yerine geldi,” diyordu Yüzbaşı Corsican “ve doktorlar iyileşeceğini söylüyorlar.” Bu güzel haberi Dean Pitferge’e ilettim.

“İyileşeceğini söylüyorlar!” diye karşılık verdi yol arkadaşım homurdanarak, “Ben de iyileşeceğini söylerim! Ama bu neyi kanıtlar ki? Kim benim, sizin ve herkesin iyi olacağını söylüyorsa, belki de yanılıyordur!..”

On iki gün sonra Brest’e ve ertesi gün de Paris’e ulaştım. Dönüş yolunda herhangi bir aksilik yaşanmaması sürekli olarak “geminin batacağı” günü bekleyen Dean Pitferge’ü hayal kırıklığına uğratmıştı.

Ve masama oturduğumda, önümde her gün tuttuğum bu notlar olmasaydı, yüzen şehir *Great Eastern*'de geçirdiğim bir ayın, Ellen ile Fabian'ın yeniden karşılaşmalarının ve o muhteşem Niagara manzaralarının yalnızca bir düştten ibaret olduğuna inanacaktım! Ah! Yolculuklar gerçekten de harikadır, hatta doktorun söylediği gibi "geri dönülebilse bile".

Sekiz ay boyunca bu kaçık dostumdan hiç haber alamadım. Ancak, günün birinde, postayla elime ulaşan çok renkli pullarla kaplı bir mektup şu sözlerle başlıyordu:

"*Coringuy*'ın, güvertesi. Auckland kayalıkları. Nihayet gemimiz karaya oturdu..."

Son satırlar ise şöyleydi:

"Kendimi hiç bu kadar iyi hissetmemiştim!"

"Sizi sevgiyle kucaklayan,"

"Dean Pitferge"

DİPNOTLAR

[1] Tekerlekler üzerine kurulmuş, istenilen yere çekilebilen patlamalı motor veya buhar makinesi.

[2] Bordadan dışarı uzatılarak filika, çapa gibi donatımı asmak, mayna ve viralarını kolaylıkla yapmak için kullanılan gemi ekipmanı.

[3] Çarmıkların bağlandıkları yere konan yekpare makara.

[4] Fransa'nın Afrika ordusuna bağlı asker.

[5] Demiryollarında yolun açık ya da kapalı olduğunu gösteren aygıt.

[6] Yaklaşık 1.80 cm.

[7] Bir noktadan diğerine giden en kısa yol olmasa da, doğrultuyu değiştirmek gerekmediği için en kolay olanıdır.

[8] 1879'da kabul edilen La Marseillaise'den önceki Fransız milli marşı.

[9] Londra'nın güneyindeki hipodrom.

[10] Üçüncü ve dördüncü zamanlarda yaşamış file benzeyen hortumlu bir memeli.

[11] Fenimore Cooper (1789-7851): Kızılderili romanlarıyla meşhur Amerikalı yazar.

[12] Rüzgâr Mağarası.

[13] Üç Kız Kardeş.